

דבר העורכת

בפתח הגיליון שלפניכם שירים בפרסום ראשון מתוך מחזור חדש של אהרן שבתאי, שיראה אור בקרוב בספר המאגד את שירתו מתחילת דרכו ועד היום. אחריו מצפה לכם תרגום נפלא מפולנית של חנה הרציג לסיפור של זוכת פרס נובל לספרות, אולגה טוקרצ'וק.

עוד בגיליון הקיץ הזה, מדור מיוחד: סיפורי ילדות בקיבוץ – לקט מתוך אנתולוגיה בכתובים המלווה בציוריה של שרון רשב"ם פרופ (בשער: "מקום" מתוך סדרת ציורי הקיבוץ שלה).

בחטיבת המסות, עמרי הרצוג במסה מרגשת על הקשר שבין כתיבת שירה ומחול ועל המחשבה המרקדת ("אני רוצה לחשוב על הקשר שבין תנועה לשירה. המילה 'תנועה' שייכת למנגנון הלשוני ומופקת על-ידי, אבל לשון היא גם איבר בגוף. הלשון קדמה לשפה, אך השפה הופקדה בידיה למשמורת. האם ריקוד יכול להתקיים ללא לשון? האם לשון יכולה לנוע ללא שפה?"); זיוה שמיר במסה על גלגוליו של שיר קלאסי שנולד מחדש, ובה תרגום ראשון לעברית לשירו של בראונינג מ-1864, "רבי בן עזרא"; יונתן שגיב על "קריאה קווירית בדיעבד" בספריה של נטליה גינצבורג; נעמה ישראלי בהקבלה מסאית-פרשנית בין רסקולניקוב לבין גיבורו של אטילגן ממלון המולדת ("לא, איני מדמיינת שאוכל לבקש ודאות בלתי אם בכתיבה, אולם – אין האדם הכותב ראשית-כול אדם קורא?"); ניצן ויסמן בחיבור נהדר על הכתיבה, שאני ממליצה לכל כותב/ת לקרוא. הנה קטע קטן: "מיליארדי אנשים בעולם, ולא תמצא אדם שלא חסר לו משהו, משהו אחד, קטן לפעמים, אפילו זעיר, אבל בחסרונו חיי אינם חיים. אלא שהמשהו הזה החסר ושלעולם יהיה חסר, הוא שמעניק לחיינו את טעמים; את תחושת החיות. את התנועה, את החיוניות. בלעדיו כל הצחוק והדמע, האהבה והקנאה, הלידה והמוות תפלים. נטולי הקשר, נטולי משמעות. בהיעדרו טוב מותנו מחיינו. לו רק הבנו זאת, היינו אוהבים את החסר הזה שלנו ושומרים עליו מכל משמר. החסר הזה הוא הגרעין המלכד את רכיבי חיינו לכלל סיפור..."

וכמו תמיד: מבחר שאפשר להתגאות בו מהעשייה העכשווית בשירה ובפרוזה, פרקים מהכתובים, סיפורים ושירים חדשים ומובחרים וכמובן יצירות ביכורים של יוצרות ויוצרים מבטיחים בתחילת דרכם.

שלכם,
מיכל חרותי

71	רינת שניידובר	3	מה אעשה היום אהרן שבתאי
76	האמן והשחקנית שמרית לוסטג	6	פרופסור אנדריוס מבקר בוורשה אולגה טוקרצ'וק. מפולנית: חנה הרציג
81	רץ, בייבי דרוו שגב	14	כללים יערה שחורי
85	המשלוח האחרון אלעד זרט	17	השיקוי תמר לזר
88	שירים חגית חוף	19	נאמנות של דובים עלית קרפ
90	שירים גלעד מאירי	21	אברהם ג. יוסי עוזרד
91	שירים יעל צבעוני	23	לאן סיגל אשל
93	זו אני שהתגלפתי מתוכה ענת לב־אדלר	24	תיקון אלמנה שי שניידר־אֵילת
95	ימים קרובים, ביכודי פרוזה קשת סגל	25	שירים מאיה ויינברג
	השיר הזה, ביכודי שירה		הריח הוא אותו הריח, אבל האספלט
99	נועה לארה מאיר	26	יקיר בן־משה
100	שירים יפעל ביסטרי	27	כמו תה ועוגייה תמי שם־טוב
102	שירים יובל פז	32	ריזורט שהם סמיט
	בלי כרית היא לא תגיע למיתרים	35	האופה הקטנה רן בן־נון
104	ליאורה סומק	43	איך שיר נולד (מחדש)? זיוה שמיר
107	צבעי השקיעה מירי ליטווק		משיחין בשעת הסעודה: על שירה ומחול
110	לשכוח את נטליה יונתן שגיב	46	עמרי הרצוג
113	שפת אם מורן בנית	49	שירים דפנה שחורי
	הזכות לרצוח, הזכות לכתוב	51	פרה טראומה יעל סטטמן
115	נעמה ישראלי	53	מוראד עמוס נוי
122	שירים נעמה יונג	54	שירים אלי שמואלי
123	שירים משה אוחיון	56	די כנרת רוזנבלום
	רשימת ספרים שהגיעו למערכת,	64	לילה שלם של אור (ביכורים) קמה ורדי
124	אוגוסט 2021	68	על ביש מזלו של הכותב ניצן ויסמן
125	משתתפי הגיליון		

מחזור מיוחד - ילדות בקיבוץ

עורכת: מיכל חרותי / מועצת מערכת: יו"ר - ד"ר דורית זילברמן, ד"ר עמרי הרצוג, נועה מנהיים, ערן צלגוב, פרופ' ניצה בן דב / יו"ר אגודת הסופרים העבריים: צביקה ניר
גיליון מס' 4 / כרך צ"ה (שנה 95), אלול תשפ"א, אוגוסט 2021
Literary Journal - Published by the Hebrew Writers Association in Israel
P.O.B 7111, Tel Aviv 61070, Israel
יוצא לאור על ידי אגודת הסופרים העבריים במדינת ישראל (ע"ר) בסיוע משרד התרבות והספורט
כתובת המערכת: בית הסופר על־שם שאול טשרניחובסקי, רחוב קפלן 6, ת"ד 7111, תל אביב 61070
טל': 03-6953256/7 / פקס: 03-6916861 / דוא"ל: mozenayim@gmail.com
הגהה וניקוד: יעל ניר / עיצוב, סדר והפקה: סטודיו דור כהן
איור השער: "מקום", שרון רשב"ם פרופ

מאזנים > אולן חשת"א > אוגוסט 2021

מה אעשה היום אהרן שבתאי

פרסום ראשון מתוך הספר החדש, "מבחר ושיירים חדשים 1966-2021", המאגד את שירת אהרן שבתאי מתחילת דרכו ועד היום, שיראה אור בקרוב בהוצאת "עם עובד" בעריכת אלעד זרט.

שירים 1-4 פותחים את המחזור "מה אעשה היום":

1. קנה המדה
הוא כף רגלך
וזה להערב

חיינו קטנים
אינני כלי
שמכיל הרבה

3. הכול יפה

אני זוכר מאיש
(בנציון מילמן)
שגר ממול
בקומה ב'

תלוי על קיר
חדר האורחים
מצלף זבובים

2. אני מסתכל
באיש הכי
שנאו עלי
והכי מכוער

אינני מכיל
את מלוא האהבה

והוא יפה
חתיכות קטנות,

הכובע

4.

בְּשֶׁלֶב זֶה
הִתְחַלְתִּי לְאַהֵב
אֶת הַכּוֹבֵעַ.

הַכּוֹבֵעַ
בָּא אֶל הַיָּד,
יוֹצֵא מֵהַיָּד,

בְּחִיּוֹב שְׁלִי
מְכַסֶּה אֶת הָרֹאשׁ,

בְּלִי צַרְדָּךְ לְחֶשֶׁב
הַכּוֹבֵעַ
אוֹהֵב אֶת הָרֹאשׁ,

וְאֲנִי מְסִיק מְכֵךְ
שֶׁהִמְחֵשְׁבָה חוֹסֶמֶת,
הַחֲשׁוֹבֹן מְסַכֵּסֵךְ,

וְכֵדֵי שֶׁנֶּאֱהָב
מוֹטֵב נִלְמַד מֵהַכּוֹבֵעַ,
בְּחֶסֶתוֹ נִתְאַמֵּן
וְנִחְדָּל לְחֶשֶׁב.

וְמָה עִם הַיָּלֵד

שִׁירוֹ לֹ בְּעֵינַי
וּפְנֵי חֲבוּשִׁים לְמַחְצָה?

אֶת שׂוֹאֵלְתְּ,

כְּתַבִּי "יָפָה"

וּמְרַחֵי עַל זֶה תִּרְאֵה,
אֲנִי אוֹמֵר,

וְזֶה יָפָה

*

לְמָה אֲנִי מַחְכֶּה?

לְכּוֹבְעִים כּוֹבְעִים
עִם מְצַחִיּוֹת

חֲמִשָּׁה שָׁשָׁה
יוֹשְׁבִים נוֹחַ
זֶה עַל זֶה

וְגַם לְגֵרְבִים
וְגַם לְאֵרֶז

שיר מספר 92, השיר הסוגר את המחזור:

להיות משורר

אילו חיים טובים -
להיות משורר.

כְּשֶׁהוֹלֵם תּוֹקֵעַ נוֹד,
לְכַתֵּב "נוֹד"

כְּשִׁירֵד גָּשֶׁם,
לְכַתֵּב "גָּשֶׁם"

וְלִדְעַת שְׁלֵא לְהִקְשִׁיב:
וְכִשְׁהוֹלֵם תּוֹקֵעַ נוֹד,

לְכַתֵּב: "דְּבֵש"

כְּשִׁירֵד גָּשֶׁם,
לְכַתֵּב "אֵש",

"תּוֹלְעַת", "שֵׁד",

וְכִשְׁשׁוֹאֲלִים מִבְּחוּץ
מִי חֵי פֹה בְּבֵית?

לְכַתֵּב "אָפֶס".

וְכִשְׁמַתְעַקְשִׁים לְשֵׂאל,
לְכַתֵּב "מֵת".

פרופסור אנדריוס מבקר בוורשה*

אולגה טוקרצ'וק

תרגמה מפולנית: חנה הרציג

פרופסור אנדריוס היה נציגה של אסכולה פסיכולוגית חשובה מאוד, אסכולה חדשנית שנשקפה לה עתיד מזהיר. בדומה לרוב האסכולות מסוגה, שורשיה היו בתיאוריה הפסיכואנליטית, אבל זו התנאתה בשיטות ותיאוריות משל עצמה, כמו גם בהשקפותיה המקוריות על סגנון חיים, חינוך וחלימה. פרופסור אנדריוס טס עכשיו לפולין, מצויד במזוודה ובה ספרים ובגדים חמים: אמרו לו שבדצמבר שורר בפולין קור יוצא דופן ומאוד בלתי נעים.

הכול התנהל כסדרו: מטוסים המריאו, אנשים שוחחו זה עם זה בשפות שונות, עננים כבדים של חודש דצמבר התכוננו לטקס החורפי – הטלתן של מיליוני פיסות שלג לבנות על האדמה, לכל אחת צורה נבדלת מרעותה.

שעה קודם לכן, בהית'רו, הציץ בעצמו במראה ונדמה היה לו שהוא נראה כמו מוכר ספרים מדלת אל דלת, בדומה לאלה שבילדותו היו מהלכים מבית לבית ומוכרים כתבי קודש. אבל החברה הפסיכולוגית שייצג הייתה שווה בטורח המסע. פולין היא ארץ של אנשים אינטליגנטיים. כל מה שצריך הוא לטמון את הזרעים ואחרי שבוע יוכל לשוב הביתה. הוא ישאיר בידם ספרים – הרי הם יודעים לקרוא אנגלית – וכך יוכלו להתוודע אל הגותו של מייסד האסכולה בכבודו ובעצמו.

בשעה שלגם מכוסית המשקה שהתקינה לו הדיילת מוודקה פולנית יוקרתית, נזכר הפרופסור בקורת רוח בחלום שפקד אותו בליל הנסיעה – הרי באסכולה הפסיכולוגית שאיתה נמנה נחשבו החלומות לנייר הלקמוס של המציאות. ובכן, בחלמו שחק עם ציפור גדולה, שחורה, אולי עורב; אפשר לומר, העז להודות בינו לבין עצמו, שהוא התלטף עם העורב כמו עם גור כלבים קטן. בשיטת פרשנות החלומות של האסכולה שלו העורב מסמל שינוי, משהו חדש, משהו טוב: הוא הזמין לו אפוא כוסית משקה שנייה.

שדה התעופה בוורשה היה קטן להדהים ונשבה בו רוח פרצים. למזלו לקח עימו כובע־אוזנייה שרכש כמזכרת עוד במסעותיו לאסיה. מייד ראה את ביאטריצ'ה שלו, היא עמדה בכניסה, דקת גזרה ויפה, ובידה שלט עם שמו ושם משפחתו. הם נכנסו למכונית רעועה ואגב נהיגה עצבנית במרחביה המפולשים והעגומים למראה של העיר, הציגה לו את לוח הזמנים לשבוע הקרוב. היום שבת, יום פנוי. הם יסעדו יחד ארוחת ערב ואז ילך לנוח. מחר, ביום ראשון, פגישה באוניברסיטה עם סטודנטים.

* הסיפור "profesor Andrews w warszawie", מתוך קובץ הסיפורים "gra na wielu bebenkach" ("לנגן על הרבה תופים"), הוצאת wydawnictwo literackie, 2015.

הערת המתרגמת: הזמן בסיפור, כפי שעולה מרמזים שונים, הוא היום שבו הוטל המשטר הצבאי על פולין בינואר 1981.

כן, אמרה פתאום, התנועה בכביש קצת עצבנית. הוא הציץ מבעד לחלון אבל לא ראה שום דבר יוצא דופן. בהמשך ריאיון עבור איזה כתב עת לפסיכולוגיה ואחר כך ארוחת ערב. ביום שני יוכל אם ירצה לסייר בעיר. ביום שלישי יש פגישה עם פסיכיאטרים באיזה מוסד שלא הצליח לזכור את שמו בעל הצליל המוזר. ברביעי נסיעה לאוניברסיטה של קרקוב. מעריכים שם מאוד את האסכולה הפסיכולוגית שהוא מייצג. ביום חמישי – אושוויץ, לפי בקשתו. בערב חזרה לוורשה. בשישי ובשבת סדנאות לפסיכולוגים מתמחים. ביום ראשון טיסה חזרה הביתה.

רק עכשיו שם לב שהמזוודה עם הספרים והבגדים אינה בידי. הם מיהרו לחזור לשדה התעופה, אבל הסתבר שהמזוודה נעלמה. הבחורה, גושה היה שמה, הלכה לאנשהו ונעדרה חצי שעה. היא שבה בידיים ריקות. ייתכן שהמזוודה חזרה ללונדון. זו לא בעיה, אמרה, מחר היא תחזור לברר, המזוודה ודאי תימצא. הוא הביט החוצה מבעד לחלון ולא שמע את מטח דיבוריה הנסערים; ניסה להיזכר מה עוד היה במזוודה – ספרים, צילומי מאמרים.

הם סעדו ארוחת ערב נעימה בחברת ארוסה. פניו של זה היו חבויים תחת זקן עבות ומשקפיים. הוא לא דיבר אנגלית, דבר ששיווה לו קדרות-מה בעיני הפרופסור. פרופסור אנדריוס אכל מרק אדום עם סלק ובצקיות קטנות והבין שזהו אותו "בורשט" מפורסם שהוזכר רבות על ידי סבו. סבו נולד בלודג'. הבחורה תיקנה אותו בחיוך, וכמו שמסבירים לילד חזרה ותיקנה "בארשט", "ל'ודג'". צלילים שנבצר מלשוננו להגותן.

כשהגיעו לבסוף לאיזה אזור מצופף בנייני שיכון גבוהים, כבר היה הפרופסור שתוי כהוגן. הם עלו במעלית לקומה האחרונה והבחורה הראתה לו את דירתו המיועדת. זו הייתה דירת יחיד עם מטבח קטן דחוס בין חדר מגורים לחדר האמבט. המסדרון היה כל כך קטן שלא הכיל את שלושתם יחד. השניים דיברו ביניהם בקול רם, כנראה נדברו למחר, והבחורה הבטיחה להביא לו את המזוודה שאבדה. הארוס התלחשש בסודיות בטלפון עם מישהו מעברו השני של הקו. לבסוף הסתלקו להם. הפרופסור שהיה מותש מהבארשט ומהאלכוהול השתטח על המיטה ונרדם באחת. שנתו הופרעה שוב ושוב. הוא רצה לשתות אבל כוחו לא עמד לו לקום. מחדר המדרגות נשמעו פתאום רעשים, דלתות נטרקות, צעדים, ואולי רק היה נדמה לו.

כשהתעורר נוכח באימה שהשעה כבר אחת-עשרה וסקר במורת רוח את לבושו המקומט. הוא התקלח בחדר האמבט הקטן והחשוך ובלית ברירה נאלץ ללבוש שוב את בגדיו התחתונים הלא נקיים. אחר כך חיפש אחר קפה ומצא איזה שאריות בצלוחית ריבה לשעבר. מכונת קפה לא הייתה שם והוא מוג מים רתוחים היישר לספל. הקפה היה עבש וטעמו כשל משרת קליפת עץ. הטלפון דמם, גושה כנראה תחזור עוד מעט עם המזוודה. כשספל הקפה בידו, סקר את הספרים שעל המדפים, כולם בפולנית, עטיפותיהם כעורות וצורמות את העין.

גושה לא צלצלה. הזמן הודחל לאיטו מבעד לאוויר הסמיך והמחומם יתר על המידה, שהפיל עליו תרדמה. פרופסור אנדריוס ניגש אל החלון שממנו נשקפו גושי בניינים זהים. לכולם היה אותו צבע – צבעם של שמי החורף האפורים-מולכנים. דומה היה שאפילו השלג אפור.

לפתע נראה ברחוב טנק. פרופסור אנדריוס פתח את החלון לצפות בחיזיון המוזר. אוויר מקפיא היכה בפניו. ליד הטנק נראו צלליות קטנות נעות כה וכה, ודאי חיילים. פתאום נתקף אי שקט, אולי הקפה היה חזק מדי. הוא מצא בכיסו את פיסת הנייר עם מספר הטלפון של גושה וניסח לעצמו שאלה מנומסת אך החלטית: מדוע לא צלצלה עדיין ומה קורה עם המזוודה שלו. לא היה שום אות באפרכסת. הוא חייג את המספר שוב ושוב. אחר כך צלצל למספר כלשהו באנגליה – שוב אותו דבר. הוא ניסה לצלצל לכל המספרים שעלו בדעתו. מסתבר שהטלפון מקולקל, אך הרי הארוס המזוקן צלצל ממנו אתמול. מלא זעם התלבש מהר וירד במעלית לרחוב. אחרי ששוטט כשעה בין הבניינים (הם נראו לו זחים) מצא לבסוף תא טלפון אבל קלט שאין איתו מטבעות פולניות, רק שני שטרות שאפילו לא ידע מה ערכם, אם הרבה או מעט. הוא יצא לחפש מקום שבו יוכל לפרוט אותם אבל מצא רק חנות קטנה שנראתה ריקה מאדם. נכון, הרי זה יום ראשון. בבהלה חשב שלא נהג בחוכמה כשיצא מהבית, גושה ודאי מנסה למצוא אותו, אולי היא כבר מחכה לו בדירה. הוא החליט לחזור אבל הבין שהלך לאיבוד. באיזה מהבניינים נמצאת הדירה? את הכתובת לא זכר. איזה חוסר מחשבה מצידו. איזו מין ארץ זו. מרחוק ראה זוג זקנים שלובי זרוע ומיהר לעברם. אבל מה ישאל אותם ובאיזו שפה? בין כה וכה חלפו הללו על פניו בלי להביט בכיוונו.

הוא המשיך לשוטט בין הבתים, הקור והייאוש השתלטו עליו יותר ויותר. אפילו לא שם לב מתי התחיל לרדת חושך. בדרך נס הזדמן על דרכו הטנק שראה מהחלון, שלידו בערה עתה אש עליזה בתוך מכל עשוי מתכת. חיילים שעל גבם מכונות ירייה חיממו בה את ידיהם. המראה עורר בו איזו חרדה קדמונית והוא הסתלק מהר אל פארק סמוך שרוי בחשיכה. אבל הודות לטנק – הוא זכר כיצד נשקף בחלון – עלה בידו למקם את בניין מגוריו. בתחושת הקלה מצא את עצמו סוף סוף בדירה הזרה-המוכרת ונעל מאחוריו את הדלת. השעה הייתה שש וההרצאה שלו כבר התחילה. בלעדיו, ואולי דווקא כן איתו, אולי כל זה הנו חלום, אולי מדובר באיזה מצב תודעה מוזר, תולדה של העייפות, הטיסה, מזג האוויר ומי יודע מה עוד. תופעות מעין אלה היו מוכרות באסכולה הפסיכולוגית שלו.

הוא פתח את המקרר ומצא שם חתיכת גבינה צהובה יבשה, קופסה עם ממרח כבד, חמאה ושתי ביצים. למראה דברי המאכל לקחה הקיבה פיקוד על מערכת העצבים של פרופסור אנדריוס ומייד השתקשקה בעליוות חביתה במחבת. המתנה המשמחת ביותר שהעניקו החיים לפרופסור באותו יום מוזר היה בקבוק ג'וני ווקר שקנה בהית'רו. הוא מזג לעצמו כמחצית הכוס ובלע את המשקה כמעט בלגימה אחת. למחרת התעורר מוקדם, השמיים רק התחילו להאפיר. הוא שכב במיטה עירום – שכן החליט לא לישון בבגדיו התחתונים – מי יודע כמה זמן יאלץ להשתמש בהם. הוא חיכה עד השעה שבע ואז הרים בזהירות את שפופרת הטלפון. כלום. הטלפון לא תוקן מעצמו, למרות תקוותו הילדותית של הפרופסור שכך יקרה. המציאות, שבסך הכול אינה אלא השלכה של הנפש (בסברה הזאת החזיקה האסכולה הפסיכולוגית שעזמה נמנה), מתגלה לפעמים כמוזרה מכפי שמקובל להאמין. הוא מילא את

האמבטיה במים וכששהה בחמימות הנעימה התארגנה בראשו תוכנית פעולה. הוא יקנה את מפת העיר וימצא היכן השגרירות. אחר כך הכול כבר יהיה פשוט. וצריך לעשות קניות, הוא חייב לאכול משהו הגון.

חדור מרץ התלבש וירד במעלית. הוא צעד לכיוון הטנק – כנראה זהו איזה רחוב ראשי. אבל לא היה שם שום טנק. לעומת זאת נעו שם בזו אחר זו משאיות משוריינות שהשמיעו נהמה מאיימת. העוברים והשבים הביטו בהן כשעל פניהם הבעה משונה. בהחלטה פתאומית פנה אל אחד האנשים, גבר בגילו שסחב סל קניות מלא להתפקע. די היה לו במבט קצר כדי לקלוט שהלה אינו מבין את דבריו. בכל זאת השלים את שאלתו. האיש משך בכתפיו בהבעת חוסר אונים. הפרופסור התנצל בנימוס וצעד בכיוון שממנו נשמע, כך דימה, שאון תנועת מכוניות. הוא מצא את עצמו ליד דרך דו סטרית, שמדי פעם חלפו בה מכונית או אוטובוס בצבע אדום. הוא לא ידע היכן האוטובוסים עוצרים, לאן הם נוסעים, אם נקלע למרכז העיר או לאיזו שכונה בשוליה. הוא החליט לשמוע לקול האינסטינקט – ציות לאינסטינקט, לאינטואיציה, לנבואות לב, היה אחד העקרונות החשובים ביותר שבהם החזיקה האסכולה הפסיכולוגית שלו. הקור הלך והתגבר והוא צעד לאורך המדרכה עד שהגיע לכיכר שהצטלבו בה כמה רחובות. הכול נראה שומם באורח חשוד, כאילו היה זה יום חג, והרי היום שני או שלישי. לפתע הבחין בהתפעמות במילה מוכרת מתנוססת על אחד ממעט השלטים המוארים: בר. הוא פתח את הדלת. ברגע הראשון לא ראה כלום, שכן משקפיו התכסו בשכבת אדים לבנבנה. הוא מחה אותם בממחטה ונגלה לעיניו חדר עגמומי עם כמה שולחנות מוכתמים. ליד אחד השולחנות ישבה זקנה נטולת שיניים. היא לא אכלה דבר, פשוט ישבה ונעצה מבט בחלון. מאחורי הדלפק עמדה בחורה גדולת איברים בסינר בלוי. בשום מקום לא נראו סימני אוכל. אם כך אולי למילה "בר" יש בפולנית משמעות שונה מזו שבאנגלית? מי יודע, המהם לעצמו. הבחורה ניגשה ואמרה לו משהו. בתגובה, שאל אותה אם יוכל לקבל דבר מה לאכול. היא נעצה בו מבט תמה, ניכר שלא הבינה מה אמר. אחרי רגע של שתיקה מביכה הצביע בהיסוס על פיו הפתוח. "לאכול, לאכול, אוכל", אמר באנגלית. הבחורה הרהרה רגע ואז נעלמה מאחורי הדלת הפתוחה למחצה. היא שבה ואיתה עוד אישה, מבוגרת יותר. בתחושת אי נוחות חזר על המחווה המגושמת, "אוכל, לאכול". שתי הנשים החליפו ביניהן דיבורים קצרים ונמרצים, ואז קירבו לפניו שולחן ומייד הניחו עליו, האחת – מרק, האחרת – צלחת עם מין כיסונים מוזרים.

הן השתהו לידו זמן מה, עד שווידאו שהאוכל אכן נעלם אל תוך פיו. האוכל היה תפל ולא טעים, אבל השביע מעט את רעבונו. הוא נבר בכיסונים ומפעם לפעם ניסה למחות את השמנוניות מפיו במפיות הנייר הדקיקות. משסיים ניגש לדלפק ונתן לבחורה את אחד השטרות שבארנקו. היא החזירה לו עודף שנראה לו כסכום גבוה – צרור שטרות והרבה מטבעות. כשיצא לרחוב רצה לשכוח את ה"בר" הזה, שהרגיש בו מגוחך ופתטי. עתה השתוקק למצוא את עצמו שוב בדירה שבקומה האחת-עשרה, הטלפון ודאי כבר פועל.

מהכיוון שמנגד הגיע אוטובוס ונעצר כמה עשרות מטרים ממנו, אנשים עלו וירדו,

דוחפים זה את זה באי סדר. מתוך דחף פתאומי זינק הפרופסור לתוך האוטובוס. האוטובוס המשיך בנסיעה, אלא שלמרבח חרדתו של הפרופסור כלל לא נסע בכיוון המצופה. לעומת זאת, סובב את הכיכר באלגנטיות ונכנס לתוך מנהרה קצרה, ומשם עלה על איזה גשר. פרופסור אנדריוס ראה גושי קרח צפים בעצלתיים על מי הנהר שזרם מתחת. נדמה היה לו שהאנשים מביטים בו בעוניות והוא התאמץ להירגע, לבל יראו כמה הבהילה אותו התפנית הלא צפויה שעשה האוטובוס. בנוסף לכל זה, לא היה עימו כרטיס נסיעה מנוקב. אם יש ברחוב חיילים, הרי הוא עלול להישלח בשל כך לבית הסוהר. כן, אנשים נשלחים לבתי סוהר באסיה לכל החיים, הוא שמע שקורים כאן דברים כאלה. בתחושת הקלה קפץ מהאוטובוס בתחנה הקרובה ומייד פנה וחזר על עקבותיו בכיוון הכיכר. נשבה רוח נוראה, כמעט קפא לו האף, והוא נאלץ לקשור מתחת לסנטרו את רצועות כובע האזניות.

לבסוף הצליח להגיע לכיכר ומצא את הרחוב שהוביל לביתו. כמעט רץ, מרוב קור כמעט איבד תחושה באצבעות. נקרה על דרכו איזה חלון ראוה שהיה מעט מואר מהאחרים והוא ניגש אליו ללא מטרה מוגדרת, מן הסתם נכסף למעט אור וצבעים. זו הייתה חנות, חנות ככל החנויות, ומדפיה היו עמוסים בסחורות צבעוניות. מבעד לשמשה המשורינת ראה משקאות אלכוהוליים עם תוויות מוכרות, קופסאות שימורים, דברי מתיקה, אביזרי ביגוד, צעצועים. למרות השעה הלא מאוחרת החנות כבר הייתה סגורה. הוא התאמץ לפענח את שעות הפתיחה שעל השלט. לבסוף הבין שהחנות אמורה להיות פתוחה עכשיו, אבל לא, היא הייתה סגורה. מאוכזב, ניסה לראות את פנים החנות מבעד לשמשת החלון. כך עמד והנה עבר לידו איזה גבר שנשא עץ אשוח קטן, עלוב למראה. האיש אמר לו משהו והתחייך. הפרופסור השיב בחיוך אבל האיש כבר חלף לו ונעלם.

איש נושא עץ קטן. זה סימן למשהו, אבל הפרופסור לא הבין למה, שכן משהו השתבש בהרגלי החשיבה שלו, על בהירותה הסימבולית-פסיכולוגית. עתה התרצצו בנפשו קרעי רגשות מקוטעים וסתומים, כגון כעס שמייך התחלף בייאוש ילדותי. ואז פתאום חש שבלי רצונו מבעבע בתוכו איזה חיוך חשאי, דמוני. הפרופסור היה בעל יכולת בלתי מצויה להתבוננות בנפשו פנימה, הרי זמן רב התמחה בזה. אלא שכאן המיומנות הזאת נראתה לו חסרת תועלת לחלוטין. עלה בדעתו שכבר יומיים תמימים לא הוציא מפיו שום משפט הגיוני, מלבד המילים שכפה על עובר האורח האלמוני ואותו "לאכול, לאכול, אוכל" פתטי.

למחרת, אחרי שהסתבר לו שהטלפון עדיין אינו פועל, מצא באזור מגוריו חנות קטנה שהייתה פתוחה. החנות הייתה שונה מאלה שראה עד כה. היו בה רק בקבוקים עם נוזל שקוף, אולי וודקה, וצנצנות חרדל. בדיוק סידרו שם על מדף צלוחיות עם משהו אדום בתוכן. אין לו ברירה, הוא חייב להסתפק במה שמוצע כאן. משנכנס לחנות בדיוק הביאו כיכרות לחם ואחרי כמה דקות החנות כבר התמלאה קונים. הוא הצטרף לתור. כשהגיע לדלפק הושיטה לו המוכרת בדממה כיכר לחם והוא שילם ויצא. אלא שבכל זאת נמשך מן הסתם לחברת בני אדם. קסמה לו החמימות שחש באנשים שעמדו על המדרכה מצופפים בתורים דמויי נחש ולא היה לו חשק לחזור

כבר לחדר הרווקים הצר והריק שלו. הוא נעצר ליד שורת שולחנות עשויים מפח שהוצבו היישר על המדרכה, ולידם אנשים ערוכים בתורים צייתנים. הוא בחן את פניהם בחיפוש אחר גושה, אולי איכשהו גם היא תימצא ביניהם. האנשים שתקו בפנים זועפות, רוקעים ברגליהם מקור. הם נראו רציניים, מתוחים, כאילו לא ישנו די הצורך. איזה דכדוך. העם הכי מדוכא בעולם. אבל בכל זאת נעצר לידם. לא, לא משום שהיה זקוק להם, אלא מפני שהפיצו איזה חום אנושי נורמלי. נשימתם המסה את האוויר הקפוא. הוא הביט במוכרות העטופות שכבות, שדלו מתוך חביות גדולות דגי קרפיון דקים ואפורים והשליכו אותם היישר אל המאזניים. הדגים פרפרו על המתכת הקרה. המוכרות פנו אל כל קונה שהגיע תורו באותה שאלה שהצטלצלה כמו פזמון חוזר או מנטרה. המנגינה נקלטה באוזניו של הפרופסור ועתה הזדמזם המזמור בראשו: "ז'ויו? צ'י נה מייסצו?" הפרופסור יכול היה רק לנחש מה משמעות המילים: כשהקונה הנהן בראשו לאות הסכמה, הלמה המוכרת במשקולת בראשו של הדג והלה מצא את מנוחתו בלועו הפעור של סל הקניות המרושת.

צמרמורת חלפה בגופו. הוא חש כאילו הוא משתתף בפולחן דתי קדום. הרג דגים. "ז'ויו צ'י נה מייסצו" – המילים החוזרות הללו הפנטו אותו. פתאום השתוקק לחבור אל המקצב האכזרי החוזר ולצאת מכאן עם דג מת בסל, כמו כולם. בלי כוונה מודעת נעמד בתור, אבל משראה שמתקרבת יחידה צבאית קטנה בת ארבעה חיילים בלוויית כלב, התעשת וחזר למציאות. אפילו חש בושה. ללא אומר הסבו האנשים את מבטם מהחיילים ונעצו את עיניהם בכפות רגליהם או בנקודה כלשהי באוויר. הפרופסור חשב בעגמומיות על חדר העבודה הלונדוני שלו, עם הספרים והתנור החשמלי החמים.

בחניה שמתחת לבניין שלו מכרו עצי אשוח. אנשים עמדו בתור, אך זה היה תור קטן בהרבה מהקודם. גם הוא קנה אפוא עץ ונשא אותו מתחת לזרועו בדרכו הביתה. עתה נראה כמו כל יתר האנשים. פתאום אחזה בו עליצות והוא החל לשרוק לעצמו. בדירתו המוכרת־הזרה התיישב ליד השולחן, עדיין במעיל ובמצנפת, ופתח את הבקבוק עם הנוזל הלבן שקנה בחנות. זה היה חומץ. "אלוהים אדירים – לא ייתכן שזה קורה באמת. עוברת עליי אפיזודה פסיכוטית. קורה לי משהו לא טוב," אמר לעצמו. הוא ניסה להיזכר ברגע שבו כל זה התחיל, אבל הגיונו סירב לפעול. כל שיכול היה לזכור היה הכריך הטעים שאכל במטוס. הפליא אותו שהוא חושב כל כך הרבה על אוכל; שכלו לא הצליח להתמודד עם המחשבות המטופשות האלה, שכן רגיל היה לרעיונות ומושגים מופשטים הנוצקים בתודעה מאליהם, כאילו שקעו לתוך ספה נוחה. ואילו עתה שלטה בזיכרונו אך ורק תמונת החנות שמעבר לשמשה המסורגת, עם מדפיה המלאים כל טוב. "מוזר, לא ייאמן שזה קורה לי," חשב לעצמו הפרופסור בבדיחות הדעת ומייד אחר כך באימה של ממש. הוא השעין את האשוח אל הקיר והתבונן בעליו העדינים. באי רצון הודה בפני עצמו שהוא חייב לעשות משהו, חייב להתחיל לפעול.

הוא ארז את חפציו במזוודה, כיבה את האורות בבית, העיף מבט אחרון בפרוזדור וסגר אחריו את דלת הדירה. אחרי שירד במעלית נזכר שעליו להניח את המפתח

בתיבת הדואר. החלטה גמלה בליבו: הוא חייב להגיע לשגרירות. אין מוצא אחר. כשירד הגיח מולו גבר בעל גוף עבה ופנים אדומות, שעסק בגירוף השלג למרות הקור העז. האיש הניד קלות בראשו ואמר משהו, ברכת שלום כנראה. פרופסור אנדריוס חש שהוא נשטף בפרץ אנרגיה בלתי צפוי. תוך התעלמות מוחלטת מהכללים וכשהוא עצמו מופתע מעצמו, פנה אל האיש וסיפר לו על אירועי היומיים האחרונים: שהוא גר בקומה העליונה, שהגיע מלונדון לתת הרצאות, שהמלווה שלו הייתה אמורה לטלפן אבל הטלפון מקולקל, שבחוץ יש טנק, שהחנות הייתה סגורה, והאוטובוס, ועץ האשוח, והחומץ בכוס שלו. הלה עמד והתבונן בתשומת לב בשפתיו הנעות. הבעת פניו לא הסגירה דבר.

אחר כך איכשהו מצא הפרופסור את עצמו בדירה קטנה גדושה בחפצים. כמעט אי אפשר היה לזוז בה. הושיבו אותו ליד שולחן נמוך והוא לגם תה מכוס זכוכית נתונה בתוך מאחז מפלסטיק. פעם אחר פעם הניף כוסית משקה ששבה ומולאה בזריזות. לוודקה היה טעם מוזר של פירות. היא הייתה כל כך חריפה שעם כל לגימה חש התכווצות מכאיבה בגרונו. שוב שמע את עצמו משיח באוזני הגבר ואשתו השמנה וורודת הפנים (שמייד התייצבה עם צלחת ועליה פרוסות נקניק חמות ומעוררות תיאבון) על האסכולה הפסיכולוגית שלו ומי ייסד אותה, על נבואות לב, על מנגנון הפעולה של התודעה האנושית. ואז צץ בזיכרונו עניין השגרירות ושוב נפלה עליו חרדה. לכן החל למלמל שוב ושוב את המילה: "שגרירות... השגרירות האנגלית." על כך ענה המארח במילה "מלחמה", והניף את שתי ידיו באוויר כך שכמעט לבשו צורת רובה. האיש התיישב, צמצם את עיניו, כיוון לקירות וחיקה צליל של ירייה. "מלחמה", אמר, "מלחמה." הפרופסור פסע בצעדים מתנדנדים לעבר חדר השירותים אבל מצא את עצמו בפתח המטבח. על השולחן עמד איזה מתקן כימי מסובך מלא בצינוריות ובחלקי ברזים. הריח החריף הפך את מעיו. נגיעת יד קלה של המארח הורתה לו את הדרך לשירותים.

הפרופסור סגר אחריו את הדלת וכשהסתובב ראה דג גדול שוחה באמבטיה. הוא לא האמין למראה עיניו – הדג היה חי. הוא התכופף אל המים והביט היישר בעין השטוחה שלכדה אותו במבטה. הדג הניע את זנבו בתנועה איטית. מעל האמבטיה הייתה תלויה כביסה לייבוש. זמן רב, אולי רבע שעה, לא הצליח הפרופסור למוש ממקומו, עד שהמארח המודאג התחיל להקיש על הדלת. "ששש..." השתיק אותו הפרופסור. עיניו היו נעוצות בעינו של הדג וזה החזיר לו מבט. היה בכך משהו מרתיע וגם נעים, הגיוני ואבסורדי בעת ובעונה אחת. הוא פחד, אבל בה בעת הוצף אושר מוזר. הדג היה חי, התנועע, ובשפתיו העבות הגה מילים שתוקות. פרופסור אנדריוס נשען על הקיר ועצם את עיניו. הו, לו יכול היה להישאר בחדר האמבט הקטן, בתוך בטנו של הבניין הגדול, בתוך קרביה של העיר הגדולה והקפואה, להיות משולל מילים, משולל יכולת להבין ולהיות מובן. להביט בתוך תוכה של עין הדג השטוחה, המעוגלת באופן מושלם. להישאר ולא לזוז מכאן לעד.

הדלת נהדפה והפרופסור נפל לזרועותיו החמות והחזקות של מארחו, נצמד אליו כמו ילד קטן והתייפח.

כעבור זמן מה ישבו שניהם בתוך מונית שחצתה את העיר המוצפת באור שמשי וקר. הפרופסור החזיק את המזוודה שלו על ברכיו. כאשר נפרד מהאיש עבה הגוף נישק אותו הלה על שתי לחייו שלא גולחו מזה יומיים. מה יכול היה הפרופסור לומר לו לעת פרידה? הוא השתהה מעט, עד שייצב את לשונו הסוררת והשתויה, ואז פלט בהיסוס: "חי? או על המקום?" "ז'וור? צ'י נה מייסצו?"
הפולני הביט בו בפליאה והשיב: "חי."

לקט הסיפורים המובאים כאן במדור מיוחד הם מבחר מתוך אנתולוגיה שבכתובים על ילדות בקיבוץ ובה 33 טקסטים של יוצרים בני ובנות קיבוץ, שאותה חלמה וערכה מרב זקס פורטל יחד עם דני זקס ושרון רשב"ם פרופ, שציור שלה בנושא מופיע בשער הגיליון.

כללים יערה שחורי

א.

שמות הילדים נכתבו באותיות דפוס על מתלה המעילים הארוך והריק מחוץ לבית הילדים. האישה הצביעה עליו ובדקה אם אני יודעת לקרוא. היה ערב וחושך מיהר וירד עלינו. הוריי עמדו מעט מאחוריי: אמא שלי לבשה חולצה ירוקה, חולצת המזל שלה, ולרגלי האישה רבץ טרייר, הכלב של הקבוצה. היא הייתה המטפלת.

קצת התפלאתי על המבחן כי לקרוא כבר קראתי מצוין. האנשים בקיבוץ ידעו את זה כמו שידעו שעמדתי לעלות לכיתה ב'. שבועות לפני כן עברתי אחר צהריים שלם של מבחנים, כך שהם ידעו בדיוק עד לאן הגיעו ידיעותיי. אבל כשמבקשים מילדה לקרוא היא קוראת. לאישה היה שיער קצר וסנטר חד. הנחתי שהיא יפה. קראתי את השמות במהירות. את השם אדם קראתי במלרע, כמו אדם הראשון מספר בראשית, זה שנותן לשאר החיות את שמן. האישה תיקנה אותי בחריפות. אדם במלעיל. מה שצריך להוכיח הוכח ברגע ההוא.

גם אם ההורים שלי לא השגיחו בדבר, האישה ואני, שתינו הבנו כבר אז. במשך שנים חזרתי וחשבתי על הטעות שלא נשאה חן בעינייה כסימן ראשון לפורענות, עב קטנה ככף איש. ברגע הזה של קריאת השמות, בטעות היא בהגייה, נפל הפור. חזרתי לזה כמו מישהי שמחפשת כפתורים או עצמות שנפלו והתפזרו בחושך. שם, דווקא שם, נח השיבוש. כי ברגע ההוא יכולנו להימנע מהכול. יכולתי לפנות להוריי ולומר להם, תראו זה לא ילך. בואו נעזוב את זה. יכולנו להיפרד לשלום מהאישה ומהקיבוץ ומהדשא שהשחיר כמו דיו ולחזור לעיר. הייתי הולכת לאותו בית ספר שהכרתי באותו רחוב. היינו רואים ירוק רק בשבתות.

אני רוצה לתקן. ככה זה נכתב. אבל הכללים שהורו איך לקרוא בשמו של ילד, את מי ואת מה יש לאהוב, היו עתיקים ומסתוריים כמו העולם עצמו. כשהקרתי השיגה אחד מהם הוא מיהר להשתנות או התגלה כעניין של מה בכך, שריד מהעונה שעברה. וככל שהיו מופשטים ובלתי נראים, כמו תחום השבת שנועד להקיף את הקהילה, הם היו בלתי ניתנים להריסה. תחום הילדות נמתח בחוטים אחרים אך גם עליהם היה אפשר למעוד.

ב.

מעדת: כמעט חמש שנים הגוף התכסה סימנים. מכות יבשות ושריטות ושפשופים וחבורות ומכות כחולות. עצמות נשברו והתאחו דרך קבע. מכות אקראיות, נפילות, חיכוכים. העולם השתפשף בי והשאיר סימן. גם היום אני יכולה ללכת בסמוך לרהיט, להיזהר מפינת השולחן ולהיתקע בידית של דלת. ואז למשך שבועיים ייותר אצלי סימן על הירך. אבל ככה זה היה: כולנו נחבלנו דרך קבע.

לפעמים יד של ילד נשלחה מהירה לעורף של ילדה, מכה במסדרון שהוביל לחדרים, שפשוף ביציאה מהכיתה, שולחן בבטן, מרפק, המון ילדים בחלל לא גדול. וכמו שאמרו שם, כמו שאמרו בעוד מקומות, כל זה הוא סימן לילדות טובה. כמו שכלב עייף הוא כלב מרוצה. ילדים משופשפים ושרוטים הם בוודאי ילדים שמחים. ייתכן שהאקסיומה עבדה שם יפה.

אני מידת הדברים כולם. זה בסדר. באמת הכול בסדר, תודה. סיפור בגודל אצבע. אני מעידה על הכלל.

אבל בגיל שתיים-עשרה התבהרה אצלי בגוף ידיעה שהפליאה אותי. הרגשתי בה כמו ברפרוף חיפושית, אולי פרת משה רבנו שנחתה על גב ידי והיה עליי לא לזוז. אל תעופי חיפושית. בת שתיים-עשרה, בקיבוץ אחר, ישובה על מכתבה ירוקה ועיניי בדלת הכיתה, הבנתי שעברו שבועות מאז שמישהו דחף אותי או הפיל אותי. שהחיים הם כבר לא ספורט פיזי. מבלי שידעתי איך ומתי, ניתנה לי הגנה. הכללים השתנו.

ג.

האישה שהייתה פעם מטפלת העדיפה חברת כלבים על חברת ילדים. פעמיים בשנה באנו אליה כדי להימדד ולבחור את הבגדים שנלבש בחורף או בקיץ. כוהנת המשמשת במקדש שקירותיו טקסטיל. לא נראה שהבגדים עניינו אותה. זה היה אמצעי למטרה. הייתה שם שאלה: מה את רוצה.

חיכינו לזה כמו לעונג נדיר אבל גם הבחירה וגם הפרטיות היו מתנות שלא יכולתי לקבל. הן היו זרות מדי לחיים שלמדתי, חיים משותפים בהם כל הזמן היינו יחד, לאו דווקא אוהבים אבל מורגלים זה בזה גם אם אני לעולם נותרתי החדשה. חדשה כמו נעליים קשות שאף אחד לא רוצה לנעול.

נשאלתי: מה את מעדיפה. חולצות חלקות או עם הדפס, ג'ינסים או טרנינג. שמלה או אוברול. לו ידעתי מי לבש את הבגדים לפניי אולי הייתי מגלה שם רמז. אבל לא ידעתי. ובכל זאת מטומטמת לא הייתי, משהו הבנתי. התמימות נעלמה אבל ידיעת הכללים לא תפסה את מקומה. זכרתי שפעם היא ביקשה ממני להבחין בין אדם לאדם גם אם היא הספיקה לשכוח. הבנתי שהבחירה טומנת משהו עמוק יותר. שאנחנו לא באמת מדברות על חולצות כפתורים שעברו מילד לילד. הכול היה מבחן. עוד מבחן. אני עמדתי להיכשל.

מול השאלה שלה הרצון שלי נמחק. ניסיתי לנחש את הרצון הכללי, האם השנה נאהב טרנינגים או ג'ינסים. אני חושבת שלא הייתה לה סבלנות לילדה שהיססה, שפחדה לטעות. שטעתה בכול. אבל לא יכולתי שלא לטעות, ולא היה טעם שאשאל

את אחת הילדות האחרות במה היא תבחר השנה. אם לא הרגשת בכפות הרגליים את התדר הסמוי שאותת שהשנה כולן בשמלות, אף אחת לא הייתה מספרת לך. כל חפרפרת לעצמה.

ד.

לפני כמה שנים פגשתי מישהי שגדלה יחד איתי. היא סחבה איתה כד אחר מלא בעלבונות עבר. כד שונה משלי אבל שתינו לא שפכנו את המים. היא אמרה: "את היית תמיד אמיצה. לא היה אכפת לך מה אמרו לך." לפעמים, מישהי מושיטה לך כבואה ובמקום להגיד "זה לא שלי", את אומרת תודה ובוולעת את זה. נותנת לה לצוף בתוכך.

רציתי להזכיר לה את הפעם שבה נשלחנו לבחור שמלה או אוברול שיתפרו לנו במתפרת הקיבוץ. המשאלה להיות כמו כולם גברה אפילו על הרצון להיות אהובה. את זה היא הייתה מבינה.

היינו בנות עשר וחוש טמיר הורה לי לבחור בשמלה עם כיווץ בכתפיים בסגול לילך. יכולתי לשאול אותה אם היא זוכרת שרצנו בחזרה לבית הילדים, מאושרות שבחרנו בלי תיאום אותן שמלות טריקו בצבעי פסטל. אילו היינו ילדות שמשלבות זרוע בזרוע כך היינו עושות. אבל אנחנו רק רצנו.

כן דיברנו על דברים אחרים. על המשחק בקיבוץ שבו היו ילדים שתמיד שיחקו בתפקיד הכלבים. אף פעם לא הייתי כלב, גם את זה הזכרתי לעצמי, כדי להתעודד. לא רצתי על ארבע. וגם לא הזכרתי לה את הריצה השנוקה ההיא שאולי לא נבדלה בעינייה מאחרות, את ההקלה העצומה שגלוותה לה. כי אז אפילו הידיעה שלא אהבתי סגול או שמלות לא העלתה ולא הורידה. הייתי אחת הילדות והאוויר האדים מחיפושיות.

השיקוי תמר לזר

בתום ארוחת הבוקר הודיע עדן שהיום מכינים שיקוי קסמים. הוא היה המנהיג הבלתי מעורער כי הוא היה יצירתי וחכם וגם יפה ותמים למראה. אני לא הוזמנתי להכנת השיקוי כי הייתי תורנית הורדה, אך בסיום התורנות התברר ששיקוי הקסמים נועד בשבילי. לשם מה? לא נאמר לי. ידעתי שהיו בו מים, וזיהיתי גם קרעי דפי קרפ צבעוניים, קרביים של טוש שבור, קצת דיו, ונדמה לי שגם שאריות מארוחת הצהריים. למרות האימה היה זה מראה יפה: גווני כחול סגול וורוד הסתחררו בבקבוק הפלסטיק ויצרו מערבולת שמנונית.

אילו קסמים יחולל השיקוי? האם יכריחו אותי לשתות? התבוננתי בעדן וחברותיו שפעם, בגן, היו גם חברותי. הם התגודדו והסתודדו ונראו רציניים מאוד. ממוקדי מטרה. המטרה הייתה אני ולא הייתה לי שום דרך למנוע את העתיד לבוא. אומנם פיזית היינו קרובים מאוד לבית-הכולל שבו הייתה המטפלת – אלא שפנייה אליה כלל לא עלתה בדעתי. תפקידה של המטפלת היה להכין חביתות אישיות בכל בוקר – לכל אחד לפי טעמו, לצלם במכונת הצילום תפוזרות ותשבצים ולתכנן פעילות יצירה יומית.

בינתיים, אפוא, יכולתי רק לחכות. מה יקרה לי אם יכריחו אותי לשתות את השיקוי? החלטתי שאנסה להתנגד אבל ידעתי שהם רבים וחזקים ממני ודאי יצליחו להחזיק לי את הידיים מאחורי הגב ולפתוח לי בכוח את הפה ולהערתו פנימה. האם אמות? שיערתי שצבעי נייר הקרפ שהתמוססו במים וצבעו אותם בסגול לא טובים לבריאות, אבל ניסיתי להרגיע את עצמי שלא מדובר ברעל טהור. ומה לגבי שאריות המזון? הוא מהיום? האם ייתכן שהם הוציאו שאריות ישנות מפח הצפרדע הגדול שליד חדר האוכל? ומה עוד עלול להסתתר שם? מאחורי מחסום גבה של אחת מחברותי לשעבר הוחדרו חומרים נוספים לשיקוי. לא ידעתי את טיבם. גם אם אשרוד, ידעתי – לכל הפחות יגרום לי השיקוי לשלשל את ארוחת הצהריים, ואיפה אעשה את זה? בשירותים שבורי המנעול בבית-הכולל? כשהילדים עומדים ליד החלון הבלתי-ניתן לסגירה ומאזינים לצלילי מעיין בדרך כלל הצלחתי להתאפק עד ארבע, אבל חששתי שהיום כבר לא אצליח.

האוויר היה לח מהים של עזה והזמן פילס בו דרך בעצלתיים. תנועה איטית אך מאיימת, בלתי נמנעת: התברר שהכנת שיקוי קסמים אורכת זמן רב. לא העזתי להתרחק, כי ידעתי שהם ימצאו אותי בכל מקום. לא העזתי גם להתקרב, פן אזרו את הקץ. שעה ארוכה בהיתי במעשיהם, אחוזת אימה, עד שעדן הכריז שהשיקוי מוכן ובחיוך משונה החל לצעוד לעברי.

מהופנטת, הבטתי בבקבוק שבידו. צבעיו התכהו והעכירו, והנוזל נע בספירלה פנימית עצמאית שכמו לא הושפעה מתנועת האוחז בו. הכרחתי את עצמי להסיט

את המבט. חיות מפוחדות לא מסתכלות לטורף בעיניים, אבל אני לא אהיה חיה מפוחדת. עיניו הבהירות החזירו לי מבט תמים. לא היה בהן דבר שיסגיר את כוונותיו. יכולתי רק להתפלל, ואף שידעתי כבר שזה לא עוזר בדרך כלל, עשיתי זאת בנחישות נואשת, אך ללא תנועת שפתיים כדי לא להחמיר עוד את מצבי. התפללתי שמהשו יקרה. שמה-שלא-תוכנן שם ייעצר בדרך נס: שִׁירד גשם לא צפוי, שילדים גדולים יותר יופיעו ויפריעו, או שהמטפלת תצא מהביתה-הכולל ותקרא לכולם לפעילות. ואולי, מי יודע, יתרכך פתאום ליבו הקר של עדן, או שפעימות ליבי הרועמות יחרישו את אוזניו ויבלבלו אותו מכוונותיו.

עדן עצר מרחק פסיעה אחת ממני. בנחת, בתנועה סיבובית, פתח את הפקק. חברותיו שפעם היו חברותיי התקהלו מסביב, מרותקות ומלאות ציפייה ונכונות לעזור לו באשר ייקרא. אך אז - האם היה זה אלוהים ששמע לתפילתי? - הניף עדן את ידו, ובתנועה נחושה אחת כל תכולת בקבוק הפלסטיק עליו עמלו זמן כה רב נשפכה על חולצתי. זו הייתה חולצה לבנה וידעתי שאין לה תקנה. החולצה הוורידה לתמיד ואני האדמתי זמנית. ידעתי שהושפלת, שילעגו לי, שאמא תכעס על רשלנותי, אבל כשטיפותי האחרונות של השיקוי אזלו מהבקבוק - הבנתי שבפעם הזו ניצלתי.

נאמנות של דובים עלית קרפ

לילדי קבוצת אלון

המון ילדים סבלו נורא בחינוך המשותף, אבל אצלנו בבית ילדים היה כף. הייתה לנו מטפלת שלא הכריחה לאכול, בניגוד להרבה מטפלות אחרות, שאפשר היה להכיר את הילדים מהבית ילדים שלהן על פי כתמי השמן על המכנסיים שלהם, כי הסתירו אוכל בכיסים. וחוף מזה, היינו רוב של ילדים שמנמנים יחסית בקבוצה. וכך, כשהמטפלת שלנו הייתה אומרת שעד שלא כולם מסיימים את הארוחה לא קמים מהשולחן, היינו מנצלים רגע של חוסר ערנות מצידה ומחסלים צ'יק צ'ק את האוכל שהיה בצלחות של הרזים - וכולנו היינו קמים לשחק. נדמה לי שעד היום, כשאנחנו כמעט בני שישים, מה שמאפיין את הקבוצה שלנו הם היחסים הטובים בינינו. לא היו אצלנו מציקנים מיוחדים וגם לא שום מיוחדים אחרים, סתם, ילדים רגילים לגמרי. מי שפחד בלילה, האחרים הרגיעו אותו, קראו לשומרת לילה ואמרו לו שלא יפחד. הזיכרונות שלי מהקיבוץ הם זיכרונות נהדרים, ויש לי למה להשוות, כי בקיץ 1967 ההורים שלי עזבו את הקיבוץ ועברו לירושלים כי אבא שלי הלך ללמוד רפואה. שם גרתי לבד בחדר וגם, כמה מוזר שזה נשמע היום, לבד לגמרי עם ההורים שלי. כל כך חיכיתי לחופשים שאותם ביליתי בקיבוץ.

את הדובי שלי ירשתי ממיכל אדלרשטיין שהייתה גדולה ממני בהרבה. לימים סיפרה לי שפחדה ממנו פחד מוות, אבל לי כנראה הייתה חולשה לדברים שאחרים פחדו מהם, ואת הדובי הזה אהבתי בכל לבבי ובכל מאודי. הוא היה צהוב עם אף שחור והיה לו מילוי בלתי ברור, אולי עשב ים. סבתא שלי, שחשבה שלא נאה שאישיות בכירה כל כך בחיי תסתובב ערומה, תפרה לו אפודה. בעיקר זכור לי חוסר הסימטריה בפניו, שבגללו נהגתי לשוחח עם הצד שיותר אהבתי. איזה שיחות היו לנו... קשה לתאר. הכול סיפרתי לו, וכמובן גם ישנו ביחד. בכלל, יחסינו התרחשו בחדר בבית הילדים, שממנו יצא רק לעיתים רחוקות: הוא היה מבוגר מאוד והיה חשש שיתפורר, והיה חשוב שבשעת ההשכבה יתייצב במיטה ולא יסתובב מי יודע איפה.

ערב אחד קרה הנורא מכול: הדובי נעלם ואיש לא ידע לאן. ההשכבה הסתיימה, כל הילדים במיטות, ואני לא יכולה לישון בלעדיו. בייאווה הציעה לי שומרת הלילה לישון עם בובה. הייתי מעדיפה לישון עם נמר אמיתי, ולא עם הבובה הזאת. מי ישן עם בובה? אני רוצה את הדובי שלי. אבל הדובי איננו. לא באותו לילה ולא בימים שבאו אחר כך, וכל לילה קשה מקודמו.

זה היה בקיץ. בשבת בבוקר הלכתי מבית הילדים לדירת הוריי. בשלב מסוים אבא שלי אמר, בואי, נלך לבריכה. כמה אהבתי את אבא שלי היפה והגבוה וכמה שמחתי ללכת איתו לבריכה וגם לכל מקום אחר. הלכנו לבריכה, ופתאום נזכרתי ואמרתי

לאבא שלי, אבא, אני יודעת איפה הדובי, בוא נלך לקחת אותו. הלכנו ביחד למדרגות של הספרייה ולקחנו אותו משם. תאמינו לי, אין כמו נאמנות של דובים: הוא פשוט חיכה שם בסבלנות עד שאבוא לקחת אותו.

ומה היה הסוף, אתם שואלים? של הדובי, או של אבא שלי? אספר על סופו של הדובי: מובן שהוא עזב יחד איתנו את הקיבוץ ובא לגור בירושלים, אבל כשהייתי בת שבע בערך, הבטתי יום אחד בפניו, ופתאום ראיתי שהוא סתם צעצוע. זה היה הסוף הראשון שלו.

ומה היה הסוף השני? במהלך השנים, מתוך הזיכרון המתוק שנשאתי עימי, ניסיתי להעניק אותו בתחילה לבני ואחר כך לבתי, כדי שגם הם יטוו מערכת יחסים עמוקה ומשמעותית עימו, אך לשובא. הם לא היו מעוניינים בשום יחסים איתו. בצר לי, מסרתי אותו לבן אחותי, הצעיר מהם, שגם הוא היה עיוור לקסמיו, וכך, באחד ממעברי הדירה שלהם הוא נעלם ולא נודע לאן. הוא לפחות מת בשיבה טובה.

אברהם ג. יוסי עוזרד

השלפשוטונדה הייתה חובה. בשעות החום המשק עצר ממלאכתו. אנחנו הושכבנו בבית הילדים והמבוגרים הלכו לנוח בחדרם. שעתיים קדושות של שקט מופתי, בחבל ארץ נידח על גבול סוריה. אוויר עכור נישא ברוח שרקייה, גלש מהרי הבשן ולכלך את החצר. הפרחים הרכינו ראש, והדשא של מגרש הכדורגל הצהיב. החצרן החסין סגר את ברז ההשקיה.

על המגרש, אברהם ג. במכנסיים קצרים ובגופייה אפורה הקפיץ בקלילות כדור על רגלו. הוא כדרר, ובתנועה מהירה בעט ביעף את הכדור לרשת השער. אברהם ג. התאמן לבדו. מעט ידענו על האיש הגבוה והצנום. הוא לא ניחן במבנה גוף ספורטיבי. אפו היה נשירי ושערו החלק הקליש. בקיץ לבש מכנסיים קצרים מדי שחשפו רגליים דקיקות. בהליכתו התנדנד כקנה ברוח, וידי התנפנפו כמו להיזיזי האוויר מדרכו. על אותן ידיים נחקק בקעקוע כחלחל המספר 74132. מכל ניצולי השואה בקיבוץ, רק לאברהם ג. היו שני קעקועים. מדוע נחרט המספר פעמיים? איש לא ידע.

אחרי השלפשוטונדה באו הקימה וההתארגנות לקראת הליכה לארוחת ארבע בחדר ההורים שהייתה בחמש. אבא שתה נס קפה, קרא בעיתון ונשנש חתיכת עוגה. "למה לאברהם ג. יש שני קעקועים?" שאלתי. אמא הרצינה ואבא הוריד את עיניו מ"על המשמר" ונעץ בי מבט קשה: "ככה... ואל תשאל שאלות מטופשות" והמשיך לקרוא בעיתון.

הערצנו את אברהם ג., הוא היה כוכב נבחרת הכדורגל הכושלת של הקיבוץ. היריבים זלזלו בו, והוא, המבוגר מכל השחקנים, פיצח הגנות ביכולת הבקעה הנדירה. בזכותו נחלצה כל שנה קבוצת החובבים שלנו מירידה לליגה נמוכה יותר. "פושקאש" - זה היה הכינוי שהצמדנו לאברהם ג., כשמו של השחקן ההונגרי הנהדר.

בירושלים התנהל משפטו של אדולף אייכמן. בזמן העדויות פסקה העבודה במשק. החברות והחברים הסתגרו בחדרם והאזינו לרדיו. בלילות, התמזגו יללות התנים עם יבבות הבכי שבקעו מהחלונות הפתוחים. השואה שהוצנעה צצה ועלתה בכל שיחה ומפגש. החיים שטופי השמש בקיבוץ השתבשו. תוגה ומועקה בקיץ הביל ולח.

בזמן המשפט, הפסיק אברהם ג. לשחק כדורגל. בלעדיו קבוצת הקיבוץ ספגה הפסדים והתדרדרה לתחתית הליגה. ליבנו נחמץ והחלטנו לשכנע את אברהם ג. לחזור ולשחק. בארוחות הערב הוא ישב בשולחן קבוע בקצה חדר האוכל עם אנדה. אישה קטנה, עגלגלה וציפורית למראה. אורנו אומץ וניגשנו לשולחן של אברהם ג. ואנדה. עמדנו שותקים והבטנו בהם. אברהם ג. הרים ראשו מצלחת המרק ועיניו המימיות בהו בנו. "רק בגללך... אנחנו מפסידים כל הזמן... בסוף נרד ליגה." אברהם ג. לא התרשם, שתק והמשיך לאכול. הרהבתי עון, "למה יש לך שני מספרים?" שאלה ששנים חיכתה להישאל. אנדה הליטה פניה בידיה, אברהם ג. סימן לנו

בעצבנות להסתלק משולחנם. הם הורידו את הכלים ברחבת חדר האוכל, ללא סימן של חיבה נפרדו וכל אחד הלך לחדרו.

למחרת אברהם ג. נכנס לכיתה שלנו לבוש בפיג'מת פסים קצרה למידותיו ובידו כדור סמרטוטים. "כולכם מכירים את החבר אברהם, נכון?" שאלה המחנכת. היה שקט מתוח. אברהם ג. נשען על שולחן: "זה הבגד שלי מגטו טרזיינשטט..." וחיוך עקום עלה על פניו. הוא הוציא ממחטה מכיסו וקינח את אפו הגדול. "בכל יד יש לי אותו המספר. אנדה אחותי הקטנה פחדה, אז ביקשתי עוד אחד, שתראה שזה לא נורא." אברהם ג. שילב את ידיו מאחורי גבו ונראה זקן מגילו. "בגללך נרד ליגה..." לא התאפקתי. עווית קטנה עברה על פניו של אברהם ג.: "הכדור הזה הציל אותי." הוא חיך והקפיץ ברגלו את כדור הסמרטוטים הבלוי. "פעם בעטתי חזק והכדור התגלגל מעבר לגדר המחנה. הייתי צעיר וחזק, הצלחתי לעבור את הגדר ולהביא את הכדור בחזרה. ככה נולד הרעיון לברוח. בלילה לקחתי את אחותי וברחנו מהגטו. הלכנו עד שהגענו ליער ושם התחבאנו. כמה זמן הסתתרנו אני לא יודע, היינו רעבים ואכלנו קליפות עצים וחיות קטנות שתפסנו. לבד שרדנו." קולו של אברהם ג. נחלש, "עכשיו הבחורים שלנו תפסו את אייכמן," אמר באנחת רווחה, "אני כבר לא צריך לשחק כדורגל. אם תפסו את אייכמן, אז אנחנו ניצחנו." אברהם ג. לקח את כדור הסמרטוטים ויצא מהכיתה.

באותה שנה הוצא אייכמן להורג. נבחרת הכדורגל של הקיבוץ ירדה ליגה ונשכחה. אברהם ג. נהרג בתאונת דרכים כשנהג במשאית הקיבוץ העמוסה בארגוני תפוחים. הוא נקבר על הגבעה ביום שרב, בצל ברושים עטופי אבק. כדורגל הסמרטוטים ובגדי האסיר הונחו בארונו לבקשת אחותו. למחרת ההלוויה ארזה אנדה את חפציה ועזבה את הקיבוץ.

לאן סיגל אשל

לאן אוליך את הכאב
המאותת עם ערב
אל חלקות לב רכות
היות לאבן, היות לאבן,
היכן האפרים המופזים
אשר שוייתי לנגדי בלילות ילדות
לשכך את פחד המות,
איה הגן הרוגן בבקרים,
פוקח רבוא עינים ירקות,
ערוגות המר,
חלקות האלהים הקטנות,
היכן הבית והילדים
היכן ההתחלה, אליה להוליך את
הכאב, להפשילו לאחור
כמו שרוולים בחלצת פלגל משבצת
כשהידים קלות פתאום ושמחות
בארגון החול.

שירים מאיה ויינברג

לְהַעֲמִיד דּוֹר בְּלוּטִים חֲדָשׁ
כָּל הַנֶּטֶל כְּדֵי לְשֵׂאת
עוֹד נֶטֶל
וְתוֹעֲפוֹת הַיָּפִי
עַד שְׂיָבוֹא הַגְּרוֹן
הַמְנוּף הַרוֹפֵא
הַתְּלִין
וַיִּגְאֵל

*

אֲנַחְנוּ הַשְּׁבוּרִים
אִי אֶפְשֵׁר לְטַעוֹת בְּנוֹ.
דְּבַר מָה שְׂאִינוּ עוֹמֵד
בְּמָקוֹם
כִּהְלָכָה
קָרְעִים בְּמַבְט אֹו
הַפְּחָד הַנֶּכֶט מִכַּעַד
כָּל מָה שְׁנֶאֱמַר.

אֲנַחְנוּ שְׂרָאִינוּ מֵעֵבֶר לְפָרָגוֹד
שְׁהִינּוּ עַל סֶף תְּהוֹם
וְשִׁבְנוּ
מִי כְמוֹנוּ
מִתְקַשָּׁה לְהֶאֱמִין לְשִׁגְרָה.
מִי כְמוֹנוּ מְכַרְך לְתוֹךְ
תּוֹכוֹ בְּשִׁכְבוֹ וּבְקוֹמוֹ
מִחֻשָּׁב לְעֶצְמוֹ
חֲשׂוּבִים מוֹזְרִים
כּוֹרֵעַ מִתּוֹךְ הוֹדְיָה
מִכִּיר בְּמַעַט הַמְזֵל.

*

אֲנִי מְשׁוֹרְרֵת הָאוֹתִיּוֹת הַקֶּטְנוֹת
נִכְתְּבֵת בְּאוֹתִיּוֹת הַקֶּטְנוֹת בְּמוֹדְעָה
אִם בְּכֻלָּל.
אֲנִי הַמְשׁוֹרְרֵת שְׁהִיְתָה אִף רִזָּה מְשִׁירְתָּהּ
וְגוֹפָה הַרְזָה כְּשָׁל.
צְפוּר שִׁיר בְּסִבְךָ הַפְּרִיחָה
שְׂרָה אֲמֵת בְּקוֹל צְלוּל
אֲבָל מִי רוֹצֵה לְשִׁמֵּעַ אֶת הָאֲמֵת
לְאֲמִתָּה?
מֵדַת הַכָּאֵב רַבָּה מֵמֵדַת הַרְחָמִים
וּבְשָׂמִים דוֹרְסִים גְּדוֹלִים
לְכֵן אֲנִי מְשׁוֹרְרֵת הַסֹּדְקִים
הַדְּבָרִים הַדְּקִים
הַנִּימִים בְּהֵם זוֹרֵם
רַק תָּא אֶחָד בְּכָל פְּעִימָה.
וְכֵךְ גַּם הַגְּדוֹלִים
נִפְרָטִים לְפָרוּטוֹת
נִפְרָדִים בְּשִׁתִּיקָה.

*

עָלִיד לְשֵׂאת
אֶת הַכָּאֵב
כְּפִי שֶׁהֵעֵץ
נוֹשֵׂא אֶת הָעֶפֶץ
וְהַשְּׂרָפָה
וְהַנֶּקֶר
כָּל מָה שְׁנֶדְרָשׁ
כְּדֵי לְהַחְזִיק מֵעֵמֵד
עוֹד עוֹנָה

הריח הוא אותו הריח, אבל האספלט יקיר בן־משה

אז מה סדר היום שלך אבא, שואל אותי לפתע איתמר. שעת בקר, סוף אפריל, אנחנו פונים בזהירות על האופנוע לרחוב בוגרשוב. היום יש לי פגישות עם שני חתולים בבית ביאליק, אני עונה לבני, אני קורא להם כמה שירים של אלתרמן, מעט גולדברג וחלפי, אתה מכיר, תכי יוסי, אחר כך אני מנסה להסביר להם מהו ים, משמיע להם חמישיה של מוצרט, משהו לקלרינט, ובערב מצחצח שנים לפני השנה. ומה סדר היום שלך? כלום, עונה איתמר, סדר יום כמו תמיד, בית ספר וארוחת צהרים, בערב טלוויזיה. אנחנו נוסעים. הכביש שקט. ברמזור מינה לדיזנגוף קרן שמש ראשונה מפלחת את שלטי הפרסמת לסופר פארם, בשם אלןאדורה רק בשבילה, חנות לצלום מציעה קפה וקרואסון, גלויה מונצ'יה, דיסק און קי, ברולדין מגישים תה ירק בתו ירק, השמש קופחת. אתה יודע, אני מתנער פתאום, חבל שאין גמלים בתל אביב. עד לא מזמן היו כאן גמלים, תרנגולות, חמורים, ואפילו סוסים, הרבה סוסים. תל אביב היתה יריד ענק של קרקס. הכל חלף על פניך ברחוב. הרגשת את פרוות הסוסים מחליקות על פניה, מסריחות, רוחשות זבובים, מרחוק שמעת שאגות תנים, כלבים משוטטים – היום, רק ברזל וזכוכיות, אגוזים ופיח של מכוניות. הטבע נהפך מרשרוש לקרקוש. איתמר לא עונה, הוא אחזו בי חזק מאחור, אני מרגיש את הכל פיו על גבי. אנחנו נוסעים. רחוב דיזנגוף שטוף שמש, מימין תחנות אוטובוסים שוממות. אני מצביע על החנויות של הסנטר, כאן היתה פעם שכונה, אני צועק, נורדיה! אנשים, בתים נמוכים, גגות רעפים, פרחי בר, מי היה מאמין, רק האייליפטוסים זוכרים? מה יהיה עלינו? מתי נחמל על עצמנו? הנסיעה הופכת להיות קשה. אפריל לופת את חזי, קיץ או חרף, תמיד משהו לופת. אתה שואל מה סדר היום שלי? אני צועק לבני, מנסה להתגבר על רעש המנוע, לקחת אותך לבית הספר! זה כל סדר היום שלי. הית מאמין שפעם הילדים הלכו ברגל? תרגיש את האויר. הריח הוא אותו הריח, אבל האספלט, הו האספלט, השחר כובש את הזמן, את האדמה, אתה מרגיש? איתמר לא עונה, אתה מרגיש? מה יש לו לענות. כשאנו חוצים על האופנוע את קינג ג'ורג' בני כבר יודע שאני תרח זקן. צפור שמחטטת בין גחלי ההיסטוריה, בוררת לבימה קונכיות של אש.

כמו תה ועוגייה תמי שם טוב

אהובי רצה להיפרד ממני בבית קפה בשישי בצהריים. הוא בחש את הקפה ועיניו היו כבדות מתחת לגבותיו השמוטות. גם ככה הוא נראה כמו כלב עצוב. מבטו היה נעוץ בקיוסק שמעבר לכביש. מישהי קנתה שם סיגריות. גם אהובי רצה לעשן, אבל הוא בדיוק הפסיק. הוא ליקק את שפתיו היבשות. על קצה לשונו חיכו לתורם משפטי הסיום.

"בלגן בעבודה," הוא אמר ושלה את הקש מהקפה הקר שלי. "לא יכול לסבול את זה יותר." החברים בצוות לא כיבדו אותו, המזכירה לא העבירה לו הודעות, הבוס הציק לו.

"הוא משגע אותי," אמר והכניס את הקש שלי לתוך פיו.

"שנשבור לו את העצמות?" שאלתי.

"מה קורה לך?" שאל אהובי בכעס. עצמות הלסת התהדקו בתוך פיו.

"סתם, בדיחה ישנה," אמרתי.

"לא מצחיקה," הוא מלמל, והמשיך לספר מה קורה לו בעבודה.

"שנשבור לו את העצמות?" שאל אחי אחרי הפעם הראשונה שביקרתי אצל רופא

שיניים. האצבעות של הרופא רעדו, הוא הסביר לאמי שיש לו איתן בעיה, ולכן סתם לי חור בלי הרדמה. בכיתי מכאב ומזעזוע במרפאה ובבית, ואחי הציע שנשבור לו את העצמות בפטיש. דמיינתי את אצבעותי הרועדות של הרופא מתנפצות לרסיסים קטנים וחייכתי אל אחי בפה נפוח.

"את מקשיבה לי בכלל?" שאל אהובי, ושאף עשן של סיגריה משולחן אחר.

"בטח," עניתי, "מי יקשיב לך אם לא אני?"

עיניו התרככו. הוא הסתכל בי בעצב, והוציא את הקש הלעוס מפיו, "לא הולך

לנו," הוא נאנח, והצער ניגר ממנו עם הזיעה.

"כשהיינו ילדים היה פחות חם," אמרתי, "גם כי לילדים פחות חם מאשר למבוגרים,

וגם בגלל שפעם באמת היה פחות חם."

אהובי נאנח, הוא היה כבר בחצי הדרך, ועכשיו היה צריך להתחיל מהתחלה.

נפגשנו בסתיו בשנה שעברה. הסתובבנו יחד ברחובות, הוא ארוך ודק, אני קטנה

ועגולה, חיפשנו את אחי. כשהגענו לתחנה המרכזית הישנה, אמרתי, "אני מקווה

שלא נמצא אותו כאן." בצידי המדרכות, בין עשבים מאובקים היו זרוקים קונדומים

ומזרקים.

"מקום רע," אמר אהובי. "פעם זה לא היה עד כדי כך גרוע. אני זוכר שלקחתי

מפה אוטובוסים בחזרה הביתה מהצבא. היה פה בלגן, אבל לא כמו עכשיו." זונה

צהובה הציצה אלינו דרך תריס שבור.

הוא אמר שבתחנה הוא תמיד היה מאוד שמח או מאוד עצוב, תלוי לאיזה כיוון

נסע.

"גם אני הייתי פה הרבה כשהייתי בצבא, וגם אז היה מדכדך נורא," אמרתי והצצתי אל פתחה של חנות שקוראים לה אמסטרדם הקטנטנה, "אבל לא עד כדי כך."

"כולנו להיפגש כאן," חייך אהובי חיוך מתוק.

הלוואי שהייתי פוגשת אותו אז, חשבת. הלוואי שלא נמצא פה את אחי הלכנו ברחוב בני-ברק. נער שגבו עקום ניגש אלינו, שאל אם יש לנו כסף לאוטובוס. הוא צריך להגיע הביתה, דקלם בפה כבד, ואין לו מספיק לנסיעה. עיניו הפעורות נראו רחוצות. הוא שאל אם יש לנו גם תרופות. "לא אכפת לי מה," הוא אמר, "אנטיביוטיקה, אקמול, אספירין." לא היה לנו לתת לו משהו לשכך. שאלתי את אהובי, "אתה יודע למה קוראים לאדולן אדולן?"

"זה לא השם של החומר," הסברתי לו. "לחומר קוראים מתדון, אבל מספרים שנתנו אותו בתור משכך כאבים לפצועים הגרמנים במלחמת העולם השנייה, והם כל כך השתוקקו לו שהיה להם שם חיבה בשבילו. אתה מבין?" אמרתי לו, "אדולן על שם אדולף."

"וזה נכון?" הזדעזע אהובי.

"לא יודעת," משכתי בכתף. "זה מה שאחי סיפר לי."

עברנו ליד בניין נטוש. לוחות מתכת וסורגים ניסו לאטום את הכניסות, אבל איש אחד נכנס לתוכו דרך חרך, ואיש אחר, קטן, קפץ החוצה מחלון בקומה הראשונה. הוא נחת על רגליו, כמו חתול. אבל לא התיישר. רגליו נשארו מכופפות כשגרר אותן משם. על חלק מהחלונות היו תלויות שמיכות קרועות ומגבות במקום תריסים וזוגיות. אהובי התקרב לבניין, קרא פנימה את שמו של אחי. הלב שלי דפק. המשכתי ללכת. אהובי הדביק את צעדיי, לכיוון רחוב נווה שאנן. פעם קראנו לו רחוב הנעליים, והיינו נוסעים לכאן באוטובוס, ומתמקחים על המחיר. המוכרים היו קוראים לנו מבפנים ורודפים אחרינו החוצה. אחר כך עברנו לקנות בקניונים.

"כשהייתי בת ארבע-עשרה," סיפרתי לאהובי, "נסעתי לכאן לבדי לקנות לי כפכפי עץ עם עור לבן. זו הייתה האופנה אז בשכבה שלי, וכמעט לכולן כבר היו כפכפים כאלה. אמא שלי אמרה שנעליים כאלה לא טובות לרגליים, כי אין אחיזה לקרסול וכי הרגל דורכת על עץ, שהוא חומר לא גמיש. בסוף היא נכנעה ונתנה לי כסף. ירדתי מהאוטובוס, ובדרך לנווה שאנן איש מבוגר שהלך מולי על המדרכה דחף לי יד לתוך החולצה כשהוא חלף על פניי. זה נמשך שנייה, אבל אני זוכרת את הפנים שלו, כי כמעט לא היה לו אף. כפתור קטן, כמו אף של ילדה."

"ו...?" שאל אהובי, והסתכל אחורה אל הבניין הנטוש. אולי בכל זאת אחי יצא משם.

ופעם אחרת, לא סיפרתי לו, כשהייתי בחופשה מהצבא, אחי התקשר מהתחנה הזו אחרי שנעלם לשלושה ימים. שכבתי אז בחדר שלי, על הגב. מעבר לקיר שמעתי תלמיד של אמי מנגן. הוא היה מוכשר. התלמיד הכי מוכשר שלה, היא אמרה. יש לו עתיד. הוא לחץ לאט ובעדינות על הקלידים, ואני הנחתי על החזה את הספר הפתוח על מרד גטו ורשה. עצמתי עיניים. נשארו עוד כמה עמודים עד למותו של מרדכי

אנילביץ'. ברגע ששמעתי את הצלצול, רצתי למכשיר הטלפון במטבח. ידעתי שזה אחי. אמרתי לו, "איך עשית דבר כזה לאמא? היא משתגעת מרוב דאגה." הוא שתק רגע, ואז אמר, "אל תתחילי גם את." הוא אמר שהוא בתחנה המרכזית של תל-אביב. סיפר שקנה מתנות לכולנו. היה לו מצב-רוח טוב. מישהי צחקקה לידו. הוא אמר שקוראים לה גלית.

"גלית שהייתה איתך בבית-הספר?" שאלתי, ולגמתי שארית קפה פושר מספל שהיה כתוב עליו לאמא באהבה.

"מה פתאום?" הוא כעס. "מאיפה בכלל הבאת אותה?"

זכרתי איך שהיא צרחה את השם שלו מלמטה. אחי ואני ישבנו אז בחדר שהיה של סבתא שלנו. שוב ושוב שאלנו אותה, "סבתא, איפה כואב לך?" היא הייתה אחרי ניתוח. כרתו לה את כפות הרגליים, בגלל הסוכרת. נמשכנו לחדר שלה, לכאבים שלה בעקבים, בבהונות, באצבעות הקטנות.

אחי סגר את החלון, ובכל זאת שמענו את גלית צורחת. הסתכלתי עליו. "אל תסתכלי עליי ככה," הוא הוציא משאף מכיס המכנסיים ושאף. "לא עשיתי לה שום דבר רע."

"היא פשוט אוהבת אותו," אמרה סבתא ונעצה עיניים עכורות בחלון הסגור. "איך אפשר שלא?"

"היא משוגעת, גלית," הוא אמר לי, הסתכל על השמיכה המשובצת שכיסתה את הגדמים של סבתא ושאל אותה, "איך יכול להיות שזה כואב? זה כבר לא קיים." "אז מה?" היא שלחה יד צהובה אל הכדורים שלה. "הרבה דברים ממשיכים לכאוב אחרי שהם אינם."

אבא דפק על הדלת, "אולי תרד לדבר איתה?" הוא סימן על החלון. "לא נעים. כולם שומעים."

אחי ירד למטה, וגלית לא באה יותר.

שלוש שנים אחר כך, מהתחנה המרכזית, שאל אחי, "רוצה לשמוע מה קניתי לך?" הוא קנה לי תיק קטן, אדום ומבריק, שיש בו מקום לקצת יותר מארנק. גלית, לא זו שצעקה מתחת לחלון שלנו, עזרה לו לבחור. לאבא, הוא אמר, קנה עניבה, לאמא סינר, שתוכל לשטוף כלים בלי להרטיב לעצמה את כל הבגדים, ולסבתא גרביים מצמר. את כל הדברים האלה, סיפר, מצא בתחנה המרכזית, במחירים מאוד טובים, ועוד מעט הוא יבוא הביתה וייתן לכולם את המתנות. אולי לא יכעסו עליו כל כך. שתקתי.

"לא טוב?" שאל אחי.

"טוב מאוד," אמרתי, "רק לסבתא, תקנה משהו אחר." הנשימה שלו התקצרה והוא טרק את הטלפון. דפקתי בחדר של הפסנתר, אמרתי לאמא, "הוא התקשר." היא סובבה אליי את גבה, ואמרה לתלמיד, "תתחיל מהתחלה."

"הוא בדרך מהתחנה המרכזית הישנה," אמרתי, ויצאתי מהחדר.

אהובי ואני הלכנו יחד שעות, ערב אחרי ערב, מדי פעם עצרנו לשתות קפה או בירה,

לפעמים עברנו בחוף הים. אהובי נישק אותי שם נשיקות קצרות ושרופות בטעם של סיגריות. באותם ימים היה לנו מצב־רוח רומנטי. אבל אנשים אמרו שאנחנו זוג מזוה, שאנחנו לא נראים מתאימים. אפילו אחי, שצץ יום אחד לבד והפסיק לנו את הטיולים, אמר, "לא מתאימים".

"באיזה אופן לא מתאימים?" שאלתי אותו.

"את כמו עוגייה, הוא כמו קרקר", הוא ענה, נושם במקומות הלא נכונים, "זה לא

הולך טוב, קרקר ועוגייה."

"ואתה? מה איתך?" שאלתי.

"אני כבר לא מוצק", אחי הסביר, המילים כבדות בתוך פיו, "אני נוזל."

"כמו תה", אמרתי.

"אבל חלש." כך או כך, תה הולך טוב עם עוגייה.

"כשתחזור תהיה חזק", אמרתי לאחי, וניסיתי לתפוס את מבטו, "כמו בפעם

שעברה."

הוא לא רצה לדבר על זה, אז הוא שאל, "תביאי אותו הביתה?"

"אי אפשר לדעת", עניתי.

באמצע החורף הבאתי את אהובי לארוחת ערב משפחתית של יום שישי. לפני שנכנסנו לקחתי אותו לסיבוב קטן ברחובות השכונה שבה גדלנו, לכולם שמות של פרחים ועצים. היינו רצים ביניהם. מאחורי ברחוב השקמה, החבצלת, או התאנה, הייתי שומעת את נשימתו הקטועה של אחי, "אם לֵיא הֵייתָה לִי אִסְתֶּמָה הֵיִי־תי מ־שיג אֶרְתֶּךָ."

"אחיך יהיה?" שאל אהובי.

"אי אפשר לדעת", עניתי.

אחי לא בא לארוחה. הוא הגיע כמה שעות מאוחר יותר. אמי סיפרה לי על זה למחרת, בטלפון. הוא נכנס אחרי שהם הלכו לישון. היא נרדמה מייד, ואבי, כרגיל, שכב לידה, על הגב, ער. האור הקטן במסדרון דלק, ואבא ראה מבט מת ושקוף בעיניים הענקיות, ורעד מהיר בידיים הדקות שחיטטו במגרות השידה בחדר השינה שלהם. הוא המשיך לשכב ולהסתכל, לא קם, לא זז, לא השמיע קול, עד שאחי מצא את הארנק בתוך כיס המכנסיים שהיו מונחים על כיסא, ולקח אותו איתו. היא לא שמעה כלום. אבא סיפר לה בבוקר.

אמא בכתה בצד השני של הקו כשאמרה לי, "יום אחד הטלפון שלך יצלצל, ולפני

שתרימי, תדעי שמצאנו אותו מת כמו כלב בחדר־המדרגות."

המלצרית שאלה אם אנחנו רוצים עוד משהו. אהובי אמר שהקפה עושה לו חשק לסיגריות והזמין חשבון. הוא אמר מילים רכות של לפני פרידה, "את יודעת כמה את יקרה לי, נכון? אף אחד לא מבין אותי כמוך, אף אחד לא מכיר אותי כמוך."

אומרים שאחים מכירים אחד את השני הכי טוב שאפשר, כי הם ביחד הכי הרבה

שנים לאורך כל החיים, מההתחלה של אחד מהם עד הסוף של אחד מהם.

הנחתי יד מנחמת על כף ידו הארוכה של אהובי המיוסר. פעם, כשהוא עוד אהב

אותי, הוא אמר, "אם הייתי נוסע לאי בודד הייתי לוקח אותך איתי."

"חבל שכבר אין איים בודדים", אמרתי לו אז. "הייתי לוקחת איתי את אחי בהתחלה הוא היה מטפס על העצים מרוב מצוקה וכאבים, ואז הוא היה חוזר אליי, ויחד היינו שוחים בים ומנמנים על ערסלים מתחת לעצי דקל גבוהים, ומטיילים לאורך חופים זהובים, ואוכלים את הפירות שגדלים באי, ודגים דגים, ויושבים בערבים ליד מדורה ומדברים על הילדות שלנו, ועל ההורים שמזל שיש להם אחד את השני כמו שלנו יש אותנו, ועל הזמנים הקשים שעברנו, וכמה טוב שהם מאחורינו." אהובי שילם. "בואי נלך לישון צהריים", הוא ביקש ולא הסתכל לי בעיניים. גופו הארוך והשטוח, ליד גופי המכורבל, הצטמרר מהרוח המלאכותית שיצר מאוורר התקרה. פקחתי עיניים כשהטלפון צלצל. במראה הצמודה לארון הבגדים השתקפנו בפעם האחרונה.

ריזורט שהם סמיט

השיננית הקבועה חלתה ואני נשאלתי אם ברצוני לדחות את התור או לנסות שיננית אחרת. בוגדת מאונס נעניתי להצעה השנייה. למחרת בבוקר, כמה דקות לפני השעה היעודה, התייצבתי במרפאת קופת חולים (שבאחרונה עברה מתיחת פנים), העברתי בחריץ כרטיס מגנטי ועד מהרה נשלחתי, בהוראת קול מוקלט (נשי) אל חדר שמונה, שהתגלה כריק מאדם.

הנחתי כי השיננית יצאה לרגע ולכן סגרתי את הדלת, נשכבתי בכיסא המטופלים והתבוננתי בנוף שהכיל גגות, צמרות ושמיים. פתאום הרגשתי בחופשה; כיסא הטיפולים, מופקע מסביבתו המכשירית, אינו אלא כיסא־נוח. כמעט רבע שעה שכבתי כך, בריזורט המדומיין, ובדיוק כשהחלטתי לצאת ולברר מה פשר האיחור, הדלת נפתחה.

"סליחה!" (טרוניה, לא התנצלות) "אבל ברחוב פה ליד יש פקקים שחבל על הזמן. עשר דקות הייתי תקועה - "

סלחתי; ממקומי שבעין הסערה, וציינתי כי דווקא נחמד לנפוש כך באמצע הבוקר. "אני", היא השתחלה לחלוק, "כל הזמן בריצות. ריצות וריצות," פתחה מגירות, שלפה - לה כפפות (קובלט אניש קאפורי) לי סינר חד־פעמי - ועיינה בתיקי הרפואי, ובפי -

"מה המצב?"

"לא רע, ממש לא רע, באופן יחסי."

"באמת?"

"כן. רואים שאת עובדת עם החוט."

"רואים?" תהיתי אם היא לא רואה שפעמים רבות אני שוכחת, מחפפת -

"כן, אבל - " שמחתי הייתה מוקדמת - "את עובדת לא טוב. לא טוב. תכף אני אלמד אותך" - נטלה חוט דנטלי, ליפפה אותו סביב שתי אצבעות כחולות, תקעה בידי מראה קטנטנה על מקל, והדגימה: "ככה, לא בכוח, בתנועות ניסור! מה, אף פעם לא לימדו אותך להשתמש בחוט? ט' - " היא נקבה בשם המטפלת הקבועה, "לא הראתה לך?"

"בטח הראתה ושכחתי," מיהרתי לסגור על ט'. מ' כמו קראה את מחשבותיי: "רק

שתדעו!" הבהירה, "אני לא שיננית מחליפה ואני פה יותר שנים מט'."

"לרגע לא פקפקתי בכך."

"בכל זאת היה לי חשוב להגיד. ואת, חשוב שתעשי מה שאני אומר. אם תעשי

לא יהיו לך דימומים ולא נסיגת חניכיים."

הודיתי לה, הבטחתי לנסות להשתדל, וביקשתי ג'ל מאלחש.

"מייד. אל תדאגי. אצלי את תקבלי משהו יותר טוב מג'ל, ספריי! לפתוח פה גדול!"

פתחתי והיא ריססה.

"בכל אופן," חשתי צורך לציין, "הרושם שלי הוא שבענייני שיניים, מה שקובע זה התורשה. אמא שלי בת שבעים ושלוש ואין לה בפה אף סתימה – "

"נדיר מאוד!"

"אבל אני קיבלתי את השיניים המחורבנות של אבא שלי."

"אז אין לך מזל."

"לא עם השיניים. מצד שני, אבא שלי שמן וכל החיים בדיאטה – "

"מה את אומרת!" היא כמעט נפלה על צווארי. "אצלי השמנה זאת האמא. אבא שלי רזה. נורמל. ואני, כבר כילדה הייתי בטוחה שאהיה כמו אמא! וכל הזמן פחדתי להשמין עד שהבנתי: אני אבא!"

לא נאלצתי לסכור את פי. הוא כבר היה סכור, כלומר פעור, יקום זעיר, שני טורי בניינים מצהיבים במתקפת שיפוף. וכך, כששדיה מתערסלים מעליי וזרועותיה הדשנות מוליכות את המשחזת-מלטשת או איך שלא קוראים לאותו איל ניגוח זעיר הרוטט כנגד שיניי, סיפרה לי עוד על ילדותה בצל הפחד להשמין ולהידמות לאמה, על עלייתה ארצה ועל המקצוע הקודם שלה: מורה לפסנתר.

לסתי נשמטה. "אני מאוד אוהבת מוזיקה," שמעתי אותה על רקע רעשי החציבה, "אבל הגעתי למסקנה שלאהוב מוזיקה ולאהוב לנגן זה דבר אחד, ולאהוב ללמד, דבר אחר. אני לא אוהבת ללמד. אין לי סבלנות לתלמידים. הרגיוזו אותי הילדים האלה שלא מתאמנים כמו שצריך ובאים ולא מצליחים לנגן שני צלילים ברצף. העבודה עשתה אותי עצבנית. כעסתי על הילדים. מהר מאוד הבנתי שאני לא מתאימה לזה ועשיתי הסבה מקצועית."

כשהותר לי לשטוף את הפה ציינתי כי שני העיסוקים דורשים יד קלה וזריזה, ושעכשיו, הודות לה, פתאום אני רואה את הדמיון שבין טורי שיניים לקלידי פסנתר. "רק בלי שחורים!" צחקה, אחר הרצינה ואמרה: "אני מאוד אוהבת את העבודה שלי. אמא שלי תמיד אומרת: העבודה שלך יותר חשובה משל רופא שיניים. הוא מתקן נוקים, את מונעת אותם. את שומרת לאנשים על הבריאות ועל הכסף." הסכמתי איתה. קיבלתי את עצתה להוסיף טיפול בפלואוריד. "מזמן לא עשית!" נופה בי.

"זה מפני שיש לי רפלקס הקאה נוראי."

"אצלי לא תקיאי."

לא הקאתי. ישבתי זקופה בכיסא, בלסתי התחתונה תבנית עם חומר – חמצמץ – והאזנתי לה. כעת סיפרה שהיא אומנם אוהבת את עבודתה ומסורה לה אך גם מקפידה לצאת לחופשות.

"עכשיו מצאתי דיל בים המלח. סופ"ש באלף שמונה-מאות. לא כסף. אני, חשוב לי לחיות. אנשים פה חושבים שאני אגואיסטית. הם לא מבינים. אני אוהבת את הגוף שלי. וכשאני נותנת לו, יש לי לתת לאחרים. לא נכון? עכשיו לסת עליונה. מה את עושה? לא לירוק!"

"אופס. סליחה. שכחתי."

והסכמתי איתה. בטח. זה נהדר. נהדר שאדם אוהב את עצמו, את גופו, את החיים.

"תמיד אהבתי את החיים," אמרה, "ועכשיו, אחרי שהתגרשתי, אני אוהבת אותם עוד יותר. עכשיו אני חופשייה. אין גבר שיגיד לי מה לעשות ומה לא לעשות. זהו, גמרנו, חצי שעה לא לשתות. מה את עושה בחיים?"

"כותבת."

"הייתה לי הרגשה שמהו הומניסטי. את אישה מקסימה."

"תודה, גם את."

"אנחנו באותו הגיל. אפילו באותו חודש. ראיתי לך בתיק. מזל אריה. בחודש

הבא יומולדת."

"אז מזל טוב!"

"גם לך."

"ותעשי חיים בים המלח."

"תסמכי עליי."

סמכתי עליה. גם בים המוות היא תעשה חיים. גם בים המוות הנסוג, כמו חניכיי.

"מרוצה מהטיפול?" נשאלתי בדלפק המזכירות, כששילמתי וביקשתי תור לנובמבר.

"כן. בטח."

את התור ביקשתי לקבוע אצל ט'. היא צעירה ממני, מבוגרת מבתי, אין לי מושג

מתי חל יום הולדתה. אפשר שלא הייתי יודעת עליה דבר אלמלא הפעם ההיא,

כששאלתי אותה אם היא מכירה את השירים של פורוע' פרוח'זאד.

האופה הקטנה

רן בן־נרן

הידיים שלה.

הוא לא הצליח להסיר מהן את מבטו.

אצבעות ארוכות ודקות, אבל חזקות, אוצרות בתוכן עוצמה פנימית מהודקת, שכמו ממתינה להתפרץ. בלי לק ג'ל, עם טבעת אחת של נחש מתפתל מוכסף על האצבע השלישית, המשולשת.

הידיים האלו יכולות לעשות קסמים, אין דבר שיעמוד בדרכן. אם רק תרצה, תוכל לעצב את העולם שסביבה בעשר אצבעותיה, בקלות, בתנועה אחת מושלמת, חלקה, פלאית.

"בוקר טוב, אפשר לעזור?"

אסף התנער באחת משרעפיו ומצא עצמו בווה בתדהמה בבעלת הידיים, שהחזירה אליו מבט משועשע מבעד לשני תלתלים סוררים שנשרו מהפקעת המהודקת על קודקודה. "אמממ... רגע, נרעש." "אה, בואי נראה, אמריקנו גדול ובא לי עוד משהו, רצוי מתוק. המאפים האלה, הם הום מייד? מה את ממליצה?"

"ברור שהום מייד!" הוא איתר נימת זעף כמעט בלתי מורגשת בקולה. "אני מכינה

אותם כאן בעצמי, אופה טרי כל בוקר."

"זה מסביר את הידיים." הוא באמת אמר את זה בקול רם?

"מה?!"

"כלום, סתם, איזה יופי, באמת הכול פה נראה ממש טעים וגם מריח נהדר,"

קשקש במבוכה, "אין כמו ניחוח של מאפים טריים טריים על הבוקר."

גבותיה התכווצו בתמיהה. "נסה אולי את הבריוש, הוא יצא מהתנור ממש לפני

כמה דקות."

"וואלה, בשמחה," שלף כרטיס אשראי מוזהב והתיישב סמוך לשולחן בפינת

החלל הזעיר, מגולל בסלולרי בהיסח הדעת את פיד הפייסבוק, ברובו שרידי הגיגים

ותמונות שהותירו אחריהם מאותגרי השינה מליל אמש: "העלו את התמונה השמינית

מהאלבום שלכם, בלי לרמות!", "האות הראשונה של השם שלכם ומה שיהרוג אתכם

ומתחיל באותה אות."

"בבקשה," האופה הניחה על הדלפק שמולה ספל עגלגל וצלוחית נושאת בריוש

בנוי לתלפיות, כאילו שוגר לכאן באורח פלא היישר מבלונז'רי פריזאי אנין כלשהו.

הטעם, כולו מתיקות מעודנת, והניחוח המשכר, הציפו את חושיו בהתרוממות שקטה.

"וואו, זה פשוט נפלא, את אומנית על," נסחף.

"תודה, חמוד מצידיך," שיגרה אליו חיוך דקיק. "פעם ראשונה שאתה פה, לא?"

"כן," השיב חיוך עגמומי. "המקום הקבוע שלי לא התאושש מהקורונה ונשאר

סגור, אז אפשר להגיד שהרווחת."

"הייתי מעדיפה לא להרוויח ככה," התקדרה. "כמה נזק, כמה עצוב, כל כך הרבה

לא חזרו משם. האמת, גם אני בקושי החזקתי, שרדתי איכשהו רק בזכות המשפחה. הוא הרים אליה מבט סקרני. "בא לך לשבת אולי? ז'תומרת, אם אין לך יותר מדי עבודה, אשמח, זה יכול להיות נחמה, לא?"

היא הציצה לימינה ולשמאלה, כמוודאת שאכן דבר אינו תובע את תשומת ליבה המיידית, ואז הגיחה מעבר לדלפק, אוחות ספלון אספרסו אנין, התיישרה לצידו והושיטה יד. "נעים מאוד, דניאלה."

האצבעות אחזו בו בעוצמה מדודה, לא חזקות מדי, לא רכות מדי, ממש כפי שדמיין כשבהה בהן דקות לפני כן. ריגוש מוזר חלף בו. ככה סתם? אצבעות? זה כל כך לא בסדר הרי, כל כך פטישיסטי ולא הולם, לא ראוי. זה כזה מביך, לא לשלוט במה שגורם לנו לתקתק, פתאום להידלק יש מאין, ברגע. "ואתה?" היא שוב העירה אותו.

"אה, סליחה, נעים מאוד, אסף," התעשת וניסה להישאר מרוכז גם בהידוק הזעיר של אצבעותיה על ידו, שהעביר רטט סמוי לשאר איבריו. "הלחיצה שלך," מלמל, "היא פשוט כל כך אחרת. ממש מרגישים שאת עובדת כל הזמן עם הידיים." הו, איזה קריפ. תכף היא זורקת אותך מפה, יא חתיכת סוטה שוטה.

"כן, אני אוהבת לעבוד עם הידיים," תשובתה הפתיעה אותו, "נחמד ששמת לב. גם אני אוהבת את הידיים שלי, הן החלק שאני הכי גאה בו, אם מותר לבחורה לפרק את עצמה לחלקים בימים אלה."

"לה בטוח שמותר," גיחך. "למי שמתעניין בה – אולי פחות."
 "מתעניין? באמת?" שוב החיוך העדין הזה.

"באמת. את מאוד מעניינת, ספרי לי עוד על עצמך."

"המממ... בוא נראה," התרככה ונמסה קמעה, מוחמאת. "המקום הזה קיים כבר יותר מחמישים שנה, אתה יודע? הוא היה במקור של סבתא שלי. ממנה בעצם ינקתי את האהבה לאפייה. שנים הייתי יושבת לידה ורואה אותה לשה בצק ומכינה עוגות. בעצם, הייתי מסתכלת על האצבעות שלה כמו שאתה הצצת בשלי, כשחשבת שאני לא רואה."

"לא," הסמיק. "הו לא, ממש לא. זה היה מבט אחר לגמרי, תאמיני לי, משהו שונה לגמרי, שלא נעים לי לספר לך עליו עכשיו, כשבקושי התחלנו."

"התחלנו? באמת?" ניצוץ מפתה גדלק בעיניה. "אז בוא נמשיך. בבקשה. עכשיו

תורך." היא נרכנה לעברו וחמימות נעימה פשתה באיבריו.

"האמת? היה לי מזל," פתח. "אני עושה את מה שאני הכי אוהב ממילא – מפעיל עמודים ברשתות החברתיות לאנשים שאין להם ראש לזה. בתור מכור כבד לפייסבוק, אינסטה, טוויטר, טיקטוק, סנאפצ'אט, לינקדאין, מה שתרצי, שממילא חי בתוכן רוב הזמן, העבודה הזאת סידרה לי את הראש והחיים בכל המובנים, ותוך כדי גם שרדתי את הקורונה לא רע בכלל, הרי ממילא כולם עזבו את החיים האמיתיים ועברו לגמרי לחיות בתוך הרשת בחודשים האיומים האלה. אז לא נעים לי להודות שקצת פרחתי כשכולם סבלו."

ידה נחה על זרועו והעבירה זרמים רכים אל תוך ליבו ובחזרה. "אתה לא צריך

להתנצל, "כמעט לחשה, "ממש לא. לא עשית רע לאף אחד, " שאפה עמוקות. "אם כי אני חייבת להודות שאני עצמי ממש לא הצלחתי להתחבר לכל הקטע. כל הזום הזה, למשל, הכי בא לי לא טוב - לא רואים, לא שומעים, נראים זוועה. אלוהים, כמה סנטרים חדשים גיליתי שיש לי, זה היה לגמרי נורה אפרון, אני שונאת את הצוואר שלי. ניסיתי כמה פעמים להצטרף לשיעורים אונליין של הסטודיו ליוגה שאני הולכת אליו, וזה פשוט לא קרה, זה לא היה זה."

"אז מה עשית?" נרכן לעברה.

"תרגלתי בבית. איכשהו. פעם אחת נתפס לי הגב ופעם אחרת נתקע לי העורף, אבל איכשהו הצלחתי לשמור על איזה רצף של תרגול בלי להתפרק, והכי חשוב - בלי להשמין, " חייכה בסיפוק.

הוא ידע שזה הרגע, כאן ועכשיו, בדיוק. "תראי, אין לי מושג מה היה לפני כל זה, אבל את נראית אחלה, הכול בסדר." וידו גישה את דרכה אל קצות האצבעות המופלאות האלו, אליהן שאף להגיע מאז ומתמיד, מההתחלה, מלפני כל הדברים כולם. ואצבעותיה נענו לו במגע משלהן, מבורך, ממכר, משכר - שנקטע בקול כחכוח רם מכיוון דלת הכניסה.

"סליחה, מישהו עובד פה?" צמד קשישות נזעמות למראה הופיעו בפתח, עוטות שמלות פרחוניות שהתפרצו בחדוות חופש, לאחר נצח נצחים של המתנה בכידוד. "כן!" דניאלה נזעקה לעבודתה ואספ צפה בה מהצד, משתאה אל מול הקונצרט המדויק כל כך, המפעים, של רצף התנועות האגביות, השגורות, השוטפות, כשגופה החסון הופך את הבנאלי והיומיומי לכה נשגב ושמיימי.

הוא לגם במהירות את טיפות הקפה האחרונות מספלו, ניגש בנחישות לדלפק והגיש לה את האיפון שלו, נרגש למראה אצבעותיה המרפרפות על המסך, כשחיוך מתוק הולך ומתפשט על פניה.

כבר בדרך הביתה הוא שכח מכל עקרונות הקול והפאסון וסימס לה מילות חיבה, כאילו כדי ששמו ייחרת בזיכרונה הסלולרי, אך בעצם כדי לדלג כמה שלבים של משחקים חברתיים בדרך לפגישה מיוחלת - שנקבעה כבר לאותו ערב.

זה היה בדיוק כמו שהוא חלם.

הם עלו לדירה שלו ישר מהבר, קצת שתויים, באיזו בהילות שלא היה אפשר להתנגד לה, כשהבגדים נושרים מהם כבר במסדרון בדרך למיטה, לא יכולים להוריד זה מזה את הידיים.

הידיים. שוב הידיים האלה. המגע הזה. היא הגיעה לכל חלק בגופו, יודעת את הנקודה המדויקת שבין החוזק לחולשה, את העוצמת שברכות. והוא התמסר, לא הייתה לו ברירה. התענוגות שהרעיפה עליו העיפו את רוחו מהגשמי אל השמיימי, מהארצי אל הנשגב. אין גוף ונפש, יש רק שכינה ומגע.

עם אור הבוקר הראשון אסף כבר הבין: הוא מכור. אין מוצא. ודניאלה ידעה זאת היטב, שהרי הכישוף היה באצבעותיה מאז ומתמיד, מחלחל בתורשה לאורך השנים

והדורות, מסבתה לאמה ואליה, כמו סוד עמוק שנצרך בקוד הגנטי, בתוך סלילי הדי־אן־איי.

הם היו שרועים למחצה על כיסאות נוח במרפסת שלו, קומה גבוהה בבניין חדש בפלורנטין, והשקיפו מטה אל השכונה המתעוררת לחיים – בני אדם, כלבים והשקיות שביניהם. "המגיפה הזאת חילקה את העולם באופן חד וחלק בין אלה שיש להם מרפסת לאלה שאין להם," היא אמרה. "מעמד המסודרים והמאושרים, שיש להם קצת אוויר לנשימה, לעומת אלה שנידונו לחנק וכליה, ריקבון איטי במחשכים." "ועוד לא דיברנו על אלה שיש להם גג. כל הקשקוש המטומטם הזה של 'כולנו בסירה אחת', " סימן מירכאות באוויר. "לא כולנו בסירה אחת – יש כאלה שהיאכטה שלהם מספיק גדולה כדי לשייט חודשים בכיף ובסבבה שלהם, ולעומתם הרוב תקועים בדוגית דולפת ששאריית החסכוניות שלהם מדממים מהחור שבקרקעית שלה ועוד שנייה הם שוקעים למצולות."

"די חברתי בשביל אחד עם מרפסת בפלורנטין," הביטה בו בהפתעה מהולה בהערכה. "מתהומות דירת הפארטר המסכנה שלי הייתי מביטה מבעד לסורגים מעלה, אל אנשי המרפסות, ומקנאת בלי בושה. משתופים, רוקדים, עושים מדיטציה, סתם נושמים – מרגישים את הסגר, אבל פחות, ממש פחות. לרוב אני משתדלת להיות אדם שטוב לו עם מה שיש לו, שלא צריך הרבה דברים חומריים, סטאף, כדי להיות בסדר עם עצמי ועם העולם. אבל המגיפה הזו הוציאה ממני כזאת כמות של רעלים ואנרגיות שליליות, צרות עין וחומצות קיבה מאכלות, שהייתי קצת בהלם מעצמי. לשנוא בן אדם רק כי יש לו מרפסת? מי את ומה עשית לדניאלה? איזה בושות, בחיי." "די די, את לא יכולה לשפוט את עצמך," ליטף את לחייה ברכות. "זה לא היה מצב עניינים רגיל. החודשים האלה, הסגר, הבידוד, הוציאו מכולם כל מיני דברים מוזרים."

"אוי, כן," נרתעה, "כל החרא הזה של להפנות את המבט פנימה. סתמו כבר באמא'שכם. הרי חמש דקות אחרי שזה נגמר אנשים חזרו להיות בדיוק אותם חארות קטנים ואגואיסטים כמו שהיו תמיד, אם לא קצת יותר אפילו. שום דבר לא השתנה, כלום, אנשים רק נהיו יותר עניים, יותר מתוסכלים, יותר רעים, כל אחד חי בתוך התחת של עצמו, שום ערבות הדדית, שום סולידריות, לאף אחד לא אכפת מאף אחד אחר."

הוא הביט בה מהצד, מנופפת בידיה החזקות בזעם קדוש, הבעירה הפנימית שבתוכה הולכת וגוברת, פניה עולות ומתלהטות והיא הולכת ומחממת את עצמה עד לנקודת רתיחה, עד לסף פיצוץ. איזה חמודה. שאעצור אותה עכשיו או שאניח לה להמשיך להשתגע?

"ואיך שזה נגמר, זה פתאום התחיל מחדש," פלט את האמירה הסתמית הראשונה שעלתה בראשו, לא מתחייב, לא מעורב, מרוחק וזהיר.

זה עבד. דניאלה נראתה כאילו כל האוויר יצא ממנה בנשיפה אחת. הלהבה כבתה. אסף הבליע חיוך פנימי על המניפולציה ששוב הצליחה, הוא היה טוב בזה, בפירוק מוקשים, בפעולות שיכוך. אבל משהו בו הרגיש קצת לא נוח. זה היה קל

מדי, נטול מאמץ, ומי הוא בכלל שיש לו זכות להוציא ככה לנערה תמימה את כל הרוח מהמפרשים? ועוד אחת שעושה לו כל כך טוב ונעים בכל כך הרבה מקומות. זה שאתה יכול, לא אומר שאתה חייב.

"אז אני מבינה שלא היית בהפגנות?"

"אז אני מבין שאת כן היית," הוא התקרב אליה בתנועה כמעט בלתי מורגשת. "ספרי לי מה לבשת." ניצוץ סמוי של זעם כבוש חלף בעיניה. מה? לא לגיטימי? הרי אם כל המחאה הזו הייתה החצנה אחת גדולה של ביטוי אינדיבידואלי, טבעי שההופעה צריכה לעמוד במרכז הדיון, או לפחות בשולי.

דניאלה רק השפילה מבט אל הטלפון שלה ודפדפה בקדחתנות באלבום התמונות, לרגע נראתה כמתחבטת קלות ועיקמה את חוטמה באי שביעות רצון ניכר, אך ברגע שלאחריו עלה חיוך של הקלה מסוימת על שפתייה והדפדוף נעצר. היא הפנתה אליו את המסך, שעליו הופיעה דמותה המיוזעת בחזה חשוף, מדבקות שחורות עם איקסים אדומים על פטמותיה.

"אז התשובה היא: לא הרבה," מלמל בהתפעמות שקטה. אקטיביזם תמיד נדמה בעיניו כתכונה נשגבת וגדולה מהחיים השייכת ליחידים סגולה אכפתיים, מעורבים, בטוחים בצדקת דרכם, בעלי כוח להשפיע – בעוד הוא עצמו נטה תמיד להסתגרות והתכנסות, מניח לפולחני היוגה והמדיטציה השגורים לחצוץ בינו לבין העולם בגבולות סמויים: עד כאן דברים יכולים להגיע אליך ולגעת בך; ומכאן כבר לא.

"קשה לתאר את התחושה," עיניה התערפלו קלות. "כמה פעמים בחיים כבר יוצא לך להרגיש שאתה חלק מדבר שהוא יותר גדול ממך, דבר ענק, עצום. זה מה שהרגשנו שם ברחוב בירושלים, בכיכר. זה היה כמו להיות בהופעה הכי טובה שראית בחיים שלך, אלא שאתה גם הקהל וגם הרוקסטאר בעת ובעונה אחת, זה היה פשוט משכר, ממסטל לגמרי. וכבר לא אכפת לך אם יצא מזה משהו או אם זה באמת עוזר לקדם את השינוי, אם באמת יש כאן התחלה של מהפכה או סתם עוד אכזבה אחת ממיליון ששוב תתרסק על חומות האטימות של המגרסה הגדולה שאף פעם לא נחה, רק טוחנת אותך לאבק באדישות הגדולה שלה. לא אכפת לך, כי עשית את שלך, הרגשת את האנרגיה המדהימה הזו של החיים, של כוחות הטוב."

"וואו," מלמל. "אני כמעט מצטער שלא הייתי שם, אבל רק המחשבה על לנסוע לירושלים מעוררת בי חלחלה עמוקה, אפילו יותר מכל יציאה אחרת מתל אביב. בחלומי היה אפשר להיות אזרח תל אביב בלי להיות תושב ישראל, או להפך. פשוט להתנתק מכל החרא המזרח תיכוני המהביל, המיוזע, המצחיק, האלים, הרקוב, הדפוק, המושחת, המסואב הזה – ופשוט להיות בבועה. הרי אין שום קשר בינך לבין אוהד בית"ר או תושב מאה שערים, מה לך ולהם בכלל? למה אתם צריכים לחלוק את אותה אזרחות? כדי שתוכלי לממן אותם בכספי המיסים שלך? זובי! לא רוצים! מרי אזרחי עכשיו!"

"רואה? כשאתה רוצה אתה יכול, וזה אפילו יפה לך," התיישבה עליו בנוגשלתיות כשהיא תוחבת אצבעות זריזות לקדמת מכנסיו. "בוא אקטיביסטוש, בו תראה לי מה זה להט מהפכני," צחקקה וגררה אותו לחדר השינה.

אבל בסוף הוא לא הצליח להתאפק.
למרות שהפעם באמת ניסה, הבטיח לעצמו להיות הכי זן, לשלוט בדחפים הפרימיטיביים שלו, לא להיכנע לתשוקות האפלות, לא לעשות דברים רק כי הוא יכול, לפתח לעצמו ישות רוחנית עילאית ולהתנזר, פשוט להיות אחד עם האחת הזאת המופלאה, המקסימה, המתוקה, שהיקום שלח אליו.

כלום לא עזר, זה היה חזק ממנו.

כשמדריכת הפילאטיס האדמונית המסחררת, שאת דף הפייסבוק שלה הפעיל בשנה האחרונה, אותה שהיא מעוניינת במשהו קצת יותר מסעיר מעבודה-עבודה-עבודה - אסף לא יכול היה להתנגד. עצם המחשבה על החמצה של אירוע בסדר גודל כל כך אפי, קוסמי, חד פעמי ושמימי - ריסקה את כל ההגנות שלו, שלא היו כאלה חזקות מלכתחילה.

הוא התייצב אצלה כבר למחרת, כולו רטט וריגוש, נפעם מהדיעצה שהיצור המופלא הזה, שכולו שירה בתנועה, מעוניין בקרבתו, אפילו אם זה רק ברגע הזה, אפילו אם בעוד שנייה זה יחלוף ויעבור כלא היה. מדריכת הפילאטיס האדמונית המסחררת לא רצתה שידבר יותר מדי, לא התעניינה במתרחש בדף הפייסבוק שלה, אפילו לא תהתה אם הוא פנוי או במערכת יחסים. היא רק רצתה את גופו, כמו שכל כך חלם וקצת התבייש בחלומותיו, וגופו אכן היה שם, נסחף, מתרסק, נשבר ומתאחה מחדש עם השלמות הזו, הפיזית כל כך, שכל שריר בה כמו מצויד בתודעה משלו שכולה דיוק.

הוא יצא משם רועד, קצת חבול, אבל במובן הטוב, במעין פיק ברכיים של חולשה מבורכת, מרוקן מכל אנרגיה ודחף, וגרר את עצמו הביתה, אל המחשב והעבודה היומית, נמנע במכוון מלבקר בבית הקפה של דניאלה, מתוך תחושה עמומה שהאמת בוודאי חרוטה על פרצופו באותיות של דם וזיעה.

ובעצם, הוא חייב לה משהו? איכשהו, מבלי שבכלל הרגיש, דניאלה השחילה את עצמה אל תוך חייו, אל תוך הימים שלו, אל תוך המרחב המוגן שלו. מיום ליום, משעה לשעה, היא הייתה שם יותר ויותר. פתאום מברשת השיניים שלה צצה מעל הכיור, פתאום הקרמים שלה בארונית שמעליו. פתאום כריות נוי בסלון, עציצים במרפסת. איך זה קרה לו? איך הם פתאום גרים ביחד? הם דיברו על זה בכלל או שזה פשוט קרה? הוא הרגיש קצת לכוד.

לכוד, אבל גם עטוף כזה. בינו לבינו נאלץ להודות שדניאלה היא זכייה גדולה, אישה צעירה איכותית ומיוחדת שבאמת נמצאת שם בשבילו, מרוכזת בו ובמה שטוב לו, הכול מתקבל על הדעת אצלה, היא מישהי שאפשר להביא להורים, להסתדר טוב, לחיות עד 120 עם משכנתה, שלושה ילדים וכלב.

אז למה הוא לא יכול להסתפק בה? מה לא בסדר שם? למה הוא חייב לחפש את הריגוש הזה בחוץ? איזה מין מוח חיה פרימיטיבי ותזויתי משתלט עליו ושולח אותו להרפתקות מסוכנות? ואולי הוא פשוט לא מאוהב, אולי זה מה שחסר, הניצוץ, האקסטרה, הטירוף חסר המעצורים של ההתחלה.

הוא הרגיש שיש בו לפחות עוד כמה שנים של חיים נטולי דאגות, של לעשות מה שאתה רוצה ורק את מה שאתה רוצה בלי לדפוק חשבון לאף אחד. אבל החיובק של דניאלה היה כל כך רך ונעים, היא עשתה לו כל כך טוב וחמים בידיה, בגופה, בנפשה. למה זה צריך להיות כל כך מסוכך? למה זה לא יכול להיות גם וגם? הרי אם ישאל אותה עכשיו אם זה בסדר מצידה שפה ושם הוא ישכב עם איזו מדריכת פילאטיס אדמונית שלא ניתן להתנגד לה – היא כל כך תיפגע, כל כך תיעלב, אין מצב שהיא תסכים ל"סידור" כזה. אלה דברים שקורים רק בסרטים ובסדרות של האירופאים המתקדמים, אלה עם ה"אריינג'מנט" שלהם. כל אחד חי את החיים שלו ונפגשים איפשהו באמצע, כשנוח, כשזה לא מציק. גרים בשתי דירות נפרדות באותו בניין, כל אחד יוצא ובא כאוות נפשו, אילו חיים מקסימים. אבל פה זה המזרח התיכון, חביבי, פה אין סידורים, רק נשיאה בעול בזיעת אפיים, עד לקבר. ואולי היא כבר יודעת? הרי היא לא טיפשה ובטח רואים לו בעיניים, איזה זיק ממזרי בלתי נמנע של חתול שאכל את השמנת. אולי היא יודעת ושומרת את זה לעצמה, מחכה לשעת כושר כדי לדחוף לו את זה בפרצוף כשהכי כואב. ולמה הוא כזה פרנואידי, לעזאזל? באיזו זכות הוא משליך על דניאלה המקסימה את כל האופל שבנפשו? הרי היא בכלל לא כזאת, כולה טוב והבנה ואמפתיה, לא יצור תל אביבי מנוון ורקוב כמוהו.

"על מה אתה חושב?"

הוא התעורר בקפיצה מבוהלת. יכול להיות שהיא הייתה כאן לידו כל הזמן הזה, כשהיה שקוע בהרהורי המעוותים? "אממממ... כלום, שום דבר," מלמל. "אני אף פעם לא יודע איך לענות על השאלה הזאת. את יודעת איך זה גברים, אנחנו יצורים פשוטים לאללה, חיות של און/אוף. אין לנו יותר מדי מחשבות בראש." האם הוא מברבר כדי להסיח את דעתה? כדי לא לשתוק? "על מה את חושבת?" ניסה הדיפה לא מתוחכמת במיוחד.

"גם אני לא חושבת על הרבה, תתפלא, אבל אתה פשוט נראית מאוד מהורהר ושקוע, מה שלא כל כך אופייני לך, אז תהיתי מה הולך שם אצלך בראש השחור. אתה לא חייב לענות. גם אם רק חשבת על כדורגל, זה בסדר, אני לא מצפה עכשיו לאיזו תובנה עמוקה על משמעות החיים, אתה יכול להירגע." "חשבתי על זה שטוב לי איתך," אמר ובעצמו לא הצליח להחליט אם הוא משקר או דובר אמת.

היא קמה וצעדה אליו, נעמדה מאחורי כורסתו. ידי הקסם שלה, אצבעותיה המופלאות, שוב שקעו אל תוך בשרו והתחפרו בין שכמותיו ולשו את עורפו במגע הנדיר הזה, שכל כך התמכר אליו. עוד תנועה ועוד קצת כוח, כסערה הולכת ומתגברת של הנאה שכאב בקצותיה, או להפך, הוא כבר לא ידע.

"דניאלוש, זה קצת חזק מדי ממי," פלט מחאה רפה.

"כן? זה חזק לך?" לחששה. "חזק כמו שדפקת את הזונה הג'ינג'ית הזאת, יא חתיכת חרא, כשלא יכולת להשאיר את זה במכנסיים? יא עלוב נפש אומלל, יא חיקוי זול של בן אדם."

הוא ניסה להשיב, להצטדק, אבל נשימתו נעתקה לנוכח הלחץ שהלך וגבר על צווארו. אצבעותיה של דניאלה הגבירו את עוצמתן עוד ועוד, עד שקול פקיקה חלוש עלה ממפרקתו של אסף וסנטרו נשמט על חזהו, פולט מתוכו נשיפה ריקה אחרונה. דניאלה סקרה את ידיה בחיוך דקיק כשהרפתה מאחזותה. הן באמת היו מושלמות.

איך שיר נולד (מחדש)? זיוה שמיר

לפעמים שיר נשכח או נידח מן הקלסיקה המודרנית נעשה לפתע לשיר פופולרי. לפעמים הוא אפילו זוכה לרנסנס רב-ממדים בעקבות ציטוטו בסרט, בהצגה, בתוכנית טלוויזיה או בערוץ אחר מערוצייה של "תרבות ההמונים". כך, למשל, זכה שירו של ו"ה אודן (Auden) "בלוז הלוויה" (Funeral Blues) לפופולריות עצומה לאחר ביצועו על-ידי השחקן הסקוטי ג'ון האנה בסרט עטור הפרסים "ארבע חתונות ולוויה אחת" (1994). השיר הפך לאחד המפורסמים והמצוטטים ביותר בתרבות המערב, ובזכותו הייתה לשירת אודן עֵדנה. בערוב יומו הוא זכה לראות איך מהדורות שיריו אוזלות במהירות, בעוד קודם לכן העלו ספריו אבק על המדף:

ו"ה אודן / בלוז הלוויה מאנגלית: זיוה שמיר

את כל קווי הטלפון נתקו, כל השעונים,
עצם זרקו לִכְלָב לִבְל יִנְבַח,
הביאו הארון עם כל המקוננים,
החרישו הפסנתר לקול תפי הפח.

הִיָּה הוּא בְּשִׁבְלִי אַרְבַּע רוּחוֹת שָׁמַיִם,
מְנוּחַת שִׁבְת וַיְמִי עֲמַל כְּפִיִּם,
צִהְרֵי יוֹמִי, לִילִי, שִׁירִי, שִׁיחִי;
וּלְתַמִּי חֲשִׁבְתִּי: זֶה נִצְחִי.

תָּנוּ לְאֹוִירוֹנִים לְגִנַּח מְעֲלִינוּ
לְרֶשֶׁם עַל הַשָּׁמַיִם: הוּא אֵינְנוּ,
סְרִטִי אֲבָל כָּרְכוּ עַל צְוֹאוֹנֵי יוֹנָה,
כְּפַפּוֹת שְׁחֹרוֹת תָּנוּ לְשׁוֹטְרֵי תְּנוּעָה.

כְּבוּ הַכּוֹכָבִים. אִישׁ לֹא צָרִיךְ אוֹתָם;
אָרוּזוּ אֶת הַלְּבָנָה, אוֹר הַחֲמָה יוֹעֵם;
שִׁפְכוּ אֶת מִי הַיָּם, כָּרְתוּ עֲצֵי הַחֹרֶשׁ;
כִּי בְחַיִּי הַכֵּל נֶעְקַר מִשְׁרָשׁ.

גורל דומה עלה בגורל שירו של רוברט בראונינג "רבי בן עזרא" (1864) – מונולוג דרמטי פילוסופי ארוך, נחלתם של מתי מעט, המושם בפיו של ר' אברהם אבן עזרא. ב-1980 חיבר "חיפושית" ג'ון לנון את שירו "Grow Old with Me", שכותרתו ופתיחתו מבוססות על שירו של בראונינג. כך זכה השיר הקלסיציסטי של בראונינג לפופולריות עצומה.

מעניין הוא התהליך הנפתל שהוביל לרנסנס של שיר ישן זה: יוקו אונו, אשתו של ג'ון לנון, כתבה ל"חיפושיות" את השיר "Let Me Count the Ways" שקיבל את השראתו משירתה של אליזבת בארט, רעייתו של בראונינג. דומה שיוקו אונו ראתה את עצמה ואת ג'ון לנון כאנשים יצירתיים שנקשרו זה לזה מתוך הערצה הדדית

כדומה לזוג בראונינג-בארט שסיפור אהבתם יוצאת הדופן התפרסם בכל העולם.
על רישומה של פרשת אהבתם של הזוג בראונינג-בארט על יצירת ביאליק סיפרתי
בספרי לנתיבה הנעלם.

ג'ון לנון ענה ליוקו אונו בשיר "הבה נזדקן יחדיו", ושני השירים – שלה ושלו –
נכללו באלבום "חלב ודבש", שיצא ב-1984, לאחר מותו של לנון. אביא כאן בתרגום
ראשון לעברית בתים אחדים מהשיר הפילוסופי הארוך "רבי בן עזרא".*

רבי בן עזרא / רוברט בראונינג

מאנגלית: זיוה שמיר

בוא נזדקן יחדו,
עוד לא שבֵּעֵנו רב,
ימי הסוף הם העֵלָה לִיצִירָה.
בֵּיד אֵל עֲתִידוֹת:
"תָּמִים בְּרֵאֲתִיךָ. הַיְלָדוֹת
רק צָלַע הַיָּא. הַבֵּט־נָא בְּמִכְלוֹל וְאֵל תִּירָא!" [...]

רוֹעֵי הָרוּחַ שְׂבָלֵי סוּף
רָגְעֵי שְׂמֻחָה יָרְבוּ אָסֶף
כָּל יְמֵיהֶם אֶךְ רַהֵב וְאוֹלָת.
גַּם הַחוּגֵג יִפְרֹשׁ
כֶּתֶם חֲיֵי אָנוּשׁ
הַיֵּשׁ לְשׁוֹר אָבוּס בְּהוֹסוּסִים תּוֹעֵלָת?
בְּגִיל נְטָה שְׂכַמְנוּ
לְאֵב נוֹתֵן לְחַמְנוּ,
לֹא יִפְתּוּנוּ כּוֹנֵימִים שֶׁל הַבֵּל וְכּוֹב.
נִיצוּץ יְעוֹר בְּדָם,
בְּחֶסֶד אֵל שְׂדֵי,
שְׂשֻׁבֵט לֹא יִחַסֵּךְ מִמְנוּ, עֲבָדֵינוּ. [...]

שְׂבָחֵי הָאֵל מְנִיתִי
כָּל מַעֲשָׂיו רְאִיתִי
יְדַעְתִּי כִּחַ וְאֵדַע גַּם אֶהְבֶּה.
שְׁלָמִים מִפְּעֻלֹתֶיךָ
עַל בְּרִיאַתִּי אוֹדֶךָ

* 23 בתיו בתרגום ראשון לעברית מצויים באתר <https://www.zivashamir.com> בקטגוריה "תרגומים".

השֵׁלֶם אֶת הַמְּלֵאכָה וְצַק בִּי אֲמֵן וְתַקְנָהּ. [...]

חֶלֶף זְמַן. אֲנֹכִי
מֵאַזְנוֹן חַיֵּי אֲכִינ;
אֲשֶׁלֶּיךָ הָאֶפֶר. הִזְהַב אוֹתִיר:
וּבְמוֹ יְדֵי אֲשֶׁקֶל,
הַטּוֹב, הָרַע – הַכֹּל,
חֲכָמַת חַיִּים שׁוֹקֵנָתִי תֵאִיר.

רְאֵה: בְּעָרֵב הַיּוֹם
הֵן בָּאָה עֵת לְחַתֵּם
וּלְהַפְרִיד הַסְּחִי מִן הָעָרֵב.
וּלְחַשׁ בָּא מִיָּם:
"אֶת זֶה הוֹסֵף־נָא גַם.
בְּחֵן אֶת עֲרֹכּוֹ. מוֹת יוֹם נוֹסֵף קָרֵב".

גם לשיריו של ויליאם קרלוס ויליאמס (1883–1963) הייתה עֲדָנָה לאחר שצוטטו באופן אינטנסיבי בסרט הלא־שגרתי "פטרסון" (2016) המגולל את סיפור חייו של נהג אוטובוס אמריקני חובב שירה שמגלה שגם הוא יכול להיות משורר. בעקבות הסרט גילו רבים את כוחה התרפויטי של השירה, וחזרו אל שירתו ה"יומיומית" וה"פשוטה" של הרופא־המשורר האמריקני ששירתו נכתבה במקצביה של לשון הדיבור וזרמה כזרום התודעה (ויליאם קרלוס ויליאמס השפיע על אלן גינסברג, מחבר הפואמה הארוכה "קדיש" שנכתבה אחרי מות אמו, ובעקיפין – גם על נתן זך שתרגם את הפואמה של גינסברג לעברית). לקראת סוף הסרט, הנהג בעל הנפש הפיזית פוגש בתייר יפני שהגיע עד העיירה הנידחת פטרסון בניו־ג'רזי בעקבות שירתו של ויליאם קרלוס ויליאמס (שהתגורר בעיר אפורה זו בעבר, וכמוהו גם בוב דילן). שירה גדולה, רומז הסרט, אינה נכתבת בהכרח בעיר גדולה עם מרכז תרבותי גדול. שירה היא עניין אישי שנוצר בד' אמות, אך היא יכולה לגרום לקוראיה לצאת מד' אמותיהם ולהקיף את העולם כדי למצוא את שאהבה נפשם. ובשירה העברית? האם קרה ששיר "קלאסי" של יל"ג, של ביאליק או של טשרניחובסקי התעורר מרבצו וקם לתחייה לאחר שהזכירוהו וציטטו ממנו בתקשורת ההמונים? אשמח לשמוע על כל מקרה כזה שעולה בדעתם של הקוראים.

משיחין בשעת הסעודה: על שירה ומחול

עמרי הרצוג

מה בין כתיבת שירה ותנועת מחול? ז'ורז' פרק ציין שכתבתו היא "ריקוד, כלומר ביצועי קסמים, קעקוע הגוף", והסביר: "בשפה, בפעילות האנושית, קיים צורך להעביר את הידיעות, לדעת את מה שמסביבך. זו צורה של שליטה, של פרשנות, ומעבר לכך – של חלימה. אני לא שייך לשפה. כשאני רוקד איתה, אני מעקם אותה". טוני מוריסון כתבה על "המחשבה המרקדת": "החיים האמיתיים של עולם הספר עוסקים בידע – ביצירתו, בהפקתו ובהפצתו [...] בדרכים להבטיח כי שום הסגת גבול מצד הון פרטי, פיקוח ממשלתי או תועלתנות תרבותית לא תוכל להתערב במה שנכתב או מתפרסם [...] הבטחתו של שלום מעין זה – שלומה של המחשבה המרקדת – היא מלאכתנו".

הכותבים שואפים אל כתיבת־הריקוד, אל עיקום השפה היומיומית כדי ליצור ממנה שפה פואטית, אוטונומית ומשוחררת משעבוד. הם מתארים "ריקוד" כנקודת מפגש של ידע ואמת בין מחשבותיהם וחלומותיהם של בני אדם. הם מצביעים באמצעותה על תנועות שונות ואפילו סותרות: התנגדות לשפה, האפשרות להלך בה באופן חופשי, או האפשרות לחגוג את פוטנציאל המבע שכמוס בה.

ומן העבר השני, רוקדים שואפים לכתוב – את עצמם, את גופם. הם מתרגמים או מבצעים את הלשון כנקודת־מוצא פואטית או כמטאפורה ראשונית למעשה הריקוד, שאין בו מילים (או לפחות הן אינן במרכזו); יש בו גוף.

אני רוצה לחשוב על הקשר שבין תנועה לשירה. המילה "תנועה" שייכת למנגנון הלשוני ומופקת על־ידי; אבל לשון היא גם איבר בגוף. הלשון קדמה לשפה, אך השפה הופקדה בידיה למשמורת. האם ריקוד יכול להתקיים ללא לשון? האם לשון יכולה לנוע ללא שפה?

נשוב לרגע אל הטרום־שפה. הפה התינוקי אינו מדבר; הוא חסר שפה. הלשון שלו נעה בחלל הפה ללא מילים, כי הפה שלו מלא בעולם ממש: גרגורים, בכי, צעקה, חפצים. התינוק מכניס את העולם לפיו, טועם אותו בלשונו. לא מסמן דבר, לא מייצג דבר.

ואז הוא לומד לשון, את שפת הסימנים: דיבור, ומאוחר יותר קריאה וכתיבה. הוא נכנס למסדר הפיות הריקים – שהרי העולם לא יכול עוד להמשיך להתהוות בפיו. הוא לא יכול להמשיך לטעום, באופן ליטרלי לגמרי, את העולם בלשונו. רק הפה הריק כשיר להוליך משמעות. רק הוא יוכל לומר "פרח" ולא לטעום אותו, לא להכניס אותו לפה, לא לראות או להריח או למשש אותו. הצליל שמופק על־ידי הלשון – פרח – כבר לא זקוק לעולם. הוא מרוקן את הפה מהעולם כדי שיהיה אפשר להשמיע אותו. המהלך מן הלשון החומרית המתלעלעת בפיו של התינוק ללשון נושאת משמעות, כרוך בכך שהלשון מפסיקה לרקוד בעולם. היא נעשית נשא טפל של משמעות, כלומר של היעדרות העולם בתוכה, של ריקותה.

המעבר נושא הפסד, אך גם רווח: הלשון מאבדת טעם, אך השפה מעניקה את אשליית הנצח, את נחמת האלמוות: שהרי המילה "פרח" מחליפה את הפרח המוחשי, זה שניתן למגע. לעומתו, המילה לעולם לא תקמול. היא משמרת את הפרח הממשי הרחק, מחוסן מפני מגע, טעם, מוות או חיים. היא מרחיקה את החולף, משאירה אותו מחוץ לפה.

משמעות הדיבור, ובכללו הכתיבה, היא צום: רעב שלעולם לא יושבע. כל יום וכל היום אנחנו מסבירים את עצמנו לעולם, מדברים את עצמנו לדעת. המלאכה לא תושלם. כאשר הלשון מאבדת את חומריותה, את הבשריות הנוכחת שלה, היא לעולם לא תשיבע את הרעב. העולם נעקר מהפה, ומה שנותר בו היא השפה: לשון שקופה, שנושאת משמעות במרחק מתסכל מהעולם.

ישנם אומנם שרידים בודדים, אונומטופיאות – כשמילים רוקדות את העולם: המילה "מגרגר" מגרגרת, המילה "בקבוק" מבקבוק; אבל המילה "אהבה" לא אוהבת. כשהשפה נעשית של אדם, בבעלותו, הוא מתאזרח במסדר הפיות הריקים ונפרד כמעט לגמרי מהעולם. הספרות משמשת לו בפרידתו, אך לא כך השירה.

מה אנחנו מחפשים בשירה, ובעיקר בתנועה (שהרי אנחנו מחפשים בה דבר-מה, מצפים שתעניק לנו חסד כלשהו, שתשלים חסר)? אולי לחזור לצד האטום של הלשון, להתנקש בשקיפותה. אנחנו מבקשים לרתום אליה מחדש את החומריות, להפוך אותה לשפה זרה, כי רק השפה נטולת המשמעות היא זו שיכולה לרקוד בפה, לדבר עצמה בפה מלא, להיות לעצמה; שהרי *A poem should not mean But be*. מחול ושירה מקיימים מהלך חניכה מהופך, בניגוד לתנועת הזמן: הם משעים את הפונקציה המסמנת של הלשון לטובת שיקום החומריות הרוקדת, הקדם-שפתית שלה. האתגר של המחול ושל השירה הוא ליצור בשפה מובלעות של אטימות, כדי להשתחרר מהחוק הבסיסי ביותר של הפעולה הלשונית: אין משיחין בשעת הסעודה. אי אפשר לזלול את העולם ולדבר בו־בזמן; הסעודה של העולם, ובייחוד של הגוף, היא ללא מילים.

כל צורות האמנות שמבקשות להתנקש בלשון (לא כולן עושות זאת; יש אמנות המאירת מילים), מבקשות לשוב אל החומר, אל הגוף. הן שואפות להטעין את השפה בגוף, כלומר לאכול ולדבר בעת ובעונה אחת. השירה מסרבת לסמכותה השקופה של השפה, משום שהיא משעה את הלשון הריקה. היא נזכרת בחומריותה, באופן שבו היא מכניסה את העולם לפיה ולא מדברת. היא רוקדת.

ולכן שירה היא מעבדה של מחול בתוך הכתיבה: היא מנוונת את השפה כדי להקים ממנה את הריקוד. היא שוללת את התשוקה (כלומר, התנועה הלא מושגת אל...). לטובת ההתענגות (אני מעז לחוש שיש לי: יש לי גוף, בשר, חומר). בפשטות אפשר לומר: השירה, כמו המחול, אינה דיבור של אין-לי, אלא של יש-לי. שירה ומחול מחבלות בלשון: יש לוותר על כישורי המשמעות של הלשון כדי שיהיה אפשר להגיע אל הגוף הרוקד, אל התנאים האקטיביים של אי-הידיעה. אין זו פעולה שמאירת בלשונה את פשר העולם, אלא פעולה של מגע בין לשון לבין העולם. הגוף הרוקד (של משורר, של רקדן) הוא גוף לא מתופקד, לא ממושמע, טועם ומלעלע,

נע ומשיח בזמן הסעודה. הוא מעז לבצע את תנועת הפה-המלא, את ההתענגות של היש-לי.

ולכן השירה אינה יכולה להתקיים במקום של יומיום, החדור בדרישה של פענוח מידי. היא זקוקה לטקס משלה: למרחב שבו השפה אינה מסבירה את העולם ואינה נדרשת לעשות זאת. משהו נטול-פשר מתרחש במרחב כזה, ולכן יש להגיע אליו בכוונה תחילה, להיערך בכניסה אליו וביציאה ממנו, לסייג את החוץ כאשר נמצאים בתוכו. למרחב כזה, יהיה אשר יהיה, אפשר לקרוא מוזיאון, קרי "היכל המוזות", על שם תשע בנותיהם של זאוס ומנמוסינה, אלת הזיכרון. המוזות שרות את מה שהיה ואת מה שהוה ואת מה שיהיה, וגם את מה שלא היה ולא הוה ולא יהיה; ובני תמותה לא יודעים, לא יכולים לדעת, על מה הן שרות.

בזמן השהות בהיכל שלהן, הפה מלא בשירתן (בחוץ היא חסרת ערך, חסרת תכלית; אין לדעת מה משמעותה). הפה צריך להיות מלא בשירתן, לנוע בזמן שהוא משורר. בהיכל המוזות, בקריאה ובכתיבה של שירה, אסור לשמור על השקט; יש לשוח בזמן הסעודה. אחרת לא תתרחש תנועת הלשון הנעה והעולם שבפיה, ברווח שבין המילים לבין הגוף. הרווח הזה חייב להיות מסוגו של המחול: את הדיבור של הפה הרעב מחליפה תנועת השירה.

שירים מתוך כתב יד חדש* דפנה שחורי

רוורס

אני רוצה לספר לך שקניתי אוטו
אני רוצה לשקר לך שאני לא צריכה אותך יותר,
לעשות את עצמי לא רואה
שהחלפת נשמה.
אני רוצה לשכח שקניתי אוטו
לשכח שעברו השנים
לעשות רוורס.
אני רוצה לחזור לרגע בו הכל החל (עם זר הפרחים)
אחר כך מול הים
אחר כך מול הבכי
אחר כך הקבר הצר שלתוכו נכנסנו
אחר כך השקט

אלטו

אני יושבת במכונית הקטנה ונוסעת בתוך ארצי
אני לבד במכונית
אני לבד בארצי
אני מפונגת את החרדות עם המוזיקה
אני שרה
השיר מדבר על לשון
אני שרה בקול עם הלשון
פותחת עם הלשון את הסאן רוף
פותחת את השמים.
אני מתרוממת
משתחלת החוצה
הכביש ירוץ מעצמו

* מתוך עלילות לב שיראה אור בקרוב בהוצאת "קתרזיס", בעריכת אפרת מישורי.

ארץ הצבי

הלילה תבוא
כבר לא שבור לב
הלילה תבוא בלב שלם
ונספר זה לזה את האמת
שמאחורי הרומן הקלאסי:
בשתי ידיך הכנסת לסיר גדול את הצביה
דחסת אותה שלמה עם כל החלקים
והעמדת על הלהבה הכחלה.
לפני שהחיה עלתה באש היא אמרה:
נראה אתכם אוכלים אותי
זה כאלו שתאכלו את עצמכם.
בסוף לא תצליחו לאכל אותי,
אתם תצאו החוצה
ותשאירו את הדלת פתוחה,
גם אם לא תכבו את האש

מולטה

ללב נכנסתי בפעם הראשונה עם הפאון
וכל הסרט בכינו יחד בלי קול
כמו בסרט אלם.
בפעם השניה הכל כבר היה אחרת
נכנסתי למערכה עם הפיקדור
נכנסתי עם זה שנועץ.
הוא השליך חנייתות על קרניו המקשטות של הצבי הגדול
שעמד במרכז, נכנס ויצא מתוך הסבך,
מתכוון למפגש עם המטדור.
ברגע הדקירה מישהו הדליק את האור:
המולטה המדממת בערה ביד
הצבי נתן ראשו באחת
ואף פתח בפני את סגור לבו
שאראה מקרוב את המחצות.
"תראי איזה קטע!
לא היה לו דפק, לא היה שם כלום,"
אתה לוחש המום,
"אין לו לב וגם המגדלור שלו כבוי
בדיוק במקום שבו היתה אמורה להיות חרב"

שירים יעל סטטמן

פרה־טראומה

מדבר בכל הרגעים.
העתיד הוא שדה מוקשים
וכל מה שיש לי זה החיוך שלי.
אני מקבלת:
פטור מקנס בכביש המהיר,
הסבר מפרט
ב"נצת הדבדבן" על תכשיר נגד
כנים, ואת המספר של המוכר
בתוך הטלפון שלי
בלי שבקשתי.

אני מקבלת דברים בלי לבקש
עדיף לא להשתהות על זה.
דברים בלי לבקש הם
שדה מוקשים.

איזה חיוך יש לי, אינעל דינאק
אפשר לומר מואר, פתוח
אל העולם, הודף בשנים
את הדבר הלא פתור

שבתוך הראש שלי. המוכר
צחק חזק ושאל

ואני חיכתי עד כאב.
העתיד אורב באלף רגעים
ואם זה לא אתה,
אני מסתדרת עם כל האחרים.

“You need to be a better mom” / הבת שלי

בלילות אני מדמינת קול של גבר.
בריטון עמק לוחץ אותי
אל הקיר, את לא תזיני לי את השכל.

או דברים אחרים, בלילות אחרים.

לפעמים אני נרדמת
בלי אף מחשבה בראש

שוקעת, אין דבר
שאינו הגוף שלי, חלק, המפגש
עם המזרן.

כשהבקר מגיע זה תמיד בהפתעה.
משאיכה את עצמי במטה,
אני קמה.

בקר

חצי שעה של שרעפים עד שהתישבתי
בוהה באויר הסמיך, חשוך ומאפשר,
מזיעה החוצה את החלומות.
חשך, קו האור שמתחת לדלת,
שקט כל כך עד שאני לא מאמינה לשעון
ממוללת בהסח את הפטמה שלי,
רפה, חושבת על כלום, ואז
על ההודעה האחרונה שלך

ואז על כלום, אני רק יושבת,
שעונה על הקיר
מרגישה את הגוף שלי בפנים, נוסק
כמו מרתוניסט
בדפק לא אפשרי
אבל נשארת לבהות, מוחי מטמטם
מאשר, ההודעה שלך חופרת את דרכה
במורד הגב שלי, כמו עסוי.

מוראד עמוס נוי

מוראד זוכר דְּבָרִים
שְׁלֹא קָרוּ מְעוֹלָם:
עֲצִים שֶׁגָּדְלוּ בְּמִהְפֵּךְ
בְּתוֹךְ אֲגַם קְפוּא
שׁוֹלְחִים שְׂרָשִׁים שְׁחָרִים
אֶל שָׁמַיִם לֵאלֹהֵי שָׁמַשׁ
עָרִים, עָרִים שֶׁצָּרְחוּ
כְּמוֹ צְפוּרִים נְטֻרְפוֹת
נְזִירוֹת שֶׁהֶאֱכִילוּ אֶת הַמַּתִּים
בְּכַפּוֹת גְּדוּלוֹת שֶׁל חָרָס
מוראד רק בן עֶשֶׂר
אֲבָל הוּא כְּבָר מְחֻזֵּק בְּזִכְרוֹן
אֶת אִמָּא שֶׁלּוֹ הוֹפְכֶת לְצֵל
וְצְפוּרִים שֶׁל בְּרוֹל מְדַבְּרוֹת
בְּקוֹלוֹת צְהָבִים וְאֲדָמִים

בְּעֶרְפֵּל הַסֵּגֶל מוראד זוכר
שֶׁפַעַם אַחַת אֶהְבּוֹ אוֹתוֹ
וְכִסּוֹ אוֹתוֹ בְּשִׁמְיָהּ חֲמָה
מוראד זוכר אִיפֹה קָבְרוּ אוֹתוֹ
מוראד זוכר אֶת הָעֵתִיד

שירים* אלי שמואלי

מאפרות

יש לי מאַפְרָה בְּרֵאשׁ.
בְּדָלִים שֶׁל רַעֲיוֹנוֹת
וְאֶפֶר בְּקַרְקָעִית.
אם מִיִּשְׁהוּ יִשְׂאֵל,
אֲזוּ כֵן, גַּם מִהַנֶּפֶשׁ נִשְׂאֵר אֶפֶר.

עוֹלָם שָׁלֵם
מְאֶפֶר לְתוֹךְ הָרֵאשׁ שְׁלִי
אֲנִישִׁים מְעַדִּיפִים שְׂקָרִים עַל פְּתָרוֹנוֹת
אֲנִי יְכוּל לְהִבִּין אוֹתָם.
אִיזוֹ הַתְּרַגְּשׁוֹת כְּבָר יֵשׁ לְאָדָם
לֹא אֶהוּב
חוּץ מֵאֲהָבָה עֲצֻמִּית.

הָאִמְהוּת שֶׁלְנוּ לְמַדוּ אוֹתָנוּ אֵת
לְטוֹף הָרֵאשׁ
וְאֲנַחְנוּ מְלֻטְפִים אוֹתוֹ
וּמְמַלְאִים אוֹתוֹ הַתְּרַגְּשׁוֹת
וּבְדָלִים

וְהָאֶפֶר נִשְׁפָּךְ מִהַמְאֶפְרוֹת וְנוֹשֵׁר עַל הָעֵינַיִם
הוּא חָם
וְאֲנַחְנוּ נִזְכָּרִים בְּאִמְהוּת
וּמְעֻשָׁנִים.

* השירים מתוך ספר השירה המסע הארוך אל המוכן מאליו, שיראה אור בקרוב בהוצאת "עיתון 77".

לשבת על הספה

לְשַׁבֵּת עַל הַסֵּפֶה בְּאִמְצַע הַקָּר
שֶׁל דִּירָה בְּקוֹמָה הַחֲמִישִׁית,
בְּלִי תְהִלָּה
בְּלִי אֱלֻמוּנִיּוֹת
בְּלִי אֶהְבָּה
בְּלִי בְּדִידוֹת
בְּלִי מִסְפֵּר טֵלְפֹן,
בְּלִי חֲתוּל.
חֶסֶר
הָאֱלֻמָּנֵט הַדְרָמָטִי,
שֶׁהָיָה מְצִיל אוֹתָנוּ, וְחֶסֶרִים
הַצּוֹפִים
שֶׁהָיוּ הוֹפְכִים אוֹתָנוּ בְּמִבְט אֶחָד
לְקִימִים.
אֲנַחְנוּ הַחֲתוּל
שֶׁל שְׂרַדִּינְגֶר.
אֲנַחְנוּ נוֹכְחִים רַק בְּשִׁמְיֵשָׁהוּ מְרִים מְעַלְנוּ
אֶת מַכְסֵה הַקֶּפֶסָה
וּמְצִיץ:
כֵּן, אֲנַחְנוּ שָׁם.

אֲנַחְנוּ מְרַגִּישִׁים כָּל כֶּךָ נִבְגָדִים.
זֶה לֹא נְחוּץ, כְּמוֹכֵן.
בְּכִלְנוּ יֵשׁ אֶהְבָּה
לְתַת.
כִּלְכֶּךָ הַרְבֵּה אֶהְבָּה.
כִּלְכֶּךָ הַרְבֵּה חֲתוּלִים.

די כנרת רוזנבלום

שאלה

בחלוקת התפקידים ביניהם הוא אחראי על כרטיסי הטיסה והיא על בחירת הבתים. הם תמיד קראו אחד לשני כשהגיעו לקו הסיום, הזנת פרטי כרטיס האשראי. הפעם הוא הקדים ועשה את חלקו, והנה – אירופה בקיץ. כרטיסים מצוינים, במחירים טובים. עם השאר, הסכימו, כבר נסתדר. היא חיפשה בתים וגם מצאה. אבל בכל פעם מחדש הוכרעו על ידי המכפלות: מחירו של יום כפול שבעה ימים בשבוע כפול שער המטבע, חישובי המרחקים; בכל פעם שניסו להחליט על בתים שישוהו בהם, התעייפו או רבו.

בבתים שבחרה בפניצטה הוא מצא פגמים. ואם לא מצא – הזכיר לה כמה זה בשקלים, או כמה שעות נסיעה זה מהשדה, ואת זוכרת כשהגענו אז בלילה מאוחר יצאת מדעתך, והיא זוכרת, היא באמת יצאה אז מדעתה, מרעב ועייפות. לארוחת לילה חלקו כולם חבילת עוגיות, שבאדיבות המארחים הונחה על שולחן האוכל באורווה משופצת בחווה בבורגון.

אחרי ההשכבות היא כילתה לילות ארוכים בחיפוש בתים, בדפדוף בתמונות, בקריאת חוות דעת על הבית ועל האזור, בחישוב שערי מטבע ובמדידת מרחקי נסיעה, בבדיקה של ממוצעי מזג האוויר במחוזו בקייצים קודמים. הזמן הלך ונקף, הבתים הלכו ואזלו.

למרגלות איזה אלף נשאר בית שנראה ישן וחמוד. חמוד וישן. בחורף הוא משמש בקתה לתיירי הסקי, גדול מספיק לשכך משפחה שלמה, כולל סבתות ובני דודים. ארבעתם, הוא והיא והבנות, שבשל גיליהן הסמוכים כמעט ולא ניכרו הבדלי הגובה ביניהן, לא נזקקו לכל גודלו. חוות הדעת על אודותיו היו בינוניות, אבל יאללה, ניסתה קלילות והרפתקנות ולא לעשות מזה עניין, ותכלס כבר אין לנו באמת ברירה. הם הזמינו אותו וקיוו לטוב. לא היה טוב.

הגבעות המוריקות הוריקו כמו בתמונות, עם פרחים לבנים קטנים, שלא היו אומנם אדלוייס אבל שימחו את העין ואת הלב. אלא שבאירופה בקיץ הזה היה גל חום. ובאירופה אין מזגנים. הם נאבקו בחום ובזיעה ובחלקים בגדלים שונים שהציקו להם בכל פעם שניסו איזו פעילות בחוץ, כמו לצייר בצבעי מים את הגבעות המוריקות או כדורגל. ולבנות היו כינים, התברר, ולמרות שאף אחד לא הכיר ולא יכיר אותה שם, היא משכה דקות ארוכות בכניסה לבית המרקחת היחיד בעיר הסמוכה מוקפת החומות, עד שהעזה להיכנס ולבקש את התכשיר המתאים.

והבית – זה שאליו נסעו כדי לנוח, כדי לקרוא ולאכול ולבשל, מה שתמיד ענתה לאחרים ולעצמה כששאלו מה אתם הולכים לעשות כל כך הרבה זמן ביחד – הבית

היה מקומם. ישן ומוזנח, עם וילונות אמבטיה פרחוניים דהויים ושטיחוני גומי נצמדדים נגד החלקה וידיות אחיזה מפלסטיק מצהיב.

המארחים, צמד קשישים מקומיים, גרו בבית הצמוד, וכשבבוקר המחרת היא ביקשה מגבות, כמובטח באתר, ועוד מגבות מטבח, בבקשה, הגיעה האישה, על פניה חיוך רחב ובידיה ערימה של מגבות אמבטיה ישנות, קשות, פרומות בשוליהן. הדלתות חרקות, זרם המים במקלחת היה קלוש ובכל מקום בבית היו סימנים של אגרנות צייקנית: משחקי קופסה שחלקים היו חסרים בהם, לולים ישנים שתחובים, מקופלים, בצד המיטות, שטיחים מרוטים.

והפתקים! ליד המתגים – תזכורת לכבות את האור. ליד ארון השירות – הנחיות מדוקדקות לניקוי הבית. על כולם התעלתה רשימת המצאי שהודבקה לחלקה הפנימי של דלת ארון כלי המטבח, שמנתה את הקעריות, הצלחות, המצקות והסכינים שבבית, לכל מקרה שבו האורחים יתפתו לגנוב משהו מהערבוביה חסרת החן של שרידי מערכות הכלים של בני המשפחה לדורותיהם.

נכון שהאזור עצמו היה מקסים. שבשבת היה שוק איכרים, ושבמאפייה בעיירה אפשר היה לקנות לחמים טובים ומאפים מצוינים ועל שולחן פיקניק מעל שפך קטן של הנהר הם אכלו את מה שהיה לדעתם האוכל הכי טעים והכי זול בעולם (לא הודו ולא תאילנד היו אז עדיין על המפות שלהם): לחם, גבינות, ירקות טריים, יוגורטים שמגמנים, פירות יער: אוכמניות סגולות ופציחות ופטלים אדומים ככובעי גמדים לנועץ בהם את קצות האצבעות של הילדות, ולאכול אחד אחד, תפקיד שבבית היו ממלאים זיתים מגולענים מקופסת שימורים.

אבל בכל ערב, כשהיו חוזרים הביתה, מהיום הבכל זאת מעייף, גם אם משמח ומלא גילויים, מהשנה שהייתה בסך הכול טובה אבל מאוד מעייפת גם היא, היא הייתה נתקפת אכזבה עמוקה. היא שנאה להתקלח ונגעלה מחדרי השירותים. כשהשתרעה על הספה – הריפוד היה מגרד, המקרר הישן לא קרר מספיק את היין הלבן, והגלידה שקנו נמסה בו, ובפעם היחידה שבה קנו בשר כדי לצלות אותו על הגריל שהובטח במפרט של הבית, ושאכן עמד בכניסה אליו – הבעלים בדיוק השתמשו בו עם חברים, קשישים מקומיים אחרים, ובעליזות הזמינו אותם להצטרף. אני שונאת אותם, לחשה, בלי שהילדות ישמעו.

הוא לא ידע איך להפיס את רוחה, והיא גם אמרה לו שלא צריך. שלפעמים קורה. ואני יודעת, ניקתה אותו מכל אשם, אני בחרתי את הבית הזה.

הטיסה המצוינת שלהם הייתה זולה, בין השאר, כי לא התאימה למנהגי המקום. בתי הנופש מוזמנים משבת לשבת, כך שהטיסות בשבת היו יקרות וממילא מלאות אבל בשני היו כרטיסים ומחיריהם היו סבירים, יחסית לאוגוסט. אז ניקח עוד יומיים במקום אחר, בדרך לשדה, מה רע, הצהיר. את מחיר שני הלילות הנוספים, הקנס שישלמו בריבית דריבית על החיסכון בכרטיסים – לא הזכירו. וכך, את הערבים האחרונים של הבית הזה, על אדים של אינטרנט, היא כילתה בחיפוש בית בין זה שיעזבו כבר ובין שדה התעופה שממנו ימריאו הביתה.

היא מצאה משהו, שאטו כלשהו. כל חורבה אירופית הייתה פעם טירה או מבצר. הטירות, המבצרים והמנזרים הפכו באתר ההשכרות לנכסים מדורגים. העתיקות שלהם ציפתה אותם בהוד מסוים ולפעמים גם ביופי, כמו גם בהרשאה גורפת להזנחה. בשאטו שמצאה היה חדר פנוי, לא זול אבל במסגרת התקציב. יש לנו עוד יום, נחליט מחר, הציע האיש שהיה מאושר להתעורר גם באוהל במדבר.

הם חזרו מיום ארוך ונפלא, היום הכי יקר בטיול, שבו הגיעו לנקודה הכי גבוהה על המון בלאן שבני אדם שאינם אלפיניסטים יכולים לגעת בה. המראות שבלעו עיניהם – נופים ירחיים, פסגות מחודדות, עננים שמתייצבים מולם בביטחון – השכיחו מהם את האוויר הדליל והדחיסות הדיסנית של האתר. הוא נהג מאות קילומטרים, הילדות היו שפוכות מאחור, והיא הייתה הלומה מיופי ומנדירות עד ששכחה להידרך מהמפגש עם הבית וחפציו.

הוא קירב את האוטו בשקט לדלת הכניסה, והיא קילפה מהמושב ילדה ישנה שחיבקה בובת פרווה שנקנתה בחנות המזכרות. סחבה אותה דרך הדשא הרך, בכוונה להניח אותה ישנה במיטה בקומה השנייה, משתדלת לא לשקשק במפתח שפותח את הדלת. לאט ובדממה היא נסוגה באימה. בין דלת הכניסה ופנסי המכונת היא עמדה, בזרועותיה ילדה שמוטה כמו שק פחמים, ופיה מסמן: הבית מלא דבורים.

היא הניחה את הילדה במושב האחורי, ישנה עדיין. האופן שבו שתי האחיות נמעכו זו לתוך זו בנסיעות ארוכות תמיד הכמיר את ליבה, בחשש מתאריך התפוגה של קרבה כזאת. הפעם שמחה במיידיות שבה הן מותכות האחת בשנייה והוא כיבה את המכונת, השאיר את האור הקטן דולק ואת המפתח בסוויץ'.

דבורים היו מוטלות על שעונית שולחן האוכל, דבורים גססו על רצפת הלינוליאום, רוטטות בריקודים אחרונים, דבורים חגו, חגגו את שמחת חייהן הזמניים, ליד אהיל הנורה ובתוכו.

הוא חיסל אותן אחת־אחת במגבת המטבח האחרונה. הן היו שבעות וטיפשות מכדי להימלט ממנו או לעקוץ אותו. הוא דרך על הגוססות ואחת או שתיים גם הצליח להבריח החוצה.

היא הלכה להתרוקן משתן ומפחד בשירותים הקרובים לכניסה, מול המקלחת עם השרפרף המתקפל והמגב, וכשיצאה חטפה משולחן המטבח את המחשב הנייד. במושב האחורי של המכונת, בזרזיפים מקוטעים של אינטרנט ולצלילי קולות הנשימה של הילדות, הזמינה את החדר בשאטו ליום המחרת.

שאטו

המזגן במכונת השכורה היה מצוין. את המזוודות היא כבר ארזה בלילה, כך שלמחרת, אחרי שש שעות שינה בדיוק, הם כבר היו בדרכם לשאטו. הם עזבו בלי לומר שלום. היא השאירה פתק שמסביר שנאלצו לעזוב מוקדם ותכננה – רק תגיע למקום עם אינטרנט – להתלונן עליהם באתר, להוריד להם את הדירוג, לבקש את הכסף חזרה.

הדרך הייתה יפהפייה. החום לא הצליח לייבש למוות את הירוק, והכבישים היו מה שהם אמורים להיות: פתוחים, רחבים, לצידיהם שדות מנוקדים בכפרים, מעליהם שמי חמסין תכולים. פריחת החרדל, חריפה בצהיבותה, שרדה מהאביב. החמניות התפקעו מגרעינים.

ככל שהתרחקו מהעמק למרגלות האלפים אל תוכה של הארץ היא נעשתה עייפה וקלה. בבית האחרון, יהיה מה שיהיה. הם שבעו נופים וחוויות, אגמים ופסגות מושלגות, מופעי רחוב, קרוסלות, מאפים בינוניים ונהדרים. אולי היה לו תפקיד, לבית האחרון כמעט בטויל הארוך הזה: להחזיר אותה לזרועות הבית שלה, המתאים למידותיה. מי עוד בעולם יוכל לעשות לה בית חוץ ממנה עצמה.

כשירדו מהכביש המהיר, המכונית נכנסה לשדרות מעוצות. קרני השמש חדרו בינות לעלי העצים הגבוהים, מרפרפות על פניה, על פני בנותיה הישנות. בזכות ההימלטות בשעת בוקר מוקדמת, הפעם יגיעו ליעדם בשעה סבירה, לא מורעבים, לא תשושים.

דרך עור העפעפיים השמש ריצדה על גלגלי עיניה העצומות. די בשביל הזה, חשבה, די בפסגת המון בלאן, די באגם הגדול, די ביוגורט השמן מהסופר, די באנשים האלה שאוהבים אותי למרות הכול.

מאחור נשמעת ההזדקפות של בנותיה, אסורות בחגורותיהן, נשימותיהן הנעתקות: אמא! טירה אמיתית! המכונית מאיטה ברכות לכבוד שתי תרנגולות מפוארות שחוצות את השביל וזמנן בידן, והעין גומעת את החן: משמאל הבית, מוגזם כנראה לקרוא לו טירה, אבל הוא בהחלט בית אחוזה גדול, עם מדרגות מרכזיות וחלונות מלבניים מפוזרים סימטרית בשני אגפים. פסלי אריות ניצבים מצדי גרם המדרגות בכניסה לבית, ושני האנשים שעליו מסמנים להם להתקרב.

בריכה! קוראת הגדולה. טרמפולינה! צועקת אחותה. לא רע בכלל, אומר אביהן. מימין מתגבה מבנה כנסייתי עתיק, כמו בלוט מוארך, ובינו ובין הבית גזיבו מברזל, עליו משתרע מטפס ופרחיו הסגולים, מצל על שולחן וארבעה כיסאות מפורזלים. פני בעלי הבית, גבר ואישה מבוגרים מהם, מאירים. האישה ניגשת אל הרכב, מברכת אותם בלחיצת ידיים חמה ומנחה את הנהג איפה להחנות את המכונית. אז יוצאות הילדות, גופיהן מאובנים מהנסיעה הארוכה, והם מבקשים להימתח ולקפצץ. אלא ששתיהן רתומות להוריהן ברתמות בלתי נראות. הגדולה מחייכת בנימוס ושולחת מבטים סקרניים לכל הכיוונים, אחותה הקטנה כובשת מבטה בשרוכיה הפרופים.

האישה, שמה פלורנס, מתעניינת איך עברה הנסיעה, לוחצת ידיים לשניהם ושואלת לשמות כולם, מתכופפת אל הילדות ובטקסיות מחויכת מגישה גם להן את ידה ללחיצה. בעלה ז'ים יורד גם הוא במדרגות הבית וחוזר על הטקס. ארבעתם נחלצים מהנסיעה הארוכה ומהביישנות, והם מתחילים לפטפט בשאריות של שפה נשכחת. הקטנות משיבות לשאלות בתשובות קצרות ובמבטא מושלם, מעורר קנאה. ואז, כשנדמה שהתגשם כל מה שאפשר היה לחלום עליו ליומיים הקרובים, יוצאות מפתח הבית שתי בנות, שערן נוצתי, עיניהן כחולות ומודגשות בריסים צפופים, זרועותיהן הדקות שזופות להפתיע. הנכדות שלי, מציגה אותן בעלת הבית. גם הן

נשארות סמוכות אליה אך לא מפסיקות לזוז במקומן. הגדולה מעבירה משקל מרגל לרגל ובוועטת בעשב הגבוה, הקטנה פוכרת אצבעות לפני המותניים שלה ומאחוריהן, עוד רגע, נדמה, תפצח בריצה ואחריה פליק פלאק משולש. סבתה מרסנת אותה, עוטפת את פרקי ידיה הצנומים בכף ידה הגדולה. הן בדיוק מוחלט, מתברר, בנות גילן של האורחות הצעירות, גם אם בגופן הן קטנות מהן. נערות ג'ונגל גבעוליות. יחסית אליהן, היא נבהלת לרגע, הילדות שלה כל כך ילדיות.

פלורנס מובילה אותם לגזיבו וז'ים מביא מגש כסוף עם כוסות ושני קנקני זכוכית, האחד של מים צוננים והאחר של מיץ תפוזים. הייתכנו כאלה תפוזים בקיץ? פלורנס וז'ים היו מנהלים בחברת שילוח. התכניות שלהם לא כללו שאטו, גם לא החלומות. אבל אז הילדים עזבו את הבית ולהם נמאס לעבוד כל כך קשה; הם מגוללים את הסיפור המקובל בקרב מארחים מסוגם, הסיפור שלעולם לא תשבע משמוע. את הנכס הזה מצאו במקרה, מרחק חמישים קילומטרים מהעיר ששניהם נולדו וגדלו בה, שילדיהם עדיין חיים בה. במשך שנים שיפצו אותו בדקדקנות ורק הקיץ פתחו אותו לאירוח, שלושה חדרים לאורחים בסך הכול. זה לא ממש עסק, הם מתנצלים, זה יותר כדי להחזיר הוצאות ולפגוש עוד אנשים.

הציורים בחזיתות הבית דומים לקישוטים הקלאסיים שהכירו מסווריהם בין טירות, משוחזרים ביד טובה ומידה של חופש פנימי: מקישוטי הקיר של השאטו מציצים חתולים מתפנקים, פה חיוך מדושן עונג, פה זנב משתלשל. גרם המדרגות הפנימי רחב ומסתלסל והמארחים לא מרשים לאורחים לסחוב בעצמם את המזוודות. הקבוצה כולה עוברת את מסדרון הקומה השנייה ומגיעה לדלת עץ גדולה. מאחוריה מתגלה חדר גדול ויפה, עם רצפת עץ ממורקת, מראות גדולות ואגרטי פרחים, אבל רק מיטת אפריון אחת, גדולה מאוד ורכה.

איפה השנייה, היא שואלת בחשד, אולי לא הבנתי נכון, אנחנו ארבעה, באתר היה כתוב שבחדר יש שתי מיטות זוגיות. פלורנס פותחת דלת אחרת מתוך החדר, שמובילה לחדר נוסף וגם בו מיטה זוגית. זה מה שהזמנו? היא שואלת בדאגה, התקציב שלהם יכול בקושי לשאת את החדר האחד. פלורנס מרגיעה ומסבירה שכן, זאת יחידה אחת, וזאת היחידה שהזמנתם. האתר לא משקף בדיוק את המקום, היא שוב מתנצלת התנצלות הפוכה, ופותחת דלת שלישית, לחדר האמבטיה ובו ג'קוזי וחלוקים לבנים. הילדות מרשות לעצמן לצהול בנוכחות המארחת ועוד רגע, כשייפרדו ממנה, הן כבר רצות למיטת האפריון שלהן.

היא משתרעת על המיטה הרכה שלה, נזהרת מעמודי העץ המפותחים שמזדקרים בארבע פינותיה. בחדרן, הילדות מתגלגלות על זו שלהן. דרך הדלת הסגורה היא שומעת את הגדולה מחקה אותה כשהיא הודפת את אחותה ללב המיטה, שתתרחק מהשוליים. בעצלתיים היא נפרדת מהמיטה וקמה לפרוק את המזוודות בארונות, טקס קביעת המזוודות הפרטי שלה בכל מקום שאליו הם מגיעים, ולו ליומיים.

הכול במקום הזה יפה: קנקן הבדולח הניצב על מדף האח, ובו מים קרים ולצידו שתי כוסות. הציורים יפים בעיניה, המארחת יפהפייה בעיניה, אשת מעשה ומגשימת חלומות.

כשהם יורדים למטה, הקפה שהם נעתרים לו מגיע בקנקן כסוף ולצידו בריוש פרלינה נהדר, שהיא לא יכולה להפסיק לאכול. הגדולים מתיישבים לשתות בגזיבו והילדות מגלות בביישנות אלה את אלה. מרטין ופאלומה מובילות את הפמליה הנמוכה אל הקאפלה. הגדולים מתאחדים במבט מקווה, מלווה את הקטנות לפתח הקאפלה. פלורנס מספרת על עבודת השחזור הממושכת, החורפים הלא קלים, חיי הטבע שמפליאים את העירוניים שהם, כשפתאום, מתוך החלל הגבוה והצר, מהדהדים קולות מלאכיים. הילדות של אלה והנכדות של אלה שרות יחד, בכמה קולות, מהוססים בתחילה ואז בביטחון, שיר ילדים ישן. הצרפתית חוזרת. קטנה קטנה, מעשית בעיקר, אצל הגדולה יותר מאשר אצל אחותה. דווקא היא, שנולדה לתוכה, הכחישה אותה בעוצמה מבהילה כשחזרו לארץ. אבל הנה הן מתקשרות, קצת דרך המבוגרים, קצת בעצמן, הרבה במשחק.

הברכה מתבררת כחדשה ונעימה, משיבת נפש, מעוררת חלומות על יום אחד, בית אחד כזה, שלהם, אולי בספרד, אולי ביוון, אולי בגליל או בהרי ירושלים, זה צריך להיות מקום שאפשר יהיה להגיע אליו בקלות כל סוף שבוע שני; מרחקים ומחירים מתחילים להתרוצץ בראשה, מתנגשים אלה באלה כמו כדורי ביליארד, אבל עלי הצפצפה מרשרשים בעדינות, וכל המספרים והפנסיות והעתיד שוקעים אל גזע המוח, שנהנה מקרירות המים, מחום השמש.

פלורנס באה לבדוק אם צריך משהו, והם לא צריכים כלום, שום דבר, הכול פשוט טוב כמו שהוא, הם עונים, ובאותו נימוס לבכי שהיא משרה, הם מציעים שהנכדות יצטרפו.

צעדיהן על הדשא חתוליים, אבל ברגע שעייניהן פוגשות את האישור שבעיני ההורים, בריצה מתואמת הן קופצות לחלק העמוק של הבריכה ובמפץ עז פוקעות את קרומי הביישנות של האורחות. בן-רגע הבריכה שוקקת התזות, קפיצות וצלילות וצחוקים רמים. המבוגרים מפנים את הבריכה לילדות, ולעצמם מתפנה סוף סוף זמן לא כדי להקריא, לא כדי להאכיל, אלא כדי לקרוא משהו בעצמם. על מגש של כסף מחכים להם שתי כוסות מים צוננים ושני אפרסקים ענקיים, מתפקעים מטעם.

שעה ארוכה עוברת, צהריים נוגעים כבר בערב. המארחת קופצת לבדוק שהכול בסדר, ומבררת איפה ירצו לאכול. היא חוזרת עם פתק ועליו הכתובת והטלפון של המסעדה שבה הזמינה עבורם שולחן, וגם קוד הכניסה לשאטו. השאטו מודרנית ויש בה, כמו בבניין פריזאי, קוד.

פלורנס מוודאה שוב שהנכדות לא מפריעות, והם מאשרים בשמחה: שישחקו! צחוקים פראיים מתרוממים מעל פני המים. הקטנה מטפסת מדי פעם לכיסאות השיוף הלבנים של הוריה, לקבל ליטוף על ראשה הרטוב, עיטוף הדוק במגבת, שפתיה מכחילות, אבל בעצם כדי לשאול איך לומר מה. היא לא זוכרת, הן לא מבינות אותה. אביה מרגיע: מבינות, בטח שמבינות, ואמה מזכירה: ככה אומרים את זה, את הרי מדברת יותר טוב מכולנו, גם בתנועות ידיים יבינו אותך. היא ניתקת מהם בקושי וחוזרת לשחק.

עייפות מתוקה ממיסה את ההורים. תכף, אם לא תיענה, תהפוך לעצבנות. אבל הילדות לא רוצות להיפרד מהחוף ומהחברות החדשות ומהמשחק. בכריכה אסור לבד, בשום פנים, אומרת אמן, קוטעת את הוויכוח המובלע עם אביהן. אבל בגינה, אם אתן רוצות לשחק – הם מחליפים מבטים – זה בסדר.

הוא דוחק בה לעלות, ידו חופנת את עורפה, הרוח הקלה וההזדמנות מעבירות בה צמרמורת. היא לא נפרדת בטרם תסביר: איפה החדר ואיך עולים אליו, ותזכיר: כל בעיה לקרוא לנו בבקשה, והוא מתאפק מלומר איזו בעיה יכולה כבר להיות. הם עולים לחדר ומבעד לחלון הפתוח נשמעים קולות המשחק, עולים ויורדים, מתרחקים ומתקרבים.

זה כנראה החדר הכי יפה בעולם, העצים מרשרשים בעליהם הכסופים והרוח נושבת בנעימים פנימה והחוצה. היא קוראת ונותנת את ראשה בידיו, שילטף, שירגיע, אולי אפילו תירדם. אוזן אחת כרויה לצהלות, לחילופי הדברים, קולות את קולן של הנכדות ופחות את קולותיהן של בנותיה, והנה הוא כבר נרדם. הרי גם על ספסל באוטובוס הוא יודע להירדם, לא כל שכן על מצעים בוהקים, רכים באותה מידה שהם מעומלנים.

היא מתעוררת בחטף מנהמה שמידקת והופכת להשתנקות. היא דוקרת בו באצבע והוא ישן עמוק, ביום הראשון בטיול שבו לא נהג מאות קילומטרים. היא מזנקת מהמיטה ודוחפת ראש מהחלון ולא רואה אותן, וקוראת להן. אז נשמעים צעדי ריצה כפולים: קודם הגדולה פורצת לחדר ואז הקטנה. הקטנה מתייפחת עד אובדן הנשימה והגדולה מנסה לספר ומתחילה בעצמה לבכות.

היא צועקת על בתה הצעירה שתירגע כבר, שתספר, ממששת אותה בכל חלקי גופה. על שתיהן היא צועקת, וגם על בעלה, והוא קם פתאום, עיניו קרועות, והוא צועק עליה שתפסיק לצעוק, שלא קרה כלום. היא מחבקת את בתה הקטנה ולסירוגין מרחיקה אותה ממנה למבט בוחן ומתחננת שתספר.

לא קרה כלום, חוזר אביהן ואומר, ידו ממששת את גפיהן, די כבר, לא קרה שום דבר, די.

קרה.

הן שיחקו בטרמפולינה. בהתחלה קפצו יחד. הצרפתיות קפצו יותר ויותר חזק. אז גם התחילו לשחק בדחיפות ובמשיכות, בהפלות ובמעיקות, משחק שאת חוקיו האורחות לא הצליחו להבין. הקטנה, מתברר, ניסתה לצאת מהטרמפולינה, אבל הן חסמו את דרכה וכנראה גם דחפו אותה שוב למרכז הטרמפולינה, בצחוק, הכול בצחוק, מסבירה הגדולה.

פס הקול מתחלף מבכי לצעקות, לגערות, להיסויים ולפיוסים. כשמתברר מעל לכל ספק שלא נגרם נזק בגוף, כשנדמה שאפשר לדבר, נפתח נאום בשני פיות מתואמים: אסור לכן אף פעם להישאר בלי קול, לא משנה באיזו שפה. אתן מוכרחות לפעול, לצעוק, בכל שפה שלא תהיה, ללכת משם, לקרוא לנו!

דביקים מדמעות וחיבוקים, הם נרדמים באותה המיטה, מפותלים אלה באלה. כשנדלקים הכוכבים, המארכת נוקשת על הדלת ומבקשת לדבר. הן עומדות

במסדרון הרחב, מרובה הדלתות, פרסקאות וחתולים מצוירים. פלורנס מספרת, דמעות בעיניה: הנכדות שלי יכולות לשחק קשות. ההורים שלהן עוברים גירושים קשים ושמו אותן אצלנו לכל הקיץ. הן לא ראו את ההורים שלהן הרבה זמן, הן לא יודעות מה יקרה אחרי הקיץ, לכן הן עצבניות ותוקפניות. אני כל כך מצטערת, היא אומרת בדמעות, שזה יצא על הילדות שלכם. ניסיתי להשגית, חשבתי שיהיה בסדר. גם אני חשבתי, מתוודה היא בקול רם. שתי הנשים מודות זו לזו על גילוי הלב, על הסליחה. הבנות שלה יהיו בסדר, היא מבטיחה, גם לעצמה, ומקווה שגם הנכדות לפנות בוקר הם ארוזים בפעם האחרונה, מתארגנים לטיסת הבוקר. בדממה הם מורידים את המזוודות לקומת הכניסה, כבודה של חודש שלם ושתי ילדות מנומנות. אז, עם נר דולק על פמוט בידה, מגיעה פלורנס, ומובילה אותם לסלון. על השולחן העגול שבמרכזו מסודרת ארוחת הבוקר כהלכתה, עם היוגורט והפירות הנהדרים, הבריוש שאהבה ונרות מרצדים. הם לא יכולים לאכול בשעה מוקדמת כזאת, הם מתנצלים, אבל הם שותים קפה ושוקו מקנקנים כסופים ומצטלמים: תמונות מארוחת הבוקר לאור נרות ילוו אותם כל חייהם כזיכרון מתוק. לקראת סוף הארוחה ניגש ז'ים לשולחן, רשמי כמו מכתב מנשיא הרפובליקה, מביע חרטה וצער על מה שהיה, ונעלם.

בדרכם החוצה פלורנס נותנת בידיהם שקיות נייר ובהן חלקים מארוחת הבוקר שהצליחה לארוז, מתנצלת שוב ומברכת אותם לשלום. החום שלה מציף אותם, מאחה סדקים. הם מאחלים טוב, להם, לילדות שלהם, לילדים, לנכדות, הם יוזמים את חיבוקי הפרידה ומקווים לשמור על קשר וגם לחזור. שוב הם במכונית הממוזגת, נפרדים מהאפרים הירוקים והשמיים הכחולים, המומים מעייפות ומארוחת הבוקר לאור נרות, כשהודעה מגיעה מחברת התעופה: הטיסה נדחתה.

את השעות עד לעלייה למטוס הם מעבירים זרוקים על הרצפה בשולי הגייט, ליד שקעי הטעינה לטלפונים. שני ראשים שעירים מונחים זה לצד זה על ירכיים אמהיות, בינות לחבילות שנצברו בחודש של טיול באירופה חמסינית. כשהרעב מתחיל להרים את ראשו, רגע לפני העלייה למטוס וההמראה לארץ הלחם הלבן והגבינה הלבנה, היא מוציאה את ארוחת הבוקר, שולחת יד לתוך שקית הנייר כדי לבצוע בתוכה חתיכה מהבריוש, ובלי שיראו השווייצרים שצועדים בתכליתיות מסביב – את הטיסה הזאת צריך כבר להוציא לדרך – היא דוחסת לפה חתיכה גדולה מדי של בריוש חמאתי עם אגוזים מסוכרים ורודים, רטוב מעסים של אפרסק ענקי ובשל שנמעך כנגדו.

לילה של אור קמה ורדי

כשהגיע החורף התמקמנו בלונדון. חודשיים לפני כן עזבנו את דורסט לטובת הנאות העיר, כשהעיקרית בהן הייתה האפשרות לנגן ברחוב תמורת, בחישובים האופטימיים שעשינו, הון תועפות קטן בכל יום; ובדיוק למטרה זו יצאנו מהבית באותו בוקר. ברים-של-24-שעות קרצו לנו, מסנוורים כירח-צהריים חיוור, ופינות ההימורים נראו חמימות ומהבילות עם עשרות הטיפוסים המצטופפים בהן – במרכז אלו שהיו בעיצומו של ראלי שהכפיל את כספם, ומסביב חבורות של צופים שרוכבים על הדף האדרנלין של בני המזל, לאחר שאת כספם שלהם איבדו במהלך דומה. בהזדמנות אחרת היינו מוותרות לעצמנו; הרוח, הבטן העצובה, הקהל הממהר לדרכו. אבל הגשם ירד כבר שבוע ללא הפוגה, וקופסת הכסף שלנו הייתה ריקה לחלוטין. ערב קודם שמנו את הפאונד האחרון בתיבת החשמל, ובבוקר קמנו קפואות, ניתקנו את כל המכשירים מהקיר למנוע בזבוז, וירדנו לרחוב עם הגיטרה והצ'לו. הולי הייתה עצבנית כי הטבק נגמר, ואני הייתי עצבנית כי חלמתי שאני מטיילת סתם ככה במצפה שבו גדלתי, והתעוררתי רעבה או עצובה. אחרי ארבעים דקות על הבמה המאולתרת הכובע שהנחנו לפנינו עדיין היה ריק. איש אחד זרק לשם חמישייה, והולי תחבה אותה לכיס שלה בזריזות. "אסור שיראו שיש לנו שטר," היא אמרה כשהרמתי גבה.

למען האמת לא נשמענו טוב. הולי למדה לנגן על צ'לו בגיל תשע, לא בהתמדה ולא בכישרון, וכשלקחה את הכלי לידיה אחרי שמונה שנים שלא נגעה בו, רק הלחיים הוורודות והרוזן הנערי הצילו אותה, ואותי איתה, מלהיראות כמו קבצנית משוגעת. אם הייתי יודעת אז איך היא עומדת באמת להיראות חמש שנים לאחר מכן, רגע לפני מותה הבלתי נמנע, בנקודה האפלה ביותר, האם הייתי יכולה להמשיך להתעופף דרך החלום הזה בכזאת התמסרות? או שמא הייתי קונה כרטיס טיסה חזרה לישראל, עולה על רכבת לצפון ומתחננת בפני אמי שתסלח לי, שתאסוף אותי הביתה ותרשום אותי חזרה לתיכון הגלילי שממנו ברחתי? או לצבא, או לאוניברסיטה המקומית? היו רגעים שבהם כל זה נראה כמו חלום מתוק – להתעורר בשש בבוקר בחדר ילדותי בגליל, אמי מכינה קפה ואנחנו מעשנות את סיגריות הנובלס שלה מול האח, מתחממות בשאריות הגחלים מהלילה, כל אחת אבודה מול העולם בדרכה.

זכרתי טוב מאוד ממה ברחתי – את הטוב ואת הרע. התאבדותו של אבי הייתה כרטיס יציאה חינם. סבתי אמרה לה – תני לילדה ללכת, היא אומללה. תני לה לברוח לכמה שבועות, שתטייל, שתשכח מהכול. היא תחזור ותלכו לטיפול. את זה אני יודעת רק עכשיו – אז הנחתי שאמי פשוט שחררה אותי לחופשי; גם לה היה קשה. שנתיים אחר כך עוד הייתי בדרכים, ברגע הנ"ל – בפנית רחוב בהאקני, לונדון, מעבירה אקורדים על הגיטרה באצבעות קפואות וחולמת על הפסקת סיגריה ומשקה כבר מעבר לרחוב.

הולי הניחה את הצ'לו בצד והתיישבה על הקיים שלה. "את נשמעת נורא," היא אמרה בחיוך עוקצני, "אנחנו צריכות לחשוב על רעיון אחר." נצנוץ מסוכן בעיניה סיפר לי שהיא כבר חשבה על רעיון אחר.

היא ארזה את הצ'לו וידעתי שאנחנו בדרך לבוקי הקרוב, להעביר את החמישייה שהרווחנו דרך מכונת המזל. כשהגענו לשם הולי ביקשה פריטה וניגשה למכונה הרגילה שלה. זה היה הימור מספרים קלאסי, מתוכנת ככה שהמהמר תמיד יצא מופסד. הולי שלשלה פאונד שמנמן אחד לחריץ המכונה ולחצה על הכפתור. היא הימרה על המספרים 13, 6 ו-74, הפסידה בוריוזת ושלפה עוד מטבע, שלשלה אותו מהר והפסידה שוב. סב, הבאסקר המבוגר שהכרנו בשיטוטנו, סיפר על הפעם שבה הרוויח אלף פאונד במכונה כזו, והולי תמיד אמרה שהיא יודעת שגם לה זה יקרה יום אחד. הסכום האסטרנומי הלהיב גם אותי כמוכן, ועמדתי מאחוריה בשפתיים נשוכות כשהיא שלפה את המטבע השלישי והרביעי. במטבע החמישי אמרתי לה, בואי נקנה טבק, זה עדיף. היא הסתכלה עליי לרגע והנהגה. ואז, בתנועה פראית, שלשלה את המטבע האחרון לחריץ ולחצה על הכפתור. היא מחצה לי את היד חזק והמספרים עלו. כלום, ראיתי. כלום. אין טעם להתעצבן על הולי. לבשנו את המעילים שלנו בהכנעה ופינינו החוצה.

כבר הייתי בדלת כשראיתי שבחור אחד ניגש אליה והיא מדברת איתו. ראיתי אותו שם בכף ידה פאונד אחד, ואומר, כנראה, "Try again love". למעשה ראיתי אותו קודם צופה בנו מפינת החדר, ולא אהבתי אותו. היה לו מראה ממוצע, בגדים גזורים בסגנון בלייק פילדר־סיביל שהיו כל כך נפוצים בלונדון ב־2009 ומבט ערמומי ומפוחד, כמו חיית טרף קטנה מאוד.

הולי לקחה את המטבע והאכילה את מכונת המזל בפלרטטנות. ראיתי שהוא חושב שהיא מפלרטטת איתו, אבל אני הכרתי את המבט הרעב שתלתה במכונת ההימורים, וידעתי שהיא מתעניינת בה יותר מאשר בכל גבר. ראיתי אותה לוחצת על הכפתור, ואחרי רגע את פניה מתמלאות אור לאור המסך הדיגיטלי, ובעיני רוחי עלתה דמותה שנתיים לאחור, אנחנו בנות שש־עשרה בפסטיבל הריינבו, חום המדורה על פניה ואני חושבת על זה שאולי מצאתי משהו שחפשת. ברגעים האלה הצטערתי על כולם, וחפשתי מכשיר טלפון להתקשר לאמי. הרהרתי בחירוף נפש באובדן שלי, נדהמת להיזכר שהוא גם האובדן שלה. אובדן שהלך איתנו דורות אחורה. סכתי, וסבתה שלה, כולנו יצאנו לחיים בתנופת־טרגדיה, בורחות בעצם מדבר עמוק הרבה יותר ופתיר הרבה פחות, רק כדי לגלות שהוא איתך, לאן שלא תברחי. איפה שאת, שם יהיה הוא.

התקרבותי למכונה וראיתי שהולי זכתה בקרדיט של חמישה פאונד. היא הימרה במימנות על שישה מספרים נוספים, פגעה באחד, ועכשיו הקרדיט שלה עמד על עשרים פאונד. ההבעה המנצחת על פניה התאימה לה כל כך, שהיה קל מאוד לשכוח מאיפה היא באה. אפילו אני שכחתי את הסקוואט החשוך והקר שמחכה לנו, את הרעב הפיזי, את כל הגשרים השרופים מאחור. היא המשיכה להמר בוריוזות, ונזכרתי שכשיש לה כסף היא טובה בזה מאוד. להיות טובה בזה: היכולת לחלום יחד עם המוכנות להפסיד הכול.

הבחור שם את ידיו האופורטוניסטיות על כתפיה כשהיא הימרה על עוד עשרה מספרים ופגעה בשניים. הקופה שלה עמדה עכשיו על שבעים פאונד.

"הולי", אמרתי לה, "בואי נעצור רגע."

היא הביטה בי, פדתה עשרה פאונד מהמכונה ושלחה אותי להביא לנו סיגריות ובירות וקורן דוגו מהאוף לייסנס ממול. לא רציתי להפסיד את האקשן אבל הייתי גם רעבה ומודאגת אז הלכתי.

קניתי לנו חפיסה מוזלת של טבק, שלוש בירות, שקית צ'יפס וכמה ממתקי גומי כמוציגים ששתינו אהבנו. כשחזרתי עם השלל מצמצתי מול המסך. הקרדיט שלה עמד עכשיו על 557 פאונד.

"מזל שהלכתי", היא אמרה בחיך של חתלתול קרב, "הרווחנו המון." הרווחנו, חשבתי. אני והיא? או היא והמתחזה של בלייק סיביל?

הייתי במתח וגלגלתי סיגריות לכולם, גם לבלייק, ושתינו את הבירות בזמן שהולי עשתה הפסקת זחיות. היא ישבה על כס ההימורים שלה מול המכונה ופטטה על זה שצריך להאמין בגורל ובמזל ושהיא פשוט ידעה שהיא הולכת להרוויח, שהיא הרגישה את זה מהבוקר. מהבוקר של היום? חשבתי, אותו בוקר שבו ניתקנו את המקרר מהחשמל כי רצינו שיישאר מספיק קרדיט להכין תה בערב?

עכשיו היא סיפרה לנו מה תעשה בכסף - צ'לו חדש, וויסקי, מאה פאונד בחנות הבגדים המשומשים שאהבה; אבל אני ידעתי איכשהו שהיא חושבת על אבא שלה. לא שהבנתי מה התוכנית, הרי לקנות אותו היא לא תוכל, אבל ידעתי גם שהיא שכחה שהוא לא דיבר איתה עשרה חודשים, שבמקרה הטוב גופו זרוק באיזו פינה חשובה בעיר וראשו בענני אופוריה. באופן טבעי לא הייתה לי הרבה אמפתיה לאבות אובדניים, אבל כאב לי עליה. אני לפחות יכולתי לכעוס, אבי נשאר מת באותה מידה.

גמרנו את הבירות ואת הממתקים ואת הצ'יפס, ובזמן שגלגלתי עוד סיגריות הייתי מודעת לפתע לדם הפועם בחוזי בבהילות, לצמרמורת עדינה ומבהילה בגב, וידעתי בחוש שבהימור הבא הקופה תגיע לאלף פאונד.

נוכרתי איך אמי הייתה אומרת שחלמה אותי לפני שבאתי - לילה לפני שנכנסה להיריון החזיקה בחלומה פרח זהוב, וכשזה נפתח למגע ידיה שם הייתי אני, ישנה וזוהרת, חולמת על פלא החיים האנושיים אולי. נזכרתי בחברותיה הקוראות בגורל של סבתי שאמרו שאוכל להצטרף אליהן כשארצה. ידעתי מה הולך לקרות. לחשתי להולי בלב הולם, "בהימור הבא נגיע לאלף פאונד." והיא ענתה בעיניים נוצצות, "כן."

היא כנראה ראתה בעיניי משהו מההיסטוריה, והכבוד שרחשה לדבר גרם לה להציע שאני אבחר את המספרים הפעם.

לחצתי על המסך בלב הולם.

1, 28, 9, 56, 4, 13, 22, 17

ראיתי את אורות המסך מרצדים, את שיערה האדום של הולי לצידי, וברבע עין את חברות הגברים עצורי הנשימה מאחורינו. לשנייה חלפה בראשי התמונה המוזרה

הבאה – שולחן ערוך עם מפה לבנה וסביבו משחקים קלפים במיטב מחלצותיהם:
אמי ואבי, אמה של הולי ואביה, בורגנים ונקיים ושלווים כפי שאף אחד מהם לא
היה מעולם.

עצמתי עיניים ופקחתי אותן שוב.

הספרה אפס ריצדה על המסך מולי. מה זה אומר, לחצתי את ידה של הולי
בבהלה. היא בהתה במסך בכאב, אבל מורגלת בתלאות ההימורים, ראיתי שהיא
הפסידה בעיקר כסף.

המשכנו לשבת שם כמה רגעים בזמן שהקהל עבר למרכזים סוערים יותר, ואפילו
הטיפוס־בלייק איבד עניין וניגש להמר במכונת מרוצי הסוסים.

הסתכלתי על הולי בעייפות. היא לא כעסה, וזה היה יפה. היא הייתה יפה מאוד
ברגע הזה בזמן, זה עוד לא אבד לה. חמש שנים אחר כך הייתי צריכה להתאמץ
כדי לזהות את זה, ואחרי שש היא כבר הייתה מתה, אבל עכשיו שערה האדום זהר
סביבה, עיניה נצצו בעושר ושיניה היו נעריות כעורה.

כשראתה את המבט בעיניי היא קמה ואמרה, "לפחות אין לנו הרבה פחות ממה
שהתחלנו איתו, אה?"

"לא", אמרתי לה, "לא הרבה פחות."

מיששתי בכיסי את העודף שקיבלתי מהמוכר באוף לייסנס, שני פאונד וכמה פנס.
מספיק ללילה שלם של אור.

על ביש מזלו של הכותב* ניצן ויסמן

1. מתי אתה, הכותב, בדרך הנכונה? כשבלילות אתה חולם על מה שאתה כותב בימים, כשבמים אתה מספר על מה שחלמת בלילות. כשהגבולות מיטשטשים. כשהעולם נעלם. כשאתה מוקף בדמויותיך. כשאתה הופך דמות שמהלכת בשבילי סיפורך. כשאתה נלחם בידיים חשופות בשדים שנוהמים לעברך מתוך השיחים ומזנקים עליך מבין הסלעים.

2. הרגל הכתיבה מעגן את החיים בזמן. נוטע את הנפש באדמת חייה. לקום בבוקר ולהתיישב לכתוב. מיום ליום נבנית הזהות הכותבת. מתחשל כושר הכתיבה. לפתוח את המחברת, לאחוז בעט. לשלוח מבט מבעד לחלון. שם העולם והמתבונן כאן. החלון פתוח מעט אבל הדלת סגורה היטב. שקט; כותב שוקד כאן על מלאכתו.

3. הכול אנחנו רוצים למצוא בסיפור שלנו – צחוק ודמעה, אהבה וקנאה, לידה ומוות. אנחנו רוצים את הגיבור שלנו גיבור, אבל שיהיה גם קצת כמונו; בעמק הזה החלומי, המכוסה ערפילי תמיד, המפריד בינינו לבין גיבורנו, שם פחדינו הכמוסים, אבל גם תקוותינו. אנחנו רוצים לראות כיצד גיבורנו נופל, וקם מתוך האפר, והוא אדם אחר. 4. אלא שהגיבור שלנו איננו באמת כמונו; הוא מה שיכולנו להיות, חיים שהיו יכולים להיות לנו אלמלא נכנענו.

5. עם כל הצחוק והדמעה, האהבה והקנאה, הלידה והמוות שחיינו כה גדושים בהם, עדיין חסר בהם משהו. לעולם יהיה חסר בהם משהו. משהו שאין לנו מושג מהו, שאולי לעולם גם לא נדע. משהו חסר שם, אבל נוכח תמיד. האם פגשנו אי פעם מישהו שלא היה חסר לו משהו. מיליארדי אנשים בעולם, ולא תמצא אדם שלא חסר לו משהו, משהו אחד, קטן לפעמים, אפילו זעיר, אבל בחסרונו חיינו אינם חיים. אלא שהמשהו הזה החסר ושלעולם יהיה חסר, הוא שמעניק לחיינו את טעמים; את תחושת החיות. את התנועה, את החיוניות. בלעדיו כל הצחוק והדמעה, האהבה והקנאה, הלידה והמוות תפלים. נטולי הקשר, נטולי משמעות. בהיעדרו טוב מותנו מחיינו. לו רק הבנו זאת, היינו אוהבים את החסר הזה שלנו ושומרים עליו מכל משמר. החסר הזה הוא הגרעין המלכד את רכיבי חיינו לכלל סיפור. החלל שלתוכו מסתדרים חלקי הפאזל לתמונה. הוא המפיח במילים חיים. הוא המניע את הגלגלים הגדולים והקטנים של הזמן הספרותי. החסר הוא נשמת אפו של הסופר. אליו עליו להפנות מבטו. לחבקו, להיעלם בתוכו ללא פחד, ללא תקווה. החסר הוא לבי ליבו של הסיפור, ההילה על ראש הגיבור.

6. תהילת הכותב מבוססת בעיקר על אי־ההבנה של קוראיו; מחיאות כפיים לנוכח תעלול חביב. הכותבים הגדולים באמת אינם סוחרים בבדידותם, ורק לעיתים רחוקות ימכרו דברי־אמת תמורת קומץ מילים־טובות.

* מתוך – המחברות השחורות של קרול שוורץ, רומן בכתובים מאת ניצן ויסמן.

7. הכותב נדרש לבנות עולם שלם; לתאר חיים שלמים. וגם אם יכתוב עמוד אחד, פסקה אחת, משפט או מילה – יטען אותם בחיים שלמים של אנשים שלמים. ואם כותב על זוג, יבנה להם עולם. ואם רע עכשיו, פעם היה טוב. ואם חשוך, מחכים לאור שישוב. ואם שונאים זה את זה, פעם ודאי אהבו. או שאהבה גדולה ממתנה להם. או שהחמיצו את האהבה ועכשיו הם מצטערים. הדמויות יכולות לשנוא זו את זו, לאבד אמון זו בזו, לפגוע זו בזו. להיות עיוורות לעצמן ולעולם. לנהוג בטיפשות וגם ברשעות. לפנות שמאלה במקום ימינה. ללכת שולל אחר קסם רגעי. לכרות בור לאחר ואז ליפול בו בעצמן. אבל את החופש הזה שמעניק הכותב לברואיו לחיות על פי טבעם, לפעול על פי אופיים, לשאת בתוצאות בחירותיהם, חופש זה שהעניק להם אינו יכול לקחת לעצמו. עליו לנהוג בהם בהגינות. לאהוב אותם ללא תנאי, לראותם כפי שהם, להאמין בכוחם להתגבר על המכשולים שהציב בדרכם, לעקוב אחר מאבקם באהבה ובדאגה אמיתית. וגם אם נקלעו לצרה גדולה, לעולם לא יצניח להם סולם יש מאין.

8. כולנו אנשים קשיי־יום, מגלגלים פירווי חיינו על גבנו בשבילי החיים כנמלים לקינן, ובלבנו משאלה צנועה – מעט אהבה, מעט הכרה, מעט חוס. אבל בשלהי המאה העשרים, דומה שחסד המשאלה האחת נמצא בהישג ידו של כל גיבור, רגע קסום אחד שבו יגלה מי הוא באמת, לפני שישוב ויקיץ מחלומו.

9. יותר מתוצרי הכתיבה, שלפעמים טובים ולפעמים פחות, זוהי פעולת הכתיבה היומיומית, ההרגל שהופך טבע שני, הנוכחות המתקיימת לצידו של הכותב, ששולפת אותו ממיטתו ומוליכה אותו במרפקו ומושיבה אותו לשולחן ומניחה בידו עט ומצווה "כתוב", שהופכים אותו בחלוף השנים, בתהליך מתמשך ובלתי מוחש כמעט, לסופר; וכך הוא מוצא עצמו לא פעם, באותם בקרים עגומים ונעדרי־השראה שאין איש פטור מהם, נטול כוחות ואמונה בעצמו, נגרר אל שולחן העבודה, בוהה שעות בדף הריק, כמי שכפאו שד חוצב מילה ועוד מילה. כמה ריק עולמו וכמה דל, לשם מה לעזאזל בחר לעצמו חיים כה נטולי־תקווה, ומה אפשר לעשות עוד כדי להיחלץ מהם בכל זאת.

10. הכותב עוצר וקם ממקומו, מסתובב בחדר, עוצר מול החלון, מצית סיגריה, בוהה החוצה. בפרץ כוחות מחודש שב לשולחן וקורא את מה שכתב, מהרהר במשמעות הדברים, מנסה לנסח טוב יותר. ובעודו מחליף מילה באחרת, מוחק ומוסיף ומוחק, מהרהר הכותב לעצמו מי מלבדו היה יכול לחשוב מחשבות כאלו, היכן בדיוק ומתי, ומה עבר עליו קודם לכן, ומי היה עימו, וכיצד נפלו החלטות, ומה נעשה באותן החלטות, ומה קרה אחר כך, ומה אפשר להסיק מכל אלו על אופיים של אנשים, ומה זה אומר על גורלו של אדם.

11. מה טעם בכתיבה שאין בה משחק; מה טעם ביצירה שאין בה חופש. מה טעם בעט שאיננו משחרר סוסיו לרוץ באפרים הירוקים, להשתולל ולצהול אל השמיים. אין טעם בייסורים; הסופר איננו אסיר שנידון לעבודות פרך, לא כורה פחם שנכלא במחילות העמוקות, שמצמצם אל האור בפנים מפוחיות; הרי אין שכר לעמלו של הכותב, לא כסף ולא כבוד, לפחות ילך אחר ייעודו – יסתער אל דלתות הפלדה וישלח אסורי נפשו לחופשי.

12. עבור רבים מהסופרים, מיעוט חבריהם בעולם הפיזי שקול לריבוי החברים הדמיוניים המתרוצצים בעולמם הפנימי. תחזוקת החברים הדמיוניים קשה ומכבידה; באים לביקור בשעות בלתי מקובלות, אין להם מעצורים חברתיים, הם מרבים להיאנח, להתלונן, להתייחר, לפזר הבטחות ללא כיסוי, משנים צורתם ללא הרף, רבים זה עם זה ונעלמים בלי להיפרד, משאירים אחריהם לכלוך ובלגן. לא פעם, הסופר נאלץ להתמודד עם עוד פרט מעברם שלא ידע, עם סוד שמתברר כשקר קטן, עם מערכות יחסים נפתלות וחסרות טעם שאין לו בהן שום עניין. אבל הקושי הגדול באמת במערכות יחסים עם חברים דמיוניים, להבדיל מחברויות ארציות, מתבטא בכך שממציאם אינו יכול לסלקם מעליו לפני שהשלים את הספר, לפני שדאג שיצא לאור.

13. הבורק שאחרי כתב היד נשלח להוצאה. הדמויות עזבו. אספו מתיחה, ארוזו עלילותיהם, ונסעו. הבית שקט. הכותב נכנס לחדר העבודה. נבהל לרגע מהריקנות. מרגיש כמי שנפרד מאורחים שחיו איתו חודשים רבים, חלקם גם שנים, ועכשיו ארוזו חפציהם ושבנו לארצם. הוא מסדר את הבית, מרים ניירות, מחליף כלי מיטה, מהרהר בחברים. רק נסעו, וכבר מתגעגע. מקווה שהטיסה תעבור בשלום. שיסתדרו בחייהם החדשים. רק נסעו, וכבר מצפה למכתב. אפילו דרישת שלום. הגענו, הכול בסדר. אבל בינתיים שקט.

ביציאה מהבית, ליבו מתמלא שמחה. שמש זורחת. אנשים ברחובות. הוא ממלא ריאיותו אוויר. בסתר ליבו, הוקל לו שסוף סוף נפטר מהם; נוכחותם החלה להעיק. ביתו כבר לא היה שלו. ככל שנקשר אליהם, רצה שילכו כבר. הביקור הזה נמשך זמן רב מדי. בתחילה חשב שיבואו לזמן קצר, רק הדמות הזו והדמות ההיא, די מהר הבין שהביקור יתארך ויתארך, וההוא־וההיא הפכו חבורה שלמה, מסובכת, רועשת, תובענית, נרגנת, חסרת התחשבות ובלתי צפויה. בעיקר בלתי צפויה. ללא שום כבוד לפרטיות שלו, לרצון שלו במעט שקט, להיות קצת רק הוא וזוגתו. מי לא זקוק לקצת שקט, לפרטיות, להיות עם עצמו. לחשוב על דברים. גם לכותב צרכים. אפילו למקלחת רדפו אחריו. ולשירותים. פלשו לחלומותיו. עירבו אותו בריביהם הקטנים והמטופשים. הוציאו אותו באמצע הלילה ממיטתו, הושיבו אותו עם דף ועט, שיכניס סדר בעולמם הכאוטי. וכל הסיפורים שלהם, והחלומות, והתשוקות, ומה עשו להם, ואיך פגעו בהם, אלוהים, כאילו שאין לכותב בישהמזל די משל עצמו. בסוף כבר לא יכול לסבול אותם. שוב ושוב הסביר להם, "כמו שהמצאתי אתכם, כך אני יכול להעלים אתכם בהינף עט. למחוק אתכם, לגרום, לשרוף, לחתוך, להשליך לפח." בייאוש ניסה שוב ושוב להשליכם מהבית. אבל הם רק צחקו לו בפנים; "טעות קטנה בידך," הסבירו לו בשלווה, "לא אתה המצאת אותנו; אנחנו אלו שהמציאו אותך. כל תו, כל אות ופסיק."

ועכשיו, כשכתב־היד יצא לדרך, לא נותר לסופר אלא להסכים – שוב צדקו.

If You Can't Beat Them Join Them

רינת שניידובר

אף אחד לא שם לב לנוכחותי כשהתייצבתי בסלון של השכן שלי, לבושה במכנסי טרנינג, בחולצת טי קרועה והגרוע מכול, בכפכפים עם גרביים. יכולתי להרגיש בקרקפת את המוזיקה הסינתטית, רגטון, אני חושבת שקוראים לזה, מרוב שהייתה חזקה. השעה הייתה תשע בערב. רן בדיוק יצא לרוץ ואני התכוננתי להשתרע על הספה ולבדוק מבחנים עם ספל שוקו. הייתי אז מרצה לקולנוע. מתרגלת, בעצם. הימים בדיוק התחילו להתקרר והכנתי לעצמי מראש את הכרובלית, כשהדירה התחילה לרעוד. הדפים שאחזתי נשמטו מידי והתפזרו על הרצפה. לא רכנתי לאסוף אותם. בבת אחת רטטו לי הבסים מתחת לרגליים והבית הוצף, ממש הוצף, במוזיקה מבחילה, שמייצרת עוויתות בגוף. שנאתי מסיבות של שכנים. בשנות העשרים שלי אהבתי לארגן כאלו בעצמי, אבל כשמישהו אחר עשה זאת הרגשתי מודרת, דחויה. עכשיו לא הבנתי מאיפה זה בא. השכנים שלי מהבניין לא היו כאלה. זוג קשישים, משפחה עם תינוקת, אמא ובת בגיל העשרה, שלושה סטודנטים לרפואה בדלת ממול, משרד רואי חשבון בקומה הראשונה ומולו עודד, עורך דין גרוש כבן שלושים וחמש. לא יצא לנו לדבר הרבה. שלום-שלום בחדר המדרגות, ופעם אחת הוא עזר לי לסחוב אל הקומה שלי כורסה עתיקה שמצאתי ברחוב. כשסיים להעלות אותה הוא הצחין מבעד לחליפה שלו, אבל בדרך כלל הדיף ריח עדין של אפטרשייב. הוא עשה רושם של בחור בסדר. עכשיו עמדתי בכניסה לחדר האורחים שלו, סותמת את אוזניי בשתי הידיים. לא יכולתי להאמין למראה עיניי. "סליחה!" צעקתי, מנסה להסיט את המבט מהעכוזים המושלמים עם החוטיני השחור שהתערסלו ימינה ושמאלה על השולחן מולי. נעלי הסטילטו האדומות שלה גרמו לי להניע את בהונתיי באי נוחות בתוך הגרביים. "סליחה!" חזרתי, אבל איש לא שמע. על הספה ועל הכורסאות סביב השולחן ישבו שישה גברים בגילי השלושים והארבעים לחייהם ובמרכזו הצמיד עודד את פניו אל פני החשפנית והעמיד פנים שהוא מלקק את שפתיה. מצחו נטף זיעה. בקושי זיהיתי אותו ככה. חולצת הצווארון שלו הייתה פתוחה וכל הגברים סביב הריעו לו, מנופפים בכוסותיהם ומחווים במותניהם תנועות של משגל. לא יכולתי לראות את פניה של הבחורה. לא יכולתי לדמיין שיש לה פנים, מעבר לישבן המפואר ההוא, שעלה וירד ורטט בעוד שעררה השחור מכסה את הפנים של שכני. "סליחה, חברים, שעה אני דופקת בדלת ואתם לא שומעים!" צווחתי בפעם השלישית והתקדמתי לעבר ההתרחשות בצעדים נוקדניים שגרמו לי להתבייש בעצמי. שנאתי את דמות המורה. רק כשנעמדתי ממש מאחורי העכוזים, מנופפת בזרועותיי כמנסה לתפוס טרמפ, ננעצו בי לבסוף כמה זוגות עיניים והחשפנית הזדקפה באחת, ראשה נוגח בראשו של עודד.

"אאוץ', מה יש לך?" הזדקף גם שכני תוך שפשוף של מצחו ובאותו הרגע הוא הבחין בי.

גם הבחורה נפנתה להביט בי. היו לה פנים חמודות, עם אף סולד ושפתיים דקיקות, שהזכירו לי תמונה של אחותי הקטנה עם ליפסטיק בגיל שמונה. אחד הריסים המלאכותיים איים להיתלש מהעפעף. היא נראתה מופתעת, או מבוהלת. גם עודד נבהל. הוא דילג בחיפזון מעל רגלי אחד החברים שלו ודידה לעברי בצעדים מגושמים כי נעל רק נעל אחת, על רגלו השמאלית. מבטי נדד אל הבחורה. היא נטלה פיסת בד, אולי את החולצה של הגבר הממושקף שישב על הכורסה בפלג גוף עליון עירום, וכיסתה בה את חזה. לא הבנתי מה פתאום היא מתביישת ממני. הרי זה עתה נופפה בשדיים שלה מול שישה גברים. אם כי במחשבה שנייה, יכולתי להבין אותה. אני עצמי הייתי מסוג הנשים שבשום פנים ואופן לא מוכנות ללכת לגינקולוגית ממין נקבה.

זו הייתה הפעם הראשונה בחיי שראיתי חשפנית מקרוב. בגיל עשרים ושתיים, כשמכרתי קרמים של "אהבה" בעגלות בלס-וגאס, הלכתי עם חברות שלי לציפי-אן-דייל. דמיינתי סצנה שבה אני מפתה חשפן שנראה בדיוק כמו מיקי רורק ב"סחלב פראי", סצנה שבה אנחנו מזדיינים בפראות בסמטה מחוץ למועדון, אבל ברגע האמת נראו לי כל החשפנים כמו בובות פלסטיק ובייליתי את הערב בשתייה של מוחיטוס שעשו לי כאב ראש. אבל החשפנית הזאת הייתה משהו אחר. אולי כי עמדה במרחק נגיעה ממני, או בגלל הסימן הכחול על ירכה, היא נראתה לי אנושית לחלוטין, מה גם שאפילו לא עבדה במועדון ממוסד, אלא ניצבה בגפה מול הגברים האלה שבכל רגע נתון יכלו להתנפל עליה. נדרש אומץ בשביל זה, חשבתי וחייכתי אליה חיוך שמנסה למצוא חן. תהיתי איך קוראים לה. תהיתי מה הרקע שלה. רציתי לכסות אותה ולקחת אותה אליי הביתה ולהכין לה שוקו חם. רציתי לחרוש תלמים בבשרה המופקר. רציתי להפוך לאשת סודה. רציתי שתרקוד לי באופן אישי. רציתי להיות במקומה על השולחן ולרקוד לחבורת הגברים ההיא, פנטזיה שמעולם לא העזתי להגשים, אפילו לא בפני רן, שהיה בן הזוג שלי כבר שנתיים. מרוב שרציתי, לא שמתי לב שהמוזיקה נפסקה, שצעקות הרודיאו השתתקו ושעודד ניצב מולי ומדבר אליי בקולו הרך, העמוק, הרציונלי. אבל הרחתי אותו. הוא הריח כמו אז, כשעזר לי לסחוב את הכורסה.

"לאה?" קולו חדר אליי פתאום, אבל אני לא הייתי לאה.

"ליה," אמרתי לו, "ליה."

"כן, ליה, סליחה. סליחה."

הבחורה ניצלה את ההפוגה כדי ללבוש גברדין בצבע בורדו. היא נעמדה ליד החלון ושקעה בטלפון הנייד שלה. הגברים המשיכו לשבת במושביהם, כבויים, ומילאו את השקט בעישון, בשתייה ובאכילת בוטנים. מדי פעם לכסן מישהו מבט אל החלון, אבל איש מביניהם לא העז להסתכל עליה באופן ישיר, ובטח לא לדרוש ממנה שתחזור לרקוד. אולי חיכו שבעל הבית יתפוס פיקוד, או שעמוק בפנים הם פחדו ממנה, מפני האישה שבתוך החשפנית. גם אני רציתי להטיל מורא על גברים. עודד המשיך לדבר אליי:

"פשוט יש לחבר שלי אורן פה," הוא הצביע על בחור צנום בחולצת טי של

רדיווה, אחד שבכלל ישב בקצה הספה ושמלכתחילה צעק ונפנף הרבה פחות מהאחרים, "מסיבת רווקים. הוא מתחתן בשבוע הבא."
"אה... אָה... תנחומיי," אמרתי בקול רם לאורן ונופפתי לעברו בידי. אורן צחקק.
כמה גברים צחקו יחד איתו.

"מושחזות, השכנה," אמר אחד מהם וזה החמיא לי.
תהיתי אם ארוסתו של אורן יודעת שהוא וחבריו נמצאים עם חשפנית. תהיתי אם זה דבר מקובל, ואיך הייתי מגיבה אם רן היה עושה דבר כזה. בטח לא הייתי עושה מזה סיפור.

"הי, שכנה!" צעק לי פתאום הגבר שקרא לי מושחזות, "רוצה להצטרף?"
חבריו הביטו בו בפליאה. עודד נפנה אליו בחדות.
"עוזב אותה, אחי, היא בסך הכול באה לבקש שנמייך קצת, אז הנה, אני מבקש סליחה, מנמייך ומשחרר אותה. הי, סיגל," קרא לחשפנית, שעתה עישנה סיגריה מול החלון, עם הגב אלינו, "סיימי את הסיגריה שלך וממשיכים, טוב? אני לא משלם לך כדי שתסתמסי לנו פה."

סיגל הנהנה בלי לפנות לכיווננו. היה לי ברור שהם לא מעניינים אותה. שאולי היא אפילו בזה להם. בשום פנים ואופן לא רציתי שהיא תבוז גם לי. אמרתי:
"יודעים מה? אולי אני אשאר קצת בכל זאת. אכפת לכם? סתם, נראה לי מעניין."
"If you can't beat them, join them," גיחך הגבר שהציע לי להצטרף וטפח בידו על המקום הפנוי לצידו על הספה. התיישבתי לידו, מקפידה לשמור בינינו על מרווח בטוח. מישהו הושיט לי כוסית עם קוניאק, או וויסקי. עודד הפעיל את המוזיקה מחדש, הפעם בווליום קצת יותר נמוך. שמת לי לב שהאור בדירתו לבן ורחוק מלהשרות אווירה סקסית וחשבתי שאם היה גר עם בת זוג, בטח הייתה התאורה שונה. תהיתי אם מופע החשפנות יגרה אותי, או אם תיווצר ביני לבין החשפנית תקשורת מסוג אחר, שתעורר את קנאת הגברים. חשבתי שאולי אפילו אלמד ממנה כמה תנועות, או שאשאב ממנה אומץ להגשים את הפנטזיה שלי מול רן, אבל מייד אחר כך חששתי שאולי היא דווקא תתנגד לנוכחותה של אישה, או שתבקש תוספת במחיר. אבל סיגל אפילו לא הביטה בי. למעשה, נדמה היה שהצטרפתי למסיבה לא משנה לה. היא פשטה את מעילה כאילו לא התכסתה מפניי רק כמה דקות קודם לכן והניעה את גופה כמו אצה בים על מפשעתו של חתן השמחה. שמת לי לב ששדיה מעט נפולים. זה ניחם אותי. וכאשר מישש אותם לבסוף החתן, בעקבות הלחץ שהפעילו עליו חבריו, היא הטתה את ראשה אחורנית בצורה מוגזמת והצליפה בו בשערה. תהיתי אם היא נהנית מהעבודה שלה. רציתי להאמין שכן, אבל ידעתי שלא ממש. הגבר שהזמין אותי לשבת לצידו משך אותה בידה.

"יאללה, עכשיו תורי. גם אני רוצה סיבוב," אמר, וזוהי קצת הצידה כדי לפנות לה מקום. לא רציתי להפריע. הייתי מודעת לתפקידי בתור פולשת, אבל המוזיקה התחילה למצוא חן בעיניי והנעתי את כתפיי, חדורת חושניות. פתאום שמחתי להיות שם.

עיניי עקבו אחר סיגל בדריכות. היא רקדה על מפשעתו של הגבר לצדי, שחבט

בעכוזיה עד שהאדימו, ואחרי היסוס קטן הושטתי את ידי וליטפתי את גבה. זה לא היה ליטוף מיני. רציתי להרגיש אותה, או שהיא תרגיש אותי, אבל למגע ידי קפאה החשפנית לרגע קט, מצמרר, שגרם לי להסיג אותה באחת. מאוחר מדי. למראה המגע שנוצר, דחף הגבר את החשפנית לעברי וקרא:

"הי, גם השכנה שלנו רוצה! יאללה, שכנה, תני בראש!"

לא הייתי בטוחה אם אני רוצה או לא. חיפשתי אחר מבטה של סיגל. בפעם הראשונה, מצאתי אותו. ציפיתי לקרוא בו פתיחות, או שעשוע, אך בעיניה, שהיו אפורות, לא ניכרה שום הבעה. במוכניות היא נעמדה מעליי, עם הגב אליי, ומרחה על ירכי את עכוזיה בעוד ששערה מצליף בי. נעלבתי. משום מה ציפיתי ליחס מיוחד. הגבר שלצידי תפס את ידי. ניסיתי להשתחרר מאחיזתו, אבל הוא הניח אותה על שדה של סיגל ומחץ.

"הופה!" קרא מישהו אחר. הגבר שמעברי השני, זה שישב בלי חולצה, אחז בידי השנייה והניח אותה על מפשעתה. הפעם השתחררתי ממנו בתקיפות, אך בדרך כנראה הכאבתי לסיגל, כי היא פלטה "אאוץ!" וקראה:

"הלו, תרגיעו, אני לא בובה!"

"סליחה, סליחה," התנצלתי בפניה ושוב ליטפתי את גבה, אבל סיגל נתנה בי מבט כעוס, רכנה אל אחד הטלפונים שהיו מונחים על השולחן והסתכלה בשעון.

"טוב, הפסקת פיפי," אמרה ונעלמה בפרוזדור שהוביל אל חדר השירותים.

הרגטון המשיך להתנגן, מיותר מריקודים. שמתי לב שזרועו של הגבר שהזמין אותי לשבת כרוכה סביב כתפי ושהוא מסתכל עליי. שאר הגברים הביטו בי גם הם ועודד קם ממקומו ומזג לי עוד סיבוב.

"אז מה, ליה," אמר השכן שלי, "בסוף יצא מתוק מעז, הא?"

שתקתי. סיגל יצאה מהשירותים ונעמדה מול החבורה כשידיה נטועות על מותניה.

"יאללה, נשארה לכם רבע שעה, חברים. מי רוצה לאפידאנס?"

הבחור בלי החולצה קם מכיסאו ונצמד אליה. הוא ניסה לנשק אותה על השפתיים, אך היא הסיטה ממנו את ראשה. הבטתי בגבר בתרעומת. ניסיתי לצוד את מבטה של סיגל פעם נוספת, לשדר לה שאני בצד שלה, אבל היא רק נתנה בי מבט חטוף, ספק של מיאוס ספק של לעג. רציתי לפייס אותה, אבל לא ידעתי איך, או על מה. ידו של הגבר לצידי ליטפה את צווארי וירדה משם אל פתח החולצה שלי. מגעו הציק לי. מזווית העין, ותוך כדי ריקוד, עקבה סיגל אחר התקדמותה של היד הגברית על גופי. התביישתי בפניה בקיפאון שלי.

האף של זה שישב לידי ננעץ בשערי הסתור. "יא אללה שלך, שכנה, איזה ריח טוב יש לך."

הבטתי בעודד כמחפשת גלגל הצלה, אבל הוא היה שקוע בטלפון שלו. פתאום נזכרתי שלא לקחתי את הטלפון איתי כשירדתי לבקש מהשכן שינמיך את הווליום. ידעתי שרן כבר חזר מהריצה שלו ובטח לא מבין לאן נעלמתי. נזכרתי במבחנים הפזורים על הרצפה. לא הרמתי אותם לפני שיצאתי. נחלצתי מהגבר וקמתי ממקומי. הגבר התרומם בעקבותיי.

"הלו, מה קרה? רק התחלנו להתחמם, כפרה. לאן את הולכת? אני לירון, אגב."
"נעים מאוד, לירון," אמרתי, "וביי. אני חייבת לזוז."
"מה לזוז עכשיו?" נעלב לירון, "רק הגעת." ידו לפתה את ידי והוא קירב אותי אליו בתנועה כוחנית, אך בלתי מורגשת כמעט כלפי חוץ. שאר הגברים הסתכלו עלינו. סיגל הפסיקה לרקוד והביטה בנו גם היא. ראיתי בעיניה פליאה, ואולי גם ניצוץ של כעס. נבהלתי. שוב פחדתי שהיא כועסת עליי, והפעם על שגנבתי לה את הבמה. אחד מהם אמר:

"אללה, שכנה. ריקוד אחד עם סיגל ואת הולכת. את לא חייבת להתפשט."
טלטלתי את ראשי, מבלי לומר דבר.
"נו, שכנה, תהיי טובה. נשלם לך, אל תדאגי."
השכן הביט בי והנהן בחיוך מאוזן לאוזן. "רוצה?"
ידי התחילו להזיע. הדלת הייתה במרחק של מטרים ספורים ממני, אבל לא הייתי מסוגלת להתיק את רגליי מהרצפה. לא רציתי. בשום אופן לא רציתי. אבל גרוני הצטמק ושום הגה לא יצא.

"אז מה את אומרת, סיגל?" עודד אמר לחשפנית, "תיתני לנו ריקוד עם השכנה?"
מישהו שוב הגביר את הווליום של הרגטון והגברים פתחו בתרועות. הפעם, אחזה סיגל בידי. בתנועה איטית היא קירבה את שפתיה אל אוזני. היה לה ריח של בושם מתקתק, מהול בקרח יבש. חששתי שעכשיו היא תנשק אותי, או שתנשך את תנוך אוזני. התשואות גברו. לא ידעתי מה לעשות. להפתעתי היא לחשה לי:
"אל תפחדו."

הגבר בלי החולצה אמר בקול רם לחבריו: "ויי, אני מת לראות אותן מתנשקות, והרים את הטלפון שלו באוויר כדי לצלם אותנו.
בתנועה חדה, סיגל נפנתה אליו וחטפה מידו את המכשיר.
"הצילומים לא כלולים במחיר, אדוני," אמרה, "וגם לא הריקוד עם השכנה."
"נו," אמר לירון, "נשלם לך אקסטרה, וגם לה. מה אכפת לך?"
"אכפת לי כי נגמר לכם הזמן וכי השכנה לא רוצה להיות הזונה שלכם, זה למה."
סיגל משכה אותי בידי לעבר הכיסא שעליו היה תלוי הגברדין שלה ולבשה אותו על החוטיני. אחר כך היא ניגשה אל עודד והושיטה לעברו את ידה. "הכסף," אמרה. עודד הביט בחבריו בחשש. עליצותם כבתה. הם נראו כאילו נשפך עליהם דלי מים.
"הכסף," חזרה.

שמתי לב שאנחנו עדיין אוחזות ידיים. אף אחד לא הציק לי עוד. הייתי חופשייה ללכת, אבל לא רציתי להשאיר אותה לבד בדירה. רציתי להיתלות על צווארה. עודד שילם לה בשטרות של מאה, שאותם הניח על כף ידה בזה אחר זה. למדתי שהמחיר עבור מופע חשפנות הוא אלף ומאתיים שקלים במזומן. יצאנו מהדירה יחד, בלי להיפרד מהגברים. כשנסגרה מאחורינו הדלת, נפרדתי ממנה ב"תודה" חטופה. אחר כך הלכה כל אחת לדרכה. היא במעיל גברדין ובנעלי סטילטו אדומות, ואני בכפכפים על הגרביים.

האמן והשחקנית שמרית לוסטיג

אני מורידה את התחתונים, מתיישבת דרוכה ומובסת. בתוכי שתן עז, חד-משמעי, זרם אימתני שמתחנן להישפך ונעצר ברצפת האגן. אני מנסה להתרכז באריחי הקרמיקה. הזמן הולך ומתקצר, יש מרווח קטן, אולי דקה, עד שאגיע אל נקודת האל-חזור ואחנוט את הרעלנים בתוכי. אני מתרוממת מעט ושולחת יד לסבון שצבעו דם. אני קוראת: "תה אדום - אל סבון ארומטי מועשר בתמצית תה ושמן לבנדר. סדרת התה הארומטית המציגה שילוב ייחודי בין סגולותיו הבריאותיות, של צמח התה... של צמח התה... של צמח התה..." אני מרגישה שאני מאבדת את הריכוז, ומנסה שוב: "... של צמח התה, לבין תחושת החושניות והארומה הנפלאה המלווים את שמן הלבנדר. כבר למעלה מאלף שנה, ידוע..." הניסיון להסחת הדעת רק ממריד את הנוזלים, הם נאחזים, נדבקים בעקשנות אל הדפנות. אני פותחת את הברז: זרזיף חלש יוצא פתאום ומייד נעצר. אני כמעט מתחילה לבכות, אבל גם הנוזל הזה תקוע בארובות העיניים. לבסוף אני מתרוממת, מרימה את התחתונים, סוגרת את ברז המים, מחזירה את סבון הידיים הארומטי למקומו, מדיחה את האסלה המיותמת ושבה לסלון, כל כולי פסולת נוזלית. מתוך עשרות, אולי בעצם כבר מאות הפעמים שהייתי פה, בשירותים האלה, בבית הזה, לא הצלחתי להשתין אפילו פעם אחת. לרוב, שעתיים או שלוש שעות לתוך השיחה, ולאחר קפה או וודקה, אני קמה בנונשלנטיות מהכורסה, "שנייה, כבר באה, חייבת לשירותים", גונבת הפסקה מפשיטת העור. כי לא בעורי הוא חפץ, אפילו לא בבשר. האמן מתקיים ממחזור הדם, מחלומות, מאיברים בטניים, מחבלות פנימיות. אין לו עניין באפידרמיס.

*

בשנה א' נתבקשנו, הסטודנטים, לעמוד במעגל ולחזור אחרי תנועות הטאי צ'י שהאמן לימד אותנו. כאילו היינו תלמידי זן באיזה הר בהודו, עמדנו וליטפנו את האוויר הדחוס בתוך כיתת הלימוד של הסטודיו למשחק בדרום העיר. האמן הסתובב מאחורינו בעודנו משחזרים את מחוות הלחימה העתיקה. מתקן פה יד, שם רגל, בידו כוס קלקר עם קפה שחור רותח. בפעם הראשונה שנעמד מאחוריי השתהה, אולי עוד שנייה אחת, אבל אני הכרתי מייד את הבל פיו שחדר מבעד לבד הניילון הדק של חולצת הווינגט', נצרב בתוך העור, משם אל הרקמות, אל הבשר, אל תוך העצם, והכיל בתוכו את כל דיי-אן-איי היחסים. אימה וסקרנות שטפו אותי, נאגרו לשלולית של זיעה שנזלה לאורך עמוד השדרה הרופף שלי. המשכתי בתנועות המדודות. הבעת פניו, כתמיד, לא הסגירה דבר. ריח האפטר שייב המהול במרכך הכביסה ילווה אותי במשך כל שנות היכרותנו, ריח חריף של ניקיון וגבריות מעודנת. התרגלתי לנשום מעט בנוכחותו. נשימות קצובות, שטוחות.

*

אני יוצאת משירותי האורחים ומוצאת אותו בחושך, בחדר העבודה שלו, שקוע במשחק שחמט מול המחשב. אני מחליטה לפרש זאת כאות סיום. "נראה לי שאני אזוה". "כבר?" הוא שואל. אני שומעת בקולו מין עליצות. הוא במצב רוח טוב. האמן קם, משאיר מאחוריו את המחשב דולק. "כן", אני אומרת וניגשת אל התיק, להכניס את המחברת שממנה הקראתי לו. הוא הביא לי אותה באחת מנסיעותיו לפריז.

*

כבר בימים הראשונים בסטודיו למשחק כולם דיברו עליו: על השיעורים המכוננים, על התלמידים שהתפשטו שוב ושוב בשיעוריו. על "גאונות צרופה", על התיאטרון שהוא מנהל, אשר משנה לשנה צובר עוד ועוד מוניטין בזכותו והופך לתיאטרון המעניין והמבוקש ביותר. השיעורים אכן היו מאלפים. לא פעם היינו אני וחבריי לכיתה יוצאים מהם נרגשים, מלאי סיפוק והתלהבות. הוא דיבר על עבודת השחקן באופן שאיש לא דיבר איתנו. הוא לקח את הטקסטים הכבדים של הטרגדיות היווניות או השייקספיריות ופירש אותם באופן מזהיר, פרוץ, הופך אותם לחוויה אישית ואינטימית. גם על הרומנים של האמן כולם דיברו. מערכות יחסים סודיות עם תלמידות, שלימים הפכו לשחקניות מצליחות, לאו דווקא בזכותו, אלא שבחר אותן מוכשרות מראש. בשנה א', במהלך השיעורים, הייתי מתבוננת בו ולא מצליחה להבין איך אותן שחקניות היו בנות זוג שלו. כולן יפהפיות ובעלות קסם השמור לכוכבות קולנוע איך הנשים האלו התמסרו אליו ככה? מתוך חולצת הטריקו פרץ גבו השעיר, מתמזג עם צמר הסוודר שנראה כאילו נרכש אי אז בשנות השמונים. אפו פחוס, קמטי כעס ומרירות חורכים את פניו, ויותר מכול, נושב ממנו מעין קור מצמית. זה לא עניין של חן אלא של היעדר רוח, חמלה, היעדר אהבה עצמית. בתחילת דרכו היה מבוגר מהן ביותר מעשור, ולאחר מכן בשני עשורים, ובתקופתי נפערו כבר יותר משלושים שנה. יחסי המין, כך התברר, היו דלים, או לא התקיימו בכלל. האמן חרמן על יחסי אנוש.

תורי הגיע. עליתי על הבמה. בסוף השיעור הוא ביקש לדבר איתי. הוא אמר לי שהקול שלי מגיע ממקום לא נכון, שהכתפיים שלי מורמות וכל כולי כיווץ. הוא צדק. היה לי קול גבוה וצפצפני כשל ילדה, קול שלא היה יכול להתאים לבימת התיאטרון. קולי הילדותי, כך הסביר, נבע מהפחד שלי לבטא את עצמי במלוא העוצמה. לשיטתו, הייתי נגועה במין "התנחמדות לעולם", משתמשת בקול רך ונערי שתפקידו לתווך ולפייס. חשבתי על אמי, ועל אחיותי. לכולנו היו קולות גבוהים, ילדותיים. אצל הבכורה נדמה שיש התנצלות, או איזה פחד מקנאה בשל יופייה, חוכמתה והצלחתה. קולה מבקש רק לא

לעורר עניין. ואני אחריה והקטנה אחריי, מחקה כדרך הטבע את הגינונים שהתקבעו, ויותר מכולנו אמי, מאמצת את הטון המתפנק, מאוהבת בנשיותה השברירית וחסרת האונים. ואנחנו, בנותיה, ללא ספק, מין מוטציה של המפגש שלה עם הגבר החזק שהיה אבי, שביקש שנלך בדרכו ונטש עם מותו והשאיר אותנו חרדות וחרדות אמביציה.

*

האמן ביקש פגישה אישית. במועד שנקבע המתנתי ליד חדר המזכירות. הוא יצא משם עם צרור מפתחות והלך בצעדים נמרצים. קמתי ממקומי והלכתי אחריו. הוא נעצר ליד דלת של חדר שעד לאותו הרגע לא שמתי לב לקיומו, נכנס ונעל אותה אחרינו במפתח. התיישבנו. הוא שאל, "מה את מרגישה?" ולא ידעתי מה לענות. הוא התעקש. אמרתי: "מבוכה אולי," הוא שאל למה והבנתי שיש פה איזה מסלול שעליי ללכת בו עד שאמצא את התשובה הנכונה. "תשכבי בבקשה." הוא הניח את ידו על האגן שלי ואז על בית החזה. הוא שאל שוב, כרופא מומחה, את אותה השאלה, "מה את מרגישה עכשיו?" הבנתי את הכוונות אך הן לא נאמרו. ידעתי על ההזדמנות להתפתח, ידעתי שזה מסוכן, שאפגע, ידעתי שאעמוד בזה. נבחרתי בגלל הידיעה הזו. הוא דיבר איתי על "לעזוב למצב הקיים". הוא אמר שזו מהות עבודת השחקן. השחרור. רשמתי במחברת "לשחרר למצב".

במשך שנה שלמה קראנו את הניתוח של ניומן על אמור ופסיכה:

פסיכה הייתה יפה מונוס. אמור הוא זה שידע לענג אותה. ההתמסרות היא בחשכה.

הספר הדקיק והכתמתם הלך איתי בתיק חודשים ארוכים. יום אחד סיימנו אותו. בחופשת פסח של שנה א', לקראת חצות, קיבלתי הודעה לנייד: "ממריא בעוד דקות אחדות לפריז, שתהיה לך חופשה נעימה, אתגעגע".

*

"בואי, תשבי רגע, אל תלכי," ביקש עכשיו. "עוד מוקדם." התיישבנו בשתיקה. הוא מזג לי עוד קצת מהוודקה. השתן לחץ לי על הכליות כמו כולבב מנדנד שמושך ברצועה ולא מרפה. "מה את מרגישה עכשיו?" הוא שאל. "כלום," עניתי, נכנעת, וידעתי שכעת הלילה ילך ויתארך. "כלום? בכל זאת?" התעקש. "אני לא מבינה לאן אתה חותר," ניסיתי להגיע בפעם המיליון לשורש העניין או לחלופין, במין מיומנות שכבר רכשתי במהלך אינסוף המפגשים האלו, לקדם את השיחה אל השיא המיוחל. "אני מנסה להבין מה את מרגישה," אמר כמי שזה כל עניינו בעולם. "מה את מרגישה בקשר אלינו. את מרגישה שאני כאן?" "כן," עניתי, כי אין אפשרות אחרת. "ואת מרגישה שאני איתך?" "לא יודעת," עניתי בכנות, באותנטיות שהוא מלמד אותי כבר שנים. "אז מה כן?" הוא לא הרפה ואז המשיך, "אני חושב שאת מרגישה מאוד לבד." "כולם לבד." יריתי. "זה לא נכון. אני פה. את מרגישה את זה? חלמת משהו לאחרונה?" הוצאתי שוב את המחברת מהתיק כתלמידה צייתנית והקראתי: "חלמתי על גודו חיילים פולנים-קוזאקים שפורצים לי אל הבית. הבית הוא בית הילדות שלי. אני בחדר שלי ורואה אותם - המון להוט וחמוש. אני בורחת למטה אל חדר ששימש

בעבר כמשרד של אבי אחותי הקטנה תינוקת ואני מבינה שהשארתי אותה למעלה.
אני רצה בחזרה ולא מוצאת אותה בכל הבית. אני שומעת צעדים".

*

התבוננתי דרך החריץ. בין הקוליסות, מאחורי הקלעים, זיהיתי מייד בשורה הראשונה שני חברים מכיתת המשחק שבאו לצפות. ניגשתי אל הכיסא שלי, שאותו הצבתי בשמאל הבמה. הונחו עליו, לפי סדר הסצנות, התלבושות שאחליף במהלך ההצגה. הסרתי את עדשות המגע. העיוורון הרגיע אותי. התכופתי אל עבר כפות הרגליים, מתפללת אליהן שינעצו עצמן בתוך הקרשים. חשבתי על הרפליקה הראשונה שלי. פתאום שכחתי את הטקסט. חצי שנה של חזרות. מוחי התמוזג עם חשכת הבמה. נשמת ויישרתי את השמלה. "לך, אבי, אני חייבת את חיי..." הטקסט חוזר אליי כמו ילד שהלך לאיבוד בגינה ונמצא.

כמו בכל ערב האמן ניגש אליי. מחבק אותי ארוכות. גוף לגוף. גם בזה התאמנתי. אני פוקחת עיניים ורואה את שאר שחקני הלהקה מנסים להתרכז בשלהם. החיבוק נמשך. מטעין אותי בסם אלחוש. מנהלת ההצגה מצהירה: צלצול שלישי. אני חוזרת לחריץ, רואה את האמן מתיישב, בידו עט והבלוק הצהוב. במשך כל ההצגה אני שומעת את חריטת הכתיבה - הערות ועוד הערות. הדרך עוד ארוכה.

*

אחרי החזרות אנחנו הולכים לאכול צהריים במסעדה עממית ברחוב בול בחברת סופרים אחדים ומוזיקאים מוכרים. האמן מזמין עוף ופירה, הסופר מזמין מרק היום, המוזיקאי מזמין פשטידה צמחונית, אני שניצל, אורז וקטשופ - מנת ילדים. כולם נחמדים אליי, אדיבים. אני לא מקשיבה לשיחתם. האמן משלם עליי. אחרי הארוחה אנחנו מטיילים כחבורה אחת ברגל ובצומת נפרדות דרכינו: הסופר הולך לישון צהריים, המוזיקאי קבע תור אצל הספר, האמן לוקח אותי הביתה.

הוא מתקשר אליי כל ארבע שעות. עוקב אחר סדר היום שלי כחייל מודיעין מיומן.

מה נשמע? איפה את?

בבית.

מה את עושה?

*

אני מחזירה את המחברת לתיק ורוכסת את הילקוט בפעם השנייה. הוא שוב מדבר במין טון מאוכזב, נזוף כמעט, כאילו אני יצור שלא ניתן לתקן אותו, על הסינדרום שחוזר על עצמו בכל פגישה. "כל פעם מחדש", הוא מתלונן, "צריך לבנות את האמון בינינו." הוא אומר שרק אחרי שלוש שעות של מפגש אני מפסיקה להיות

מנותקת ומגיעה למקום הדרך שמסכים להכיר בנוקקות שלי. שמטרתו הייתה לקצר את התהליך, שאסכים להיות בלי הגנות. שאהיה חלשה ונוקקת אלי. אני יושבת מולו ומנסה להבין וללמוד איך להבריא את עצמי, איך להשתפר. "בואי נעשה תרגיל." הוא מבקש שאשכב על מזרן. כבר חודשים שלא עשינו את התרגילים האלו, ואני מרגישה כאילו ירדתי הקבצה במהלך הערב הזה. הוא מניח לי יד על הבטן. אם ילחץ עוד קצת, אני חושבת, השתן יתפקע מתוכי וינזל לו על השטיח, אני רוצה רק ללכת הביתה. אבל אני נטולת מאבק. לא הפחד משתק אותי אלא האמביציה, הכוח הצייתיני של השחקן – שם הכישרון שלי. השתן מתמקם ונרדם בקיפולי השלפוחית שלי.

כמו תמיד הוא יושב מולי בחולצת משבצות מכופתרת עם שרוולים קצרים, תחתיה חולצת גטקס לבנה, מכנסי בד, חגורה חומה ונעלי ספורט אפורות של ניו באלאנס. בכל שבע שנות היכרותנו מעולם לא ראיתי אותו מסיר מעליו את משקפיו. אפילו רק כדי לנקות. ובכל זאת, ראיתי בעדן עצב בן אלף שנים. אני יושבת מולו עירומה. כך זה היה תמיד. מעולם לא שכב איתי. היו ימים שקיוויתי שכבר יכפה את גופו על גופי. שבמקום הסודות, החלומות, תמונות הילדות, הפצעים, התקוות, שינשוך את הפטמות שלי, את הצוואר, שיפשק בכוח את רגלי, שיחדור, שיצמיד את פרקי כף היד, שידחוף אצבעות, שיגנח בקול גדול, שיתפוס לי את התחת, שילקק לאורכי, לרוחבי, שישפוך, שימשוך בשיער, שילחש זימה, שינשק, שיחבק, שיאהב, שייקח את הגוף ויותר לי אותי.

אז מה קובעים? הוא שואל כמו רופא, כמו פסיכולוג, כמו קוסמטיקאית. אנחנו שולפים איש איש את ניידו. מסתכלים על לוח החזרות המשותף לשנינו. "רביעי בערב, אחרי ההצגה?" אני מציעה, הוא כבר מכניס ליומן "פגישה עם השחקנית" וגם אני – "פגישה עם האמן". הוא מחייך ומחבק אותי. באופן אוטומטי אני מצמידה את האגן, כפי שלימד אותי, מרפה את הגוף. מחכה שיתנתק, זה צריך לבוא ממנו. מזמינה את המעלית. הוא ממתין איתי לראות שהיא מגיעה. השתן שבתוכי מתדפק כמו עדת מעריצים על דלתות מכונית שיושב בה כוכב. אור המעלית מאיר את פניי ברוך והוא פונה וסוגר את הדלת. אני רצה את שבע הקומות במורד המדרגות, פותחת לרווחה את דלת הכניסה וחומקת אל אחורי הבניין. מפשילה את המכנסיים והתחתונים. רוח קרה מנשבת בין הרגליים. קילוחים קילוחים אני משקה את גבעולי החמציצים המבשרים את בוא הקיץ.

רץ, בייני דורך שגב

עוד מאה מטר מסתיים העיקוף הראשון, אני קרוב. למשוך עם הידיים ולשחרר את הגוף כמו באימונים אצל יואב, לעקוב אחרי המילים שלו, "תתרכז, תהיה קל, גוף רפוי, תנשום חזק, נשיפה יציאה, נשיפה יציאה. רוץ עם המוזיקה של הטבע, תנתק ממה שקורה סביב, תזכור, אתה קל, מרחף על ענן." אני מטמיע את המילים שלו בתוכי. "בהתחלה תמיד קשה, לגוף לוקח זמן להיפתח."

אני יורד מהכביש הראשי לדרך הכורכר. צריך להיזהר לא לפצוע את הקרסול, לשים לב למהמורות, להניע את הרגליים בקלות, לאפשר לדם לזרום בתוכן. אתה נמר, אתה עוד זוכר את זה, הנעליים החדשות יושבות כמו כפפה על הרגל, מתנה נפלאה היא קנתה לי, איך ידעה. מגיעה העלייה הראשונה, אוף, אוף, אוף, אוף, להכניס ולהוציא אוויר, לקחת נשימות ארוכות, לשחרר את הצוואר, הגוף חייב לשייט באוטומט, עוד מעט זה מגיע, החיבור המדויק בין הגוף למאמץ. העלייה מסתיימת עוד כמה מטרים, לא להרפות, להמשיך ללחוץ, לא לדאוג השלווה תגיע. הדופק במאה ארבעים ומתחיל לטפס, בסוף העלייה יהיה מולך פרדס, תריח את ריח ההדרים, כמה שאנחנו אוהבים לטייל כאן. היא מחזיקה בידה את הדלי הירוק ומניחה בו תפוזים שנקטפים מהעץ. אביגיל צוחקת על כתפיי ועידו מתרוצץ בין העצים יחד עם בלו המשוחרר לחופשי, האוויר הקריר מריח חופש, משפחה, שלמות. אנחנו חוזרים הביתה והיא סוחטת לנו מיץ צהוב. אני מביט בה כשהיא סוחטת את המיץ, לשונה תמיד משתרבת במאמץ ובריכוז. היא פורצת בצחוק של מבוכה כשהיא מבחינה במבטי שקוע בה, "תמיד אתה בוחן אותי, ירון, מסתכל ולא אומר מילה."

הנה החיבור חזרה לשביל הכורכר, זהו, עכשיו אני בעניין, עברו כבר ארבעת הקילומטרים הראשונים, עוד עשרה עד לסוף המסלול. אני מזומם, אל תחשוב, שלא תעז לחשוב עליה, מה אני שר? מה הצלילים האלה בראש? אל תחשוב, קיבינימט, נתק תמונות, שרוף את הפילם, חדר חושך לפניך. עוד תמונות מופיעות, זה לא מפסיק, סרט שלא נגמר, נתק כבר, הכאב הזה בצד מטריד, לא שתית מספיק מים, למה לא מגיעה הנינוחות, הרגע שבו הגוף מתחבר לנשימות ואז אתה מלך ויכול לנצח את העולם.

הבוקר כשלקחתי את אביגיל ועידו לגנים היא הייתה יפה כל כך. "היי בעלי, בוקר טוב, ותודה על הקפה." סוף שביל הכורכר, מתחילים לעלות למעלה, החול פה טובעני, תיזהר, חוט תיל, הדופק עולה, כואב לי בצד, קח נשימות ארוכות כמו שלמדת. אני נחנק, למה לא הבאתי מים? זוו ירון, זוו, דבר לעצמך, תרגיע את הכאב, תפסיק לחשוב.

לאט עם האוויר, תן לו להסתגל לתוכך, מה עושים עכשיו עם אביגיל, עם עידו? הם קטנים כליכך, מה קורה איתי? אני לא מקשיב לעצמי, לזוו ירון, לזוו, אני בעיקוף השלישי, יש עוד שלושה. איך היא צחקה כשהיא באה איתי למדוד את המשושה,

שש צלעות שמסיימות ארבעה עשר קילומטרים, "צלעות האי הבודד של ירון," היא אמרה, "נו, איך היה היום באי? נו, ירון, מה שלום המשושה?" וכשהיא כועסת, "כן, ירון, תברח למשושה במקום להתמודד." הלוואי שהייתה שואלת אותי שוב, בלי החודים הדוקרניים האלה, "מה שלום המשושה, ירון?" הייתי עונה "הוא קר וכואב, בייבי," היא אוהבת שאני קורא לה בייבי, נוגד כל-כך את החספוס שלי, בייבי אחד והיא נמסה. אני קורא לך, בייבי, אין לי אוויר, בייבי, את שומעת?

הכביש מולי. משאית עוברת, הנהג מביט בי, בטח חושב מי הדפוק שרץ מולו, הוא מחייך ועשן סיגריה מסתלסל מפיו, הדופק נרגע אבל הכאב שורט, היא שואלת למה אני רץ מהר, לאן אני רץ, ממה אני בורח. פעם היא אמרה שהיא רוצה לצלם אותי רץ, לשים סרט הקלטה שיקרין את המחשבות מתוך המוח, "ככה אני אכיר את ירון האמיתי, ירון שיוצאות לו מילים תוך כדי תנועת הריצה שלו, אולי אז הייתי יודעת באמת מי זה בעלי, מי האיש שאני הכי אוהבת בעולם, יודעת אותו מהבפנים שלו."

עכשיו זה כבר לא מעניין אותי, אני רץ כי אני צריך לרוץ, אני בורח, אני עף מעצמי, הגוף משוחרר. מהאני מדבר? למי אני מספר סיפורים? היא כאן תמיד, בתוכי, היא האישה שלי, שחיה איתי. את שלי, בייבי, את שלי. אני מטיס את עצמי קדימה, תהיה רך וקרוב, היא תמיד אומרת.

רוץ ירון, רוץ, הנה הכניסה האחורית ליישוב, עוד מעט אתה מגיע, היא בטח מחכה לך, ישובה על הכיסא מול החלון הפתוח, שקטה וסבלנית. היא ראתה אותך מביט בהם, ההלם ניכר בפניה, הסוד התגלה, אלים, ברור, חזק, השפתיים הפשוטות, העיניים הגדולות, היפות, המשתאות, התנועה החפזוה, הנשימות, החרדות, הבגדים המושלכים.

עוד שלושה קילומטרים. אני קרוב, את יודעת, עוד מעט אני עומד להיכנס, והוא זה שעמד רועד בתחתונים, לבן, חשוף בגופו החלק, מבועת איך יגיב הבעל הנבגד שלך? ידיו נקפצו באינסטינקט של הגנה, כאילו עמדתי להסתער עליו. דווקא הוא, הנחמד תמידית, זה שחייך אליי כל בוקר כשהתניע את האוטו, פעם אחת אפילו התעניין בריצה, "ואולי נרוץ יחד?" מעניין כמה זמן הוא כבר בא אל אשתי, תגידי בייבי, את אוהבת אותי?

אני רוצה לדעת הכול. לא רוצה להקל על עצמי, חייב מידע, אני איש של פרטים, תמיד צחקת, "ירון אוסף פרטים ומנתח אותך ומוציא פֶּלֶט מדויק," כן, אני אדע הכול, מתי זה התחיל, מתי היה הרגע הראשון שהיא התמסרה לו, מתי היה בתוכה פעם ראשונה, ופעם שנייה, ושלישית, יש לי דמעות, בחיי, שלוט בעצמך ירון, הגשם יורד. אני קרוב, סוף העלייה, הנה המזלג, ימינה חזרה לכיוון הבית, אני ממשיך ישר, הגוף מגיב טוב, הדופק מצוין והטיפות זולגות, אני רץ את הריצה הזאת כאילו התכוננתי אליה כל חיי.

זה התחיל כבוקר הכי יפה של השבוע וקפץ לי זיכרון מהחופשה באמסטרדם לפני שנה. יצאנו מקופי שופ סהרורי, אורות ניאון, מוזיקה מחרישת אוזניים, התנודדתי אפוף אלכוהול וחומר מתקתק, אוף, הייתי מסטול ואני מת על זה שאני מסטול,

אני נהיה חתול, בחיי חתול, ואת חיבתך אותי, עוטפת ומגנה, אוהבת כל־כך, "בוא, ירון, בוא נעשה אהבה בחוץ, כאן, בפארק, אף אחד לא מכיר אותנו." הכמיהה למגע וקילוחי הגשם העדינים שנדמה שרדפו אחרינו וההתחמקות מהטיפות והחיבוק הרטוב והריצה למלון, להטנו כמו משוגעים כשישבת עלי, ואיך שזזת כשאני בתוכך. רוח קרה של אחר הצהריים. כבר מחשיך, הדופק קרוב למאה ארבעים וחמש, איזה יום נפלא חיכה לך, היית צריך לאסוף את הילדים, לא היית צריך להקדים היום, כל־כך רצית להיות איתה בצהריים, להתכרבל מתחת לשמיכות, לנתק את הטלפונים. עכשיו כשתגיע אתה תצטרך להקפיד על התנהלות רגילה, שהילדים לא ירגישו, גם היא בטח תדע לשמור על ארשת פנים יומיומית, כאילו כלום לא קרה. קילומטר אחרון, הגשם מתחזק, מצליף על ראשי, "לוחמים לא בוכים, אבא היה אומר, תמיד נוקשה, "שלא ידעו, שלא יראו, אל תהיה חלש, את הדמעות תשאיר לנשים." כואב לי בגרון, קשה לי לבלוע, לא בכיתי כשאבא נפטר, גם לא כשקברו את אמא. אני זוכר שחיפשת בי דמעות של בן אָבֵל, חיבתך את מותני, איך זה שהוא לא בוכה, האיש שלי? ואו, כשעידו נולד, ישבתי לידך, הרחתי את ריח הערוב של אמא ועובר, ומראה הפנים העייפות והלאות אבל קורנות כל כך, אמא, אמא אמיתית, והוא עטוף בידייך, קטן, זעיר, שלי. הגוף לא היה מסוגל להכיל את כמות האהבה ופשוט התנפץ מולך בדמעות. וזלגתי כמו שמעולם לא ראית אותי, עוד ניסיתי להשליט בעצמי את הסדר הרגיל, אבל רק אנקות בקעו מתוכי. בכיתי על אבא ועל אמא ועל אחי ועל כמה שאני אוהב אותך ועל כמה שאני מאושר שאת אוחות את בני, והנחתי את ראשי עליכם, וליטפת את עורפי, חנוק מול המשפחה שלי. בייבי, גם עכשיו אני נוטף כשאני נכנס לחצר, האור בבית דולק ואני שומע את הקולות של עידו, את המצְהֵלוֹת של אביגיל, אותך אני לא שומע, כואב לי, בייבי, כואב לי מאוד. השער נפתח ואני ומתיישב על כורסת הקש ספוגת המים. הרכב שלו בחניה, בטח גם הוא חושב מה יעשה הבעל הנבגד, איך יגיב. נקודה קטנה של זעם מתעוררת בתוכי, אני מכיר את ההבטחה שלה: בעקבותיה יגיע נחשול זעם מוטרף. תמיד ברגעים האלה את מסתכלת עליי באימה, בשיתוק, הנה ירון המטרף מהסיפורים של העבר, הרי החברים שלי כבר סיפרו לך שאני רוצח אמיתי, שאפשר היה להדליק אותי לפני פעולה, שאפשר להבעיר אותי כדי שאתפרץ חד וזועם וכלי גבולות, ועכשיו היא כבר גדלה ומתעצמת, הנקודה הזו של הזעם.

הגשם יורד ואור הפנס מצייר אותנו, טיף־טיפ.

בעצם, למה אני ממתין? הוא היה בתוכה, בעל אותה, זיהם את האהבה שלי. למה, בייבי, למה? אני נטרף עם הלמה הזה, הופך אותו למנטרה, מקעקע אותו על גופי, אני מוכרח להמשיך לנשום נכון, העכירות ממלאה אותי. אני מוצף. האוויר דליל.

הנקודה מתחזקת, בייבי, בואי צאי החוצה, בבקשה, תראי אותי.

אני שומע את קולות הבית, המשפחה שלי, הזעם מטריף אותי. בואי בייבי, בואי תרפי אותי, תגידי שטעיתי, שזה היה כלום, שאני הוזה, שאת אוהבת אותי, שאני נסיך שלך, אני מוכן להאמין בכול עכשיו.

אני הולך בגשם אל המחסן, לשבת במקום יבש, להרגיע שם את הרעד, קו, נקודה,
קו. אני חייב להירגע, נושם כמו בריצה, שאיפה, נשיפה, שאיפה, נשיפה. הנורה
הצהובה במחסן חיוורת והאלומה מאירה את הצללים, אוי, בייבי, אני אוהב אותך,
למה עשית את זה, למה, קו, נקודה, נקודה. בחוץ הגשם כבד וצפוף, מצליף בעוצמה
על גג המחסן, הלמות סיוס, בום בום, ואני מה אני? איך אני יכול, נקודה, קו, נקודה.
שומעת? הדופק שועט במהירות, אני נשכב על הרצפה הקפואה וקורא לך, שומעת
אותי? אין לי אוויר בייבי.

הראש שלך מציץ מהחלון ואת נראית הכי יפה בעולם, שערך חלק ופזור ואת
לבושה במכנסים הלבנים, אלו שקנינו בשוק, ובחולצה סגולה אוורירית. כמה צבעים
יש בכך, בייבי, כמה צבעים.

המשלוח האחרון* אלעד זרט

הפעם הראשונה ששחטתי עגל במו ידיי הייתה ביום שעליתי לאוניות המשלוחים החיים. הפלגנו לנמל קופר דרך הים האדריאטי, זה היה בחורף והיה קר. קור שנצמד אל העצמות וחפר בבגדים העבים. והם המתינו לנו שם בסלובניה, ששת-אלפים- וחמש-מאות עגלים שנאספו מליטא ומכפרים מסביב, דחוסים ומותשים במשאיות הכבדות, חלולים ומחוללים. פרקנו אותם אל בטן האונייה ונתנו להם לאכול והובלנו אותם לשחיטה.

הוא היה שמן וכבד, העגל הראשון ששחטתי, והוא היה צעיר ופעלתן. העגלים התחלקו לשמנים ושריריים, והוא ללא ספק היה מן השריריים והשמנים גם יחד. כל אותה שעה, בזמן שפרקנו והעמסנו עגלים תשושים, הוא התרוצץ מקצה לקצה באונייה, מריח את צחנת הפגרים וחלקי האיברים שנספגו ברצפת הסיפון משנים של הפלגות, כמו מבין-לא-מבין לאן לוקחים אותו ומה נגזר עליו, ומה הטבע פקד עליו לעשות ברגעים כאלה כדי לשרוד.

לא היה שם אף אחד מלבד שנינו. וגם אני זזתי מקצה לקצה כמו אינדיאני שמסתער על בופלו או על סוס פרא; הקשבתי לרעשי המנועים, מדדתי את נשימותי, חשתי בתנודות הרוח, עד שהעגל עצר והביט בי בעיניים מלאות וכהות – עומק נשקף מהן כמו הגולה הכחולה, ולא הריקנות או מסך העשן שראיתי בעיניהם בזמן שהתעוורו בהפלגות – ואמרתי לו רגע לפני, "אני הולך לשחוט אותך, באבי אביך אני אשחט אותך, ואתה לא תתנגד." וכשבאתי לשחוט אותו תפסתי בסכין החדה ביותר שהייתה לנו בפתח כל סיפון וסובבתי אותה בידי כמו אקדוחן במערבונים, רגע לפני שהוא שולף והורג את אויבו המר, ואז הסתערתי עליו ותפסתי בצווארו ושיספתי את גרונו באבחה אחת. הוא התנגד, בכוח רב התנגד, אבל מרגע שהסכין שחטה, והדם השפריץ לכל עבר ומילא בבגדיי, הוא לא הסתכל עוד בעיניי.

הפעם הראשונה ששחטתי עגל הייתה גם הפעם האחרונה שהסתכלתי ליצור חי בעיניים. מאז הפסקתי להביט בעיניהם של בעלי חיים ובעיניהם של בני אדם. בכל פעם ששכבתי עם אישה הסתכלתי לצדדים ולתקרה, רק שלא תצוד אותי במבטה; הבנתי שאיני רוצה יותר עיניים לראות את יופי העולם, כי העולם היה כיעור והעולם היה אכזר כפי שנשקף אליי בבטן האונייה. עקרתי את עיניהם כדי לוודא שלא יראו את הזוועה. והפכו פנינה כסופה ואטומה. עקרתי את עיניהם כדי לוודא שלא יראו את הזוועה. היו ימים שהסתערתי מאחור כדי לא להביט, ודקרתי בכל חלקי הגוף; בצוואר וכראש וכבטן ובלב, כן, גם את הלב מצאתי עם הזמן, הרך והיפה מכל שרירי הגוף שהתכווץ ונמתח, עד שהצליח קצת לברוח וקרט בכובד גופו על הרצפה ומת. חבריי לאונייה שבאו וראו את מראות השחיטה עצרו מוכי בהלה ואמרו, "גאד דמיט, אצלך

* פרק ראשון מתוך רומן בכתובים.

זה תמיד הרבה יותר מלוכלך." כולנו שחטנו. כולנו צעדנו במסדרונות הדם. שחטנו ואכלנו מה שאכלנו וזרקנו מהאוניות מה שזרקנו, וידענו שלא יגידו דבר ולא נשלם מחיר על מעשינו ותיעבנו כל רגע.

מעולם לא ספרתי כמה עגלים עברו תחת ידי; כמה זרקתי מהסיפון לים, כמה השארתי שם מאחור. אבל ספרתי כמה נשימות הם נשמו ברגעיהם האחרונים. שכבתי לצידם כמו אם המרגיעה את בנה התינוק, שומע איך הריאות מתמלאות באוויר, עולות ומתאמצות ופולטות רעשי נחירה. הייתי סופר וסופר עד שכבר הבנתי בעצמי מתי תהיה זו השאיפה האחרונה. הם לא סיימו יותר מעשרים נשימות. מרוצה חייכתי על הסיפון שכך היה וכך ידעתי. לא האמנתי באלוהים ובכוח שיש למי שנטל חיים ולמי שנתן חיים. קטנים ממני לקחו חיים במידות גדולות בהרבה, ואף אחד לא חשב עליהם כאל אלוהים.

בחזרה לעגל הראשון ששחטתי. הוא היה גדול יחסית, בן חמישה חודשים, אבל נמנה בין הגדולים בחבורה. האכילו אותו ופיטמו אותו מבוקר עד ערב, בכפר שבו גדל בצפון ליטא. מספר האוזן שלו היה עוקב וקליט: 4567. אני זוכר את סימני הזיהוי המשולשים והצהובים מרקדים באוזניו בזמן שקיפץ בבטן האונייה. והוא ידע שהוא גדול והוא ידע שהוא חזק, והוא ניסה עליי את כל התרגילים שיכול עגל לנסות; הצמיד ראש לברכיים וקפץ על רגליים קדמיות ונע ממקום למקום בקומת העגלים הגדולה. וכשהבנתי שיהיה קשה להשתלט עליו, הכנתי רצועת עור ארוכה ושרשרת שתעזור לי לקשור את רגליו, וקצת אחרי שהצלחתי לדחוק אותו לפינה בין ארבע מכלאות המאוכלסות בשישה עגלים, הסתכלתי בעיניו טוב טוב, מבט ממוקד שסיפר לי את כל תולדותיו – למן הרגע שנולד ועד לצער בסוללות האונייה; והוא החזיר במבטו ופעה.

עד היום איני יודע לומר מה גרם לי לשחוט אותו. הסתכלתי בעיניו וידעתי – הוא יישחט. ואיך זה שעניו סיפרו לי מה שסיפרו ואני המשכתי עם מה שהתחלתי בלי לחשוב פעמיים. לפעמים אני חושב שלא באמת הייתי שם ברגעים האלה, כי אם כוח אקסטי של מי שהתיימש בחיים וראה יותר מדי מוות ורדף אחריו ומילא תשוקותיו. ובמרדף הזה, הגוף אינו אלא ציווי, סך כל המחשבות שהאדם נושא על כתפיו. באותו שבוע עזבתי את הנמל כשרוח פרצים נדנדה בגשר. אייק ושלושה סוורים עלו לאונייה והודיעו לי שאבי מת בתאונת עבודה, ושאלו אם אני רוצה לראות את הגופה ששכבה מתחת למנוף שקרס ברציף עשרים-ושתיים, בזמן שפרקו את המכליות אל המזח. ואני אמרתי שלא, וגם כשהתעקשו לגרור אותי בכבש האונייה, לטפל בסידורים להלוויה, סירבתי והפלגתי וכשחזרתי השלכתי אותו לבור באדמה והנחתי מצבה קטנה ליד שדרת עצי הברוש, בלי ביקורים ומספידים.

ידעתי שעבודתו תכניע את גופו והוא ימות בתוך שלולית שמנים וגריו. והוא הלך וחזר, אבי, מדי בוקר הלך וחזר, שפוף ומותש כמו אובידיוס שביקש מהמוות שיפתיע אותו בעבודתו. אומר הזוהר, כשמתקרבים ימי האדם למות מכריזים עליו בעולם שלושים יום ואפילו עופות השמיים מכריזים עליו, ואם צדיק הוא מכריזים

עליו שלושים יום בין הצדיקים בגן עדן. על זה סיפר לי רב החובל בר־נתאי במועדון הימאים. ואני אמרתי לו, "אבי לא צדיק ולא יכריזו עליו בין הצדיקים." אז סיפר בר־נתאי הימאי, כשמתחילים אותם שלושים יום, צלמו של אדם נחשך והצורה הנראית בארץ נמנעת מלהיראות.

את זה אני זוכר. שלושים הימים שבהם נע אנה ואנה, חסר צלם. ואני רואה אותו כפי שהלך, ורואה איך נשמתו הסתלקה בכל לילה, ולא האירה לו בחלום ולא בתפילה. שלושים יום עבר ממנו הצלם עד אשר שכב אבי כמו אחד העגלים באוניות המשלוחים, שכב על צידו ולא זו יותר ולא הביט עוד בעיניי.

שירים*

חגית חוף

1.

אם אֶשְׁאֵר לְצַדֵּךְ, יְדַעְתִּי,
אֶשְׁלִיךְ עֲצָמִי לְזַמְנִים שְׁלֶךְ
שִׁחְצוּ אֶת הַסִּמְבִּטְיוֹן לְפָנַי יָמִים רַבִּים.

הוֹתַרְתִּי אוֹתָךְ עִם הַחֲלוּק הַכָּחַל,
שְׁחַקְתִּי לִי עֲרוֹת הַגֶּשֶׁם.
שֶׁם, שְׁמַעְתִּי, הַכֹּל בְּרוּר.

עֲצִים עֲתִיקִים הִפְכוּ לְגִזְעִים כְּרוֹתִים,
הֲצַעֲרִים – נוֹפֵי הַעֵכָשׁוּ
צְמֵרוֹתֵיהֶם כְּפִגּוֹדוֹת
רִנְנַת הַצְּפוּרִים
עוֹלָה אֵלֵיהֶן לְרַגְלֵי.

בִּינְתִים,
מַחוּץ לְטֹנַח הַגֶּרֶן
אֶשְׁתַּק אוֹ אֶכְתַּב –
הֵינּוּ הֵךְ.

2.

אֲדַמָּה זָרָה מוֹבִנֶת לָנוּ יוֹתֵר מִמוֹלְדֶת
אֶחַת שְׁלִי – שְׁלוֹשׁ שְׁלֶךְ
עוֹמְדוֹת זוֹ עַל כְּתָפַי זוֹ כְּלוּלֵינִי קַרְקַס

הַזְקֵנָה נוֹשֵׂאת אֶת הַבְּגָרוֹת
שְׁנוֹשֵׂאת אֶת הַנְּעוּרִים
שְׁנוֹשֵׂאִים אֶת הַיְלָדוֹת
לֹא עַל פִּי סֶדֶר הָעוֹלָם.

בְּנֹכַר,
אֵין מְרַחֵק בֵּין הַפְּסִיעוֹת שְׁלֶךְ וְשְׁלִי.

3.

הַתִּישְׁבְּתִי עַל גִּזְעַ כְּרוֹת.
בְּעֲצוּמָם שֶׁל כְּאָבִי פִּנְטוּם בְּצִמְרָתוֹ

הָעֵלִים – דְּבוּר
הַגִּזְע – שְׁתִּיקָה
הַפֶּשֶׁר – בְּשֶׁרֶשִׁים.

בְּשִׁבִיל לְבָרַח מִמֶּךָ עָלִי לְשִׂאתָךְ אֶתִּי.

* מתוך ספר בכתובים, אם בת - דמדומים.

4.

הרוח נח
רחש היער כבד
שקט סובב על צירו
שומר מרחק.
עורב קורע את הדממה
עלה נושר.

מתעטפת
בתנועה שלא מבחינה בין עונות השנה,
בין ילדות לזקנה,
מיחלת לקריעת עורב נוספת
להחריש בדידותך.

5.

אשרי עלה נושר שאדמה עוצרת אותו
אשרי אדמה שעוצרת נפילתו.

טבע דומם מצויריך
זורם בורידי היער.

אין רוח שיניעם יחדו
להאסף ליער
גם לא לעץ אחד.

אמרת
שעם מוח מתפורר
אפשר להניח על הבד
ענף ענף,
עלה עלה

וחדלת לציר.

שירים גלעד מאירי

חשבון פשוט

הערב אנחנו
עורכים בינינו
חשבון נפש
עם שתי פעלות
בסיסיות, חבור
וחסור.

פעלות בינריות
שמערבות רק
שנים בקבוצה -
אותך
ואותי.

מכנסים פונקציות
עקמות, מתמרנים
בין משפט אהבה
מחלט
לממצע.

מחשבים בראש
או בשקט
בלב
ואם זה מסתבך
ללא מחשב
משתמשים בידיים.

חותמים בנשיקה
פה
פה
ופה.

אקסיומת חתיכות

אנחנו
חתיך
וחתיכה
מקביל
ומקבילה
שלא
נחתכים
אלא
צמד
צמודים
חופפים
יפים
בכוחות
משוכים

אורידיקה

גם
אחרי
שנים
של
טפול
אורפיאוס
לא
מבין
איך
היא
סובכה
לו
את
הראש

המאהב מהסס

משרה
את
תשוקתו
על
אדן
חלונה
כובשה
במים
מלח
פלפל
חריף
הסוסו
תוסס
מחמיץ

שירים יעל צבעוני

אבק הבית

אין לי אפשרות להתמודד
עם האבק המתישב
בכל עבר. לא

עם המתלה שהתיצב
לארגן, אבל על ידיו נערמו
כובעי קיץ, כובעי חרף, צעיפים, שקיות
בגדים, המעיל שכבר קטן עליה
ואני מכרחה למסר, תיק
שפעם קבלתי וקוייתי
לאהב.

אין לי אפשרות להתמודד עם האביזרים לנקוי האבק,
פזורים בין חמרי נקוי שדורשים
נקוי.

מנסה להפטר
אבל הוא נצב מולי
במסנה של חור
נחוש. דחוס

עם כלל הבקשות המתבקשות

והמלים שלך: אני לא
מצליח להתמודד.

הסדר ראיה עם ג'וק ביום כפור

אני יודעת שאתה קרוב
אבל בבקשה
אל תגיח. אל תשלף
מחוש. ששש... הוא ישן
וגם צם כך שהכל מנח
עלי (הכיר. המקלחות. הגרוד שלה
בלילה. הקביות הפזורות. הפזור
שלי). תעלם, ג'וק. תשחיל
לאחור את הגוף. בוא
נשחק כאלו
אני לא רואה אותך
אתה לא רואה אותי.
טוב? (וגם אם כן

נעשה את זה כד: אני תכף יוצאת
מהמטבח, מכבה את האור
הדחוס. אפשר לרוץ
מהר כשחשוד).

זו אני שהתגלפתי מתוכה ענת לב־אדלר

"התביישתי בזה שאני כותבת, כי חשבתי שבניגוד לחברים שלי שיש להם חיים מעניינים, החיים שלי משעממים ובגלל זה אני ממציאה לעצמי חיים אחרים בכתיבה. בעצם, עד היום איכשהו נראה לי שהחיים שלי לא מספקים אותי, הם לא מה שחשבתי שחיים צריכים להיות, ואני משלימה את החסר דרך הדמויות שלי והופכת להיות הן. לפני כמה זמן סיפרתי את זה בבית חולים סורוקה בכנס של פסיכיאטרים והם אמרו לי: 'תגידי, את יודעת שיש לך הפרעה רצינית של דיסוציאציה, התפצלות אישיות כזאת? את לא יודעת מי את'."

את הווידי הנרעד הזה הפקידה בידי הסופרת גלילה רוֹן־פדר כאשר ראינתי אותה לכתבה. דבריה טלטלו בקרבי את הענבל של התודעה הכותבת כאשר גם במוחי עברה הקביעה: "את לא יודעת מי את... את לא יודעת מי את..." כי ככה זה היה גם אצלי, לפני שמונה שנים ב"כותבת ומוחקת אהבה", ועכשיו, כמעט עשור אחרי, עם אביגיל, גיבורת "אישה בעונת מעבר", הרומן החדש שלי.

"כשהבנתי שאני מתחילה לחיות את החיים של הדמויות שלי, חשבתי שאני משתגע. אבל יחד עם זאת, כדי לכתוב, הייתי חייבת לחיות חיים כפולים – גם את שלהן וגם את שלי," המשיכה רוֹן־פדר ואמרה, ואני העזתי ועניתי לאליה העלילת של ילדוטי שאולי זה הפוך. "הכתיבה היא לא הגורם להתפצלות נפשך. הכתיבה היא התרופה שנטלת כאשר הבנת בחושייך ההישרדותיים שהנפש שלך מפוצלת, ומצאת בכתיבה חבל שיציל אותך מפני עצמך. ולכן את כותבת אותן, את הדמויות שלך," אמרתי לה. אגמי עיניה התכולים העמיקו כאשר הבטיחה שתחשוב על הדברים.

וגם אני המשכתי לחשוב על הדברים עוד ימים רבים לאחר שיצאתי מביתה שבשכונת בית הכרם בירושלים, ועוד חשבתי על כך שאומרים שדמות שאת בודה לא יכולה להיות חכמה או מצחיקה או סקסית או אמיצה או שווה ממך, וזו כמובן שטות גמורה. כי תראו את אביגיל, הגיבורה שלי, שמחזיקה הרבה יותר סטייל ממני, שיש לה בית מתוקתק שאני רק יכולה לחלום עליו, והיא גם נוסעת על מסילת טרלול סוערת ובווערת משלי, שלא לדבר על כך שהיא, בניגוד אליי, יודעת לשחק אותה מתוחכמת ובלתי מושגת. כלומר לא כלפי מייקי אהובה הפתייני, החומק מבין ידיה ואוחז מולה בחבל העלילה, אלא מולי, המנסה למשוך ולרקום את דמותה מתוך הפקעת.

היא עומדת לה ככה בקצה סמטת הטקסט, היכן שהותרתי אותה בפעם האחרונה שעזבתי את המחשב, והסמין בצד שואל אם ארצה לחזור למקום שבו הפסקתי (כאילו יש לי ברירה, היא הרי עדיין חצי פרומה), אבל כשאני נענית ומושיטה לה יד היא לא ממהרת לטבול במקווה המילים. תאורת המסך שנערמת מאחוריה משווה לה הילה זהרורית כשהיא ניצבת בזקיפות גו אלכסונית, מבטה אגבי, רומז שהיא זו שבדקת אותי ושואלת את עצמה שאלות.

האם אני כותבת אמינה ומיומנת שהיא יכולה לבטוח בה? האם הימרה נכון כשהניחה לי למשוך בחוטיה? האשכיל לסחוף אותה למקומות שידהירו את חשקיה? ברגל גאוותנית היא בודקת את חום המים – כי למרות שמקרבי היא נבראת, הרי זו אני שתלויה בצעדיה, ולכן מתאמצת לשדלה לחתור לעברי, בעוד היא, בחסות תעתועי המאורות, נותרת גם אחרי שכתבתי את המילה "סוף" בלתי מושגת ונסוגה וחקמקה, כמו כל מה שאנחנו כמהים ללכוד בעודו זולג מבין אצבעותינו. וכך, במשך שנות כתיבת הרומן, התקיים בין אביגיל וביני ריקוד שבו צעדיה אינם מתאמצים להתאים לשלי. כמו ילדת יום הולדת בשנתה הרביעית, כשנות התהוותו של הספר הזה, שקועה הייתה לפרקי זמן ממושכים בסחרחרת שמלתה הפריכה, בעודי מנסה ללמוד את הקצב ובעיקר לענות על השאלה – האם היא כבר אני? האם כבר עטתה על גופה ועל נפשה את החלקים שאני עכשיו אמיצה או נואשת מספיק לגעת בהם?

כי זו לא היא שמתגלפת מתוכי, אלא זו אני שצריכה להלביש עצמי בדמותה כדי להצליח לתפעל אותה. כמו בובת כפפה שהופכת להיות כף היד שלך, אבל כשתפשטי אותה יפוג הקסם, ומי שבראה עולם תחזור להיות סתם חתיכת בשר עם חמש אצבעות ולק אדום בקצוות.

"אני שונאת אותה," אני אומרת לעלמה כהן־ורדי, העורכת שלי. "היא מפונקת. היא ילדותית. היא אנוכית שחושבת שכל העולם חייב לה. היא פריווילגית והיסטרית." אני שמה לב פתאום שאני משליכה על אביגיל תכונות שאני ממאנת לגלות בעצמי, משפשפת חזק בברזלית, שלא יידבקו לבשרי.

"מה יש לך ממנה. תניחי לה. היא נהדרת. היא אמיתית ואוהבת לצחוק על עצמה. היא מודעת לכך שהיא מאבדת את זה וככל שהיא מטורללת יותר, אני רוצה להכיר אותה יותר," עלמה עונה, ואני מקנאה. מקנאה באביגיל, שאותה, המתרוקנת מעצמה באקו־דרמטיות, העורכת השווה שלי רוצה להכיר, ולא אותי – האפרורית, היומיומית, נמלת הטקסט העמלנית שנושאת בפיה פיסות חיים זרות, להטמינן במחילה.

ומי ידע עוד כמה זמן ייקח לפרום דמות שרקמת אל כנף תודעתך? ואולי מחלקו ההפוך של הבד, מבטנת התקיימותך, היא לא תיתלש לעולם? כשם שאמא נאבקת שלא להיתלש מזרועות ילדיה, ולנצח כרוכה בהן בהשתוקקות שלא כלה, ובהיעדרן – לובשת שיגעון?

ימים קרובים קשת סגל

הגדר המקיפה את החצר תתקלף, קירות החדר ייסדקו והשיער יהפוך מצהוב לחום. עיניים ירוקות יסתכלו במרחב, יצטמצמו מול השמש וינסו לעקוב אחרי השינויים: היערה, זו שאמא שלה שתלה בחורף הראשון אחרי שנולדה, תפס ותתפשט מעל שכבות עץ מתפוררות. פיסות צבע ייאספו על המדרכה כמו עלים יבשים. לפעמים הן ייסחפו ברוח, לפעמים ייעלמו אל סבך הפלסטיק השחור של מטאטא הרחוב. את הקירות שנפערו היא תבקש לאטום ולסייד בשלוש שכבות. היא תתרחק, תשלב ידיים, תטה את הראש ותחשוב שמי שלא ידע לא יוכל לנחש את הסדקים. הקיר יתבקע שוב. אותם שני קווים רחוקים יתפתלו כמו ברקים שיוורדים מהשמיים אבל לא פוגעים בארץ.

לפעמים אני שוכח: האדמה יכולה לזוז כל הזמן, אבא שלה אומר לה בדרך לאילת, ואחר כך שואל: חשבת על זה פעם, שיש תנועות שפשוט אי אפשר להרגיש? היא לא עונה, רק חושבת שבאמת יש איזו תנועה תמידית שאי אפשר לתפוס. מכשירי מדידה יכולים, בדרכם, להגדיר אותה בכל רגע, לשרטט את התנודות ולקבוע את העוצמה. אבל זה לא העניין, היא חושבת, הרי לא יכול להיות שזה כל העניין, המספרים האלו, חמש נקודה שמונה או שלוש נקודה ארבעים וחמש. בקעת הירדן מביאה אל החלון אדמה בהירה. ברדיו עברית נקטעת בערבית.

שנים לפני אותו אוגוסט היא עמדה על יד אמא שלה במטבח הירוק. היא הייתה בת חמש כשהסתובבה סביב עצמה על המרצפות הבהירות, התרחקה והתקרבה אל אלומת אור דקה שחצתה את הרצפה. כשנעצרה ראתה בקו העיניים את ידיות הארונות: כדורי חרסינה לבנים, בולטים כלפיה, ועליהם מצוירים פרחים בהירים. היא אחזה בידית שבורה וסובבה לשני הצדדים. אמא שלה, עליזה, עמדה ליד הכיור, הוציאה כלי זכוכית ממייבש העץ, ניגבה במגבת כתומה והניחה על השיש.

עליזה הייתה בת שלושים ושבע. בכל בוקר יצאה אל הגינה וקטפה קצה ענף לואיזה ושני עלי מרווה, הניחה אותם בתוך ספל שקוף ומזגה אליו מים רותחים. בין שולחן האוכל לספרייה החומה הייתה דלת עץ דקה שהובילה אל חדר העבודה שלה, שם הייתה רוקעת מתכות, טווה ומפרידה חוטי זהב וכסף ושוזרת בהם חרוזים דקים. תמרה הייתה יושבת לידה, על כיסא גבוה או על הרצפה. לפעמים ציירה בעפרונות צבעוניים על דפים לבנים. לפעמים רק ליטפה את תמוז, החתול האפור. חודש שלם, מאז היום האחרון בגן כלנית, ישבה לידה עד שאור הערב רקם סורגי צל על הרצפה.

דרך חלון חדר העבודה נמתח עץ התות אל תוך שמיים רחוקים. קרעים כחולים נגלו בין ענפים ארוכים. התותים, כמו כוכבים, נתלו בין העלים, החליפו צבעים לא אחידים במהירות: ירוק הסמיק בקצוות עד שהפך לאדום. האדום הבהיר הפך לסגול. בתוך שבועיים כל הצבעים כהו לחלוטין. התותים שלא נקטפו צנחו אל

האדמה והצטמקו עד שנשמעו בה. תמרה הייתה יוצאת מחדר העבודה אל החצר ואוספת אותם מהענפים הכבדים שנמשכו אל האדמה. כשצעדה יחפה הם נרמסו מתחת לרגליים הקטנות. הגוף הוכתם: כריות האצבעות, הרווח ביניהן לציפורניים, השפתיים הדקות. הכתמים הסגולים דהו במקלחת אבל השאירו סימנים. בשבועיים המרוכזים של מטחי הפרי להקות זבובים זמזמו ביום מתחת לעץ ועטלפי פירות הגיעו בכל לילה אל הצמרת. לקראת הסתיו עלי העץ הצהיבו: רוח רגועה עברה על ידם, נוגעת־לא נוגעת (איך אפשר בכלל לדעת אם נגעה או לא?) לפעמים תמרה שלחה ידיים רכות ובטוחות, התקרבה אל ענף נמוך והניחה קצה אצבע על קצה עלה שהיה נופל מייד. כשעלה התנתק מענף נשמע קול עדין שהפך למוכר: קול ניתוק קרוב. היא הרגישה את הצליל על הגוף, כמו אצבע רכה פוגעת בעור בנקישה דקה.

מרצפת אחת במטבח נפרדה מהשאר. במבט מרוחק אי אפשר היה לשים לב, המרצפת נשארה במקומה. תמרה דרכה עליה, העבירה משקל מצד אחד לשני והסתה את הראש בקצב אחיד. בכל הטיית גוף מכוונת נשמע קול חלול: פגישת המרצפת השבורה באחרות השלמות. עליזה הביטה אליה מעבר לכתף הימנית כשהניחה קערת זכוכית עמוקה על השיש. תמרה הגבירה את המהירות וחייכה. מייבש הכלים התרוקן לגמרי. אלומת אור חילקה את המטבח לשליש ועוד שניים. עליזה הניחה את המגבת על השיש האפור והתקדמה לעבר הטלפון שצלצל.

בערב עמדו שתייהן מול הגינה. עליזה התיישבה על כיסא הקש, כלאה את הטלפון בין הכתף הימנית לאוזן ושלפה סיגריה מהחפיסה הלבנה שהונחה על השולחן. תמרה התיישבה על קצה המרפסת והתבוננה סביבה. באור הנעלם שאריות האביב התרככו: פרחי כובע נזיר הצהיבו ונפרשו ברשת יבשה על החצר, חרציות גבוהות הצטמקו ודעכו, שבולולים לבנים ניקדו את האדמה. היא שמעה את עליזה אומרת: אסע הלילה לבית החולים. אחרי רגע הוסיפה: אם יהיה צורך, בוודאי, ואחר־כך: הרופאה אמרה שנדע כבר בימים הקרובים.

תמוז הביט בתמרה. בדרך כלל היה רץ ובורח ממנה. היא הייתה מנסה ללכוד אותו בין ידיים נחושות, והוא היה מצליח להיחלץ אל תוך הבית ולהסתתר בין חדרים פתוחים. אחרי המרדף היה מציץ אליה מתוך חדר המקלחת. קודם חשף רק את השפם, אחר כך את הראש כולו, ואחרי שהביט לשני הכיוונים היה יוצא לאט אל המסדרון הצר. באותו אחר צהריים הוא צעד לאט והפנה אליה מבט. פתאום התקמר וקפא, עוד נעץ בה עיניים, ואחרי רגע המשיך ללכת עד שנעלם. תמרה הסתכלה על עליזה שישבה רגל על רגל. שולי החצאית הסגולה שלה נתלו באוויר, כמעט נגעו בקורות העץ. עליזה אמרה: אז בינתיים נצטרך לחכות. היא מעכה את קצה הסיגריה אל תוך מאפרת חרס משולשת ונעמדה פתאום, כאילו שמעה קול רחוק קורא לה.

תמרה נכנסה אל הבית אחרי עליזה. היא סגרה את רשת חלון ההזזה שהייתה קרועה בשוליים התחתונים והביטה למעלה. תמונה תלויה על הקיר: יואב, דניאל ותמרה בראש הנקרה. הייתה רוח חזקה והשיער שלה הסתיר כמעט את כל הפנים. הם החזיקו ידיים והסתדרו לפי גובה: יואב מחייך, דניאל אחריו מסתכלת אל תמרה, והיא נאבקת ברוח. גם אחרי שנים היא יכולה להרגיש את הרוח מערבלת את השיער,

ואת הטעם של התה הרותח, המתוק מדי, ולשמוע את אלעזר נשען על המכונית
הלבנה ואומר: מתוקים, תסתכלו לכאן רגע, מניף מצלמה ולוחץ.
ארוחת הערב: אלעזר טיגן חביתה שנשרפה בקצוות והניח שתי כפות גבינה לבנה
במרכז צלחת פלסטיק סגולה. תמרה ישבה מול שניהם. עליזה סיפרה שעוד מעט
תיסע לבית החולים כדי לבקר את סבתא טניה. תמרה שאלה מה קרה לסבתא טניה.
עליזה אמרה שהיא לא מרגישה טוב.

סבתא טניה הייתה אישה גבוהה. היה לה שיער אפור וארוך, קלוע תמיד בצמה
שנחתמה בגומייה שחורה. כבר שמונה שנים, מאז שסבא יעקב נפטר, שהיא חיה
לבד בקיבוץ ברמת הגולן. בכל פעם שבאו אליה הוציאה מהמגירה האחרונה במטבח
שוקולד לבן, עטוף בנייר כסוף ומרשרש.

לפני שנרדמה באותו ערב תמרה פקחה עיניים גדולות מול התקרה וחשבה שאולי
כבר מחר יבקרו את סבתא, והיא תציע לה שוקולד מתוק ומיץ פטל, ותקלע לה שתי
צמות קצרות, ובקצה כל אחת מהן תקשור סרט כחול שיסתלסל ברוח כשהן יטיילו
יחד ויראו את הכינרת הנמוכה. האור של השמש יברח מהן לאט. האורות הכתומים
של טבריה ישתקפו במים הכהים.

מתוך החושך הכוכבים התגלו על התקרה: הם כבר לא זהרו אבל היא עוד זיהתה
אותם. אלעזר יצא מהחדר ואחריו הגיעו היצורים האחרים, חסרי צורה ושם. הם
הגיחו מתחת למיטה, הזדחלו מבעד סדק האור שבין הרצפה לדלת ונספגו דרך
הקירות. כששמעה אותם הרגישה שרעד ארוך מתפתל מכפות הרגליים עד הראש
ומצית בה פחד, פחד מוכר: כמו זה שהרגישה כשזיקוקים ניתצו את השמיים בערב
יום העצמאות, או כשרעמים העירו אותה בלילות חורף. היצורים האחרים לא היו
בני אדם אבל גם לא שום דבר אחר. כששמעה אותם מגיעים הייתה קוראת לאמא או
לאבא בקול שקט, כמעט בלחש, פחדה שאם תדבר הם יבחינו בה, יטפסו עד למיטה
ויגנבו את השמיכה הסגולה או את הספר שהונח על השידה, הפוך ופתוח בעמוד
האחרון שממנו אלעזר קרא לה.

אוויר סמיך ירד אל מרפסת העץ בכל ערב ועקרבים שחורים זחלו מתחת לקורות.
חודש וחצי מאז היום האחרון בגן כלנית: שבועות צפופים עברו ונלפתו בשמש.
אלעזר אמר לתמרה ולדניאל: לקראת החורף נשתול תותים בערוגות. לפעמים הצביע
על המקום שבו שתלו את הזרעים בחורף שעבר – בין קורה חסרה בגדר לעץ התאנה
החולה – ואמר שבקרוב כבר יתחילו לעדור את האדמה.

שבוע לפני שנגמר החופש הגדול סבתא טניה עוד הייתה מאושפזת בבית החולים.
עליזה נסעה וחזרה בכל יום. בשבת האחרונה של אוגוסט אלעזר חתך אבטיח, שטף
אשכולות ענבים ירוקים וסגר אותם בשתי קופסאות. לקראת עשר כבר הגיעו אל
חוף ארגמן בעכו. אלעזר ויואב שכבו על מחצלת פלסטיק. דניאל ותמרה שיחקו על
החול החם. גלים התרחקו והתקרבו באותו קצב מתמוסס. אלעזר הצית סיגריה. אפר
התפזר מעל עיתון פתוח. היו כתובות בו מילים צפופות בשפה שתמרה ידעה לדבר
אבל עוד לא ידעה לקרוא. היא הפרידה ענב מאשכול. בדרך אל השפתיים הוא נפל
אל החול. גלידה לבנה נטפה מתוך גביע אל גב כף יד של ילד. כדור פלסטיק כתום

נחת בין מחצלת אדומה של משפחה אחרת לטירת החול שבנתה יחד עם דניאל. איך טירות קורסות: קודם הצריחים, אחר כך היסודות. הם נפלו ונאספו אל החול הלח, ואחריהם הצדפים שהצמידו לדפנות נשרו אחד אחרי השני, כמו שחיינים קופצים אל מים. הגלים נאספו אל החול והחול נאסף אל הגלים.

סבתא טניה מתה למחרת. תמרה חשבה: הלכה לטיול ואולי תחזור. היא זכרה שגם אבא של דליה הגנת מת כמה ימים אחרי שחזרו מהחופש הגדול בשנה שעברה. דליה לא הגיעה לגן במשך שבועיים וכל הילדים ציירו לה ציורים. אנשים זרים הגיעו אל הבית כל השבוע. על הרצפה הבהירה דרכו רגליים כבדות, בכפות יחפות או בסנדלי קיץ. אצבעות שלא הכירה לפתו את ידיה הארוגות במטבח והוציאו מהם כוסות זכוכית וקערות עץ. הם חיבקו אחד את השני לאט, בכו וחייכו מול אלבומי תמונות. תמרה הגיעה מעט מעל קו הברכיים שלהם, התרוצצה ביניהם בשמלות בהירות רקומות בפרחים.

הם עוצרים בתחנת הדלק האחרונה באילת. אלעזר מביט במספרים מטפסים על צג המשאבה והיא נכנסת לחנות. אישה זקופה בכובע קש רחב דוחפת עגלה עמוסה בבקבוקי בירה. תמרה מותחת יד ארוכה ואוספת אליה בלון גז אפור ממדף גבוה. משם הם ממשיכים אל החוף האחרון לפני מעבר הגבול. בשולי הכביש חונות מכוניות צפופות: אנשים רבים עברו כאן בדרכם לסיני, אולי המשיכו עד קהיר. היא מתפשטת משמלת הקיץ החומה ונשארת בבגד הים הצהוב, דורכת לאט על אבנים לוחטות. דגים קטנים נאספים במים הרדודים, מתקרבים ומתרחקים ממנה. אלעזר יושב על סלע ומצית סיגריה, מפיג עשן בתנועת יד קצרה. הם פורשים את יריעת האוהל על האבנים ומחברים את מוטות הברזל הארוכים.

הוא נועץ סכין באבטיח. היא נוכרת באצבעות באבנים היבשות. מה נשאר מתוך זמן שעובר: רק רווח בין מילים ושקט צפוף בקצה כל משפט. את הרווח בין מילה למילה ממלאים הגלים, טווים קרעי מחשבות. תמרה אומרת: עכשיו במצרים יושבים אנשים אחרים על חוף אחר. אחרי רגע היא מוסיפה: וגם שם האדמה זזה כל הזמן. הקטיעות המתמשכת של הרגעים בהם לא נאמר דבר והיעדר הצליל שהוא הצליל עצמו. נדמה לה שהקול שלה דוהה ונשארים רק קווי המתאר. מילים מתמוססות, מתפוררות באוויר ובים. השמש דועכת מהם והאור נעלם לאט. צל עורבים דואים, מים פוגשים אבנים ואבנים פוגשות מים.

היא תירדם בתוך שק שינה סגול, מחוץ לאוהל, ותתעורר אל הזריחה. ההרים יתגלו אליה דרך חושך מתבהר ופסגות ירדן יחתכו את השמש. משמאלם, קרוב יותר לקו החוף, תראה זוג וילד. היא תתהה מתי הגיעו. האישה תקים אוהל ירוק, הגבר ינפח זוג מצופים כתומים. בינם לבינה יחצוץ שבר זכוכית מחוספס, שקוע באבנים האפורות.

השיר הזה נועה לארה מאיר

והשקט - שקט
והימים - חולפים
ובבקרים - קשה לקום.
אני - נושמת
והאנשים - חיים. צוחקים וממשיכים ומשתנים
ואת - לא.

והרע - רע כהגן
והטוב - ברגעים. והחסר -

בכל מקום. בבית ובטלפון ובמכונית ובשמים ובתוכי.
וילדותי מתוקה - נוזלת מבין אצבעותי, דביקה
כמו קרטיב דבדבן

והקוץ הזה. והחם. והשאלות
כל הזמן השאלות תוקפות אותי כנחילי דבורים - מה יהיה עכשו ומה אעשה מחר
ומתי כבר אמצא ומאיפה הוא יגיע ומה עם תו החניה שעדיין לא קבלתי ושיחת
הטלפון שאני דוחה כבר שבועות, ומתי אקח את מכונית התפירה לתקון, כבר
שנתיים שהחוט בסליל התחתון שלה מסתבך בתוך עצמו, ומה אם הדברים ישארו
תמיד ככה

והמלים מנחמות - לפעמים.

וגם דברים קטנים -
כמו היום, הספוק הזה שהרגשתי
כשקלפתי תפוח אדמה עד לגון הכי זהב וטהור שלו.
והרוח הקרירה של חמש אחר הצהריים. ויפו.
בתי קפה, שיחות ארכות עם חברות,
האחיות שלי,

ואולי אפילו

השיר הזה

שירים יפעל ביסטרי

אחד

בתנועה להיות אחד
להחרץ - לא כגור דין -
כגוע סבלני בצפוני חתול
להעניק לברואים את האפשרות
להשחית
לפרש גרגור כהנאה
יללה כרעב
שתיקה כידיעת האסון
(לא ממדירו)

*

האורות לזהבים על הנחל
כעצי חג המולד
רועדים מחשק
משמחה בלתי כבושה
כאריזות מתנה למרגלות עץ

*

לא קבלת מתנה
כשהעצים התכסו בלכן
(בעיר אחרת, זרה)
נותרת לכד בהחמצות
נוגע לרגע בפשר ונמחץ
מתבוסס במהיות
מנסה לתאר את הדברים מקרבם ממש

*

שאלה גדולה:
האם יברח החתול
כשתתקרב

שתיים

בחממה בגן הבוטני ראית צמחים טורפים מאחורי זכוכית
כל הנלעסים והמלחכים והנקטפים על נקלה
רק השפה מלחימה להשיב את כבודם
(תמיד יש מחיר ונטרף)

הנחש בתאו קלוש
חלדה מתה משלכת
(גם אתה) שכחת את רקוד
הציידים (מתי זה בכלל קרה?)

בעמק האגם ברבור בועט להתוות
מאחוריו עוקבים הקטנים בשעה
שצפור זעירה חומקת מהילד.
הוא בן שנתים לומד
כשלוך (ראשון) ואז מותר
נדהם לגלות עד כמה התרחק
מאביו (מסתובב ורץ בעקביו)

העיר סואנת גברים
ילד לצדם ובתוכם
לפצות

ואתה

גם אחרי שהותרת טביעות
על דפים לחים דוקא
הרגלים מבקשות
לשרטט פשר

שירים יוכל פז

לְאִמָּאָבָא

באהבה להוריי, רחל ואלחנן

עזבו את העתון בצד	ואיפה טעינו.
כבו את הטלויזיה	את מה שנתתם לי
תשקטו את הרדיו	לא מלמדים בשום מקום:
גם ככה הכל שם	
או רעות או הפחדות	בצאתך מהבית
או שטויות.	אל תשכח לקחת לחם
	להאכיל את הצפורים
	ברחוב.
עקשו תקשיבו טוב,	
די להצטער	

מתוך המחזור: מקומות שהפסדנו

תחנת הרכבת

אף אחד לא מתעניין באנשים סביב
אף אחד לא שומע להקה מציצת של דרורים
אף אחד לא שם לב לשירת הנמלים הארקה
אף אחד לא מבחין בגלון הקשור בחוט שנתק לילד אחד מהיד
אף אחד לא מגלה שארטיקים נפלטים בחנם מהמכונה
אף אחד לא קורא ספר, אף אחד לא נח
פועל נקיון באפוד בטיחות זוהר השוטף את שמשת הקטר
מנצל את ידו האחת הפנויה, להחליק אגודל על מסך
כלם רכונים שקועים מהפנטים, איש איש בשלו
כל העינים במדביר הבדידות הזה
חוץ מאחד עור המגשש את דרכו במקל
זוקף צנאר ומביט נרגש בחלל הריק. מחיך.

נמל התעופה

מוטציות של כלי רכב מעותים אֶחוּזֵי תְּזוּזִית
רוֹחֵשִׁים סְבִיב הַמְּטוּסִים בֵּין הַמְּסֻלּוּלִים:
כֶּלֶב בּוֹלְדוּג צָרְפְּתִי עִם רֹאשׁ מְתָרֹמֵם שֶׁל כְּנָרִית הוֹלְנֵדִית
מְחֻלֶּיף נוֹרָה שְׂרוּפָה בְּכַנָּף,
ג'ירפה עִם תִּשְׁעֵי רִגְלִים גּוֹרְרֵת גְּרָם מְדַרְגּוֹת
וּפִיל מוֹשֵׁף בְּאֶפּוֹ רִכְבֵּת שֶׁל מְזוּדוֹת.

עַל מִסְךְ חֲלוֹן הַדְּיוּטִי־פָרִי מְקַרְנֵת מְלוֹדְרָמָה נוֹגַעַת לְלֵב:
הַשְּׂדָה הוּא מוֹפֵעַ שֶׁל אֲנָשִׁי עֲמֵל קְצוּצֵי כְּנָפִים,
רוֹשְׁפֵי אֵשׁ מְנוּעִים, שְׂלֵא מְמַרְיָאִים לְשׁוּם מְקוֹם.

חוף הים

הַמַּיִם בְּמִנּוּחַת צִהָרִים
גַּם לָהֶם אֵין כּוֹחַ לְזוּז
בְּעַמְס כֹּזָה שֶׁל חֵם.

פַּח הָאֶשְׁפָּה עוֹלָה עַל גְּדוֹתָיו
מִתְפַקֵּעַ מְטִיטוּלִים וּבְקִבּוּקִים
וּמְסֻבִּיבוּ פְּסִיפֵס שֶׁל שְׂבָרֵי זְכוּכִיּוֹת.

רַק שְׂקִית פְּלִסְטִיק מְסַתְחַרֶּרֶת בְּרוּחַ
נֶעֱזָה בְּמַעְגָּלִים כְּמוֹ מְטוּס
שֶׁלֹא מְקַבֵּל אֶשׂוֹר לְנַחֹת.

יִלְדָה מְנִיפָה יָדַיִם לְצִדָּדִים
הוֹלֶכֶת בְּזִהִירוֹת עַל חוּט הַשְּׂדָרָה
שֶׁל אֲבִיָּה הַשְּׂרוּעַ וּפְנִיּוֹ בַּחוּל.

וּפְתָאוּם קוֹל חוֹרֵץ דִּין בּוֹקֵעַ מְמָרוֹם
מוֹדִיעַ בְּאֲדִישׁוֹת שֶׁל דְּמָדוּמִים:
שְׂרוּתִי הַהֲצֵלָה הַסְתִּימֹו לְהַיּוֹם.

בלי כרית היא לא תגיע למיתרים ליאורה סומק

היא נסעה לאקדמיה למוזיקה בכל יום, אף פעם לא באותה שעה ואף פעם לא מאותו מקום. הקצו לה חדר להתאמן בו. נבל מוזהב מילא בו שלושת רבעי הנפח, ובפינה הסתתר פסנתר. בדרך כלל הגיעה אחרי הלימודים בגימנסיה, מתעלמת מהמבטים התוהים של הסטודנטים בילדה בת השתיים-עשרה במסדרונות, מזקיפה קומה לפני הכניסה למזכירות, מנסה להיראות חלק מהנוף, מקבלת מפתח ונסגרת בחדר לשעתיים. זה הזמן שהוקצב לה. לפעמים, כשהייתה עייפה מדי, הניחה את ראשה על תיבת התהודה החמימה, נרדמה לכמה דקות והתעוררה מסויטת. אין זמן. צריך להתאמן. הימים הכי קשים היו כשזמרת הסופרן ממקהלת האופרה הישראלית התאמנה בחדר הסמוך. הצלילים התערבבו כמו מפתח סול במפתח פה בלי מלחין שיעשה סינכרוניזציה. היו ימים שהייתה יוצאת לבדוק אם התנפץ איזה חלון, כשהסופרן הגיעה לטונים הגבוהים. היו ימים שמחשבותיה נדדו למבחן בפיזיקה, שאמור להתקיים למחרת. היא הייתה מתכננת בראשה כמה זמן תקציב לכל שאלת חזרה כדי לתחום הכול בתוך זמן סביר, שיאפשר לה גם לישון חמש שעות לפני המבחן. בשאר הייתה בדידות עגומה, כמו כריית זהב בקרדום דק בנבכי הנפש. כל מה שרצתה היה לקבל מלגה וזהו.

ביום התחרות היא הגיעה ברגע האחרון. רצה כל הדרך מהכניסה לאוניברסיטה, משנה את המסלול הקבוע ועוברת ליד השלט "אסור לדרוך על הדשא" כאילו אין מחר. היא חלפה ליד קבוצת אנשים שצבאו על חלון פתוח שבקעו ממנו צלילים, נדמה היה לה לרגע שמישהו קרא בשמה. בתוך המסדרון האפלולי שהואר באור ניאון של חדר חקירות, ראתה עמוד עם שלט המפנה לתחרות באולם הגדול, היכן שהיו מתאמנות המקהלות ותזמורת האוניברסיטה. מעולם לא נכנסה לשם. לפעמים הייתה מציצה, כשהמוזיקה שהגיעה עד החדר הקטן שבו התאמנה הייתה מקסימה אותה. עכשיו כשהציצה ראתה את הג'ינג'ית המחוצ'קנת שהייתה סולנית הפסנתר של התזמורת בדיוק באמצע ה"אדג'יו", רוכנת על הקלידים כאילו עוד רגע יקרסו לתוך בטנה הצמוקה, ופניה לגטו של דמעות. לא ברור אם מהתרגשות, מגודל המעמד או מהמוזיקה שעברה לה בין האצבעות. היא חיכתה לרגע שבו הפסנתר ינשום רגע יחד עם המג'ונג'נת ופתחה את הדלת בשקט, עוצרת את האוויר בתוכה שלא להפריע, ונעמדה צמוד לקיר. מלפנים ישבו על כיסאות בר גבוהים חמישה אנשים שנראו לה כאילו יצאו הרגע להתאוורות מהנפטלין. כך נראו לה כל מי שעברו את הגיל של הוריה, שתמיד נדמו צעירים מכפי גילם. חמשת המוגבהים תופפו על הברכיים, הנידו ראשם מפעם לפעם, אך ארשת פניהם הייתה חתומה. אין כל בשורה לפורטת שלפניהם. כשסיימה הודו לה בנימוס ורפרפו מבט זה אל זה כמו קשת לכינור. הג'ינג'ית שטופת הדמעות פנתה הצידה והתעטפה בחיבוקה של המורה האגדית של האקדמיה.

האולם היה ריק מקהל והיא תרה במבטה אחר עדנה בוכמן, המורה שאמרה שתפגוש אותה לפני התחרות, אבל היא כמו חלפה עם הרוח. מזל, חשבה, שאסור להזמין אורחים כי הוריה ממילא לא יכלו להגיע וכך אף אחד לא ירגיש בחסרונם. היא ידעה שהחיבוק היחיד הבוקר יהיה עם נבל. אמה הייתה שקועה במקום עבודתה בנבכי הניירות של הנהלת החשבונות ועל אבא כלל לא חשבה. למה שיתפנה לזוטות כאלה. והרי הוא "סומך עליה בעיניים עצומות", אמר, ובכך פטר עצמו מלהתייבב בנקודות המכריעות בחייה.

"הבא בתור", אמר מי מהחמישה בקול בס רגוע. אף אחד לא ניגש. "הבא בתור", חזר קול הבס, "לאורה פה?"

היא זינקה למשמע שמה. עמדה מולם ואמרה בפה רפה – "פה."

"נו, ה..." אמר הבס, והאלט הממושקפת לידו הוסיפה: "לאורה שוורץ? נָבֵל?" "כן", כשלה לכיוון הכלי המוזהב שעמד בצד פסנתר הכנף העצום. היא גררה את התרמיל שנשאה בשמאלה ואת תיק התווים בימינה. היא לא הייתה זקוקה לתווים. זה רק ליתר ביטחון.

בלילות הייתה מתאמנת "על עיור". מחכה שאחותה תכבה את האור, ואז שולפת את ידיה מתוך השמיכה, מביאה אותן למצב הנכון – וכך כשהידיים נראו בחשיכה כמו שריגים דקיקים שיוצאים מהמיטה, פרטה באוויר, מדמיינת את מיקומם של המיתרים השחורים והאדומים, מציבה אצבעות באוויר על השקופים שבין הצבעוניים ומנפנת באצבעות לאורך ולרוחב הארפג'יו. הייתה מדמיינת את הצלילים, וכשטעתה חזרה שוב ושוב על אותה התיבה באוויר. על הקיר נראו צללי התנועה כאילו עשתה הצגת צלליות. זה שימש אותה לבדיקת מנח הידיים. גם את זה בודקים היטב במבחן, ואסור לה ליפול. בכל ערב בחרה קטע והתאמנה לפחות חמש פעמים, רק אז נרדמה, כשצלילים חוזרים ונשנים מתנגנים כסרנדה לחלומות. בכפות הרגליים הייתה כאילו לוחצת על שבע הדוושות, מזיזה את הרגליים מצד לצד מתחת לשמיכה.

היא ניגשה לנבל, שלפה את כיסא הפסנתרנית והציבה אותו מאחורי הכלי היפהפה. ניסתה לשובב את מנגנון ההגבהה של הכיסא אך הוא היה תקוע. אחד מהסטודנטים שתורם עוד לא הגיע נרתם ושובב את המנגנון העיקש. זאת הייתה ההזדמנות שלה לשלוף את הכרית מהתרמיל. היא שמעה מאחורי גבה את הצחוק של הבוחן הימני המזוקן, אבל זה לא הפריע לה. בלי כרית היא לא תגיע למיתרים, ועם כרית יהיה קשה להגיע לדוושות. דילמה. אבל היא התמודדה, עלתה על קצות האצבעות, הרימה את עצמה מהכרית כשצריך, ומתחה את ידיה עד קצה גבול היכולת. לפעמים התרוממה כדי להגיע למיתר המתכת האחרון, העבה, מספר 47. כיוון שמוטת הידיים שלה לא יכלה להגיע אליו, הייתה מרחפת לרגע, בקפיצה קלה על ישבנה, כדי לפרוט עליו.

"מה תגני היום?" שאלה האלט. "פנטזיה כרומטית ופוגה של באך ו'מבוא ואלגרו לנבל' של רוול בחלק השני", ענתה, ולאחר נשימה עמוקה התחילה לנגן. הצלילים זרמו עם כל נשימה עולה ויורדת, כאילו הנבל וגופה חד הם. הוא נושם והיא נושפת, הוא נושף והיא נושמת, היא ראתה רק את המיתרים, מתמסרת לריתמוס

ומתעלמת מכל הסובבים אותה. רק כשאמרו לה בפעם השנייה "תודה, נעבור לחלק השני", הורידה את הנבל שנשען על ברכיה לרצפה, כדי לתת גם לחלקה השני של התחרות את הכבוד המגיע של התחלה, נשימה עמוקה וריכוז אינסופי. את הכפיים בסוף לא שמעה.

למחרת בשעת הצהריים, זמן טיגון השניצלים לארוחת שישי, שמעה דפיקה בדלת. אמה פתחה לפרידה השכנה. בידיה היה עיתון 'על המשמר'. "בובה", (כך קראו לה בשכונה) על העמוד הראשון בעיתון. תחרות המוזיקה. כתוב שהיא המתחרה הצעירה ביותר. איזו תמונה יפה."

אמה חייכה, הודתה בנימוס וסגרה אחרי פרידה את הדלת. "בלי עין הרע", סיננה בין שיניה ושמה את העיתון בערימה של המסמכים לתיוק בקערת הקריסטל בהול. את העיתון השני הביאה סבתא רחל בשישי שאחריה, כשבאה לביקור. סבתא הראתה את התמונה לאביה ומייד החזירה אותה לתיק הקלאץ' הקוקטי שלה. ההודעה על הזכייה במלגה הגיעה בדואר בליווי צ'ק שמן והזמנה לטקס קבלת תעודת הערכה בהיכל התרבות. הצ'ק הופקד מייד בסניף דיסקונט ברמב"ם גבעתיים ולא נודע כי בא אל קרבו בחשכת האוברדרפט. היא לא העזה לבקש חלק מהכסף או לפחות מתנה קטנה לציון האירוע. בלי לספר או לבקש הוציאה מקופסת הפח ששמרה במגירה חמישים לירות, ובפעם הראשונה בחייה קנתה תקליט. "פנטזיה כרומטית ופוגה" של באך. בערב, כשכולם ישבו בסלון אחרי הצפייה בסרט הערבי של שישי, היא הניחה את התקליט על הפטיפון, מכוונת בעדינות את המחט על הוויניל השחור. צלילי הנבל מילאו את החדר ואמה אמרה: "כאן, בתיבה הזאת, התרגשת מאוד." "אבל התגברת על זה בקלות", המשיך אביה.

"איך? – " היא לא יכלה להמשיך את המשפט. איך אתם יודעים?
"מה זאת אומרת", אמרה אמה, "הצצנו מהחלון והקשבנו. לא נתנו לאורחים להיכנס. היית נפלאה."

שנה וחודשיים אחר כך, אחרי שקברו את סבתא, מצאה אמה בתיק הקלאץ' המפורסם תמונת עיתון שמורה בין שני קרטונים עטופים בשקית ניילון ורודה מהסופר. BUBA, היה כתוב עליה בעיפרון.

צבעי השקיעה מירי ליטווק

הכול קרה במקרה. כך לפחות היה נדמה לנטע. דנה באה אליה עם החבר שלה. הם נכנסו לחדרה, הקיפו אותה מכל הצדדים והחלו ללטף אותה. זה היה בקיץ, נטע לבשה את השמלה האדומה ההודית שלה, דקה וקלילה, חשופה בכתפיים. הם הפשיטו ממנה את השמלה והכניסו אותה למיטה. היא לא שמה לב איך זה קרה. שניהם היו יפים וחזקים. הם הובילו את הדברים בביטחון, ונטע לא הייתה צריכה לחשוב ולהחליט. זה היה נעים.

גם הם היו מרוצים. נטע ראתה את זה. דנה כנראה סיפרה עליה לחבר שלה קודם, והם תכננו את כל העניין. הם החליפו ביניהם מבטים של קושרי קשר, ודנה אמרה לו: "איזה יפה, מה?" כאילו נטע רפת שכל ולא מבינה מה שמדברים עליה או כאילו היא חירשת-אילמת.

אבל נטע באמת לא לגמרי שמעה את דנה. היא לא ידעה שהיא יפה. כשאמרו לה את זה, המילים זלגו מעל כמו טיפות גשם גדולות שנספגו לרגליה בלי להשאיר עקבות. גברים תמיד מחמיאים סתם, היא חשבה. הם לא מתעניינים באמת. הם עושים את זה רק כדי להכניס אותי למיטה. כך הם נוהגים בכל הבחורות, היא חשבה. היופי שלה לא היה יתרון. על כל פנים, היא לא ידעה לנצל אותו לטובתה. המחמאות וההערות שלהם היו רק הטרדה.

היא חשבה על דברים אחרים. על הלימודים שהיו לה קשים; על העבודה שהייתה משמימה ומעצבנת; על השותף שלה לדירה שכל הזמן העיר לה הערות. היא לא הייתה בסדר. היא לא הצליחה לעמוד בקצב של כולם ונשארה בחוץ, מחוץ למעגל של כל האנשים האלה, האחרים, שעושים דברים יחד, ונהנים, ומרוצים, ומצליחים. הגברים שהתחילו איתה היו ישירים וגסים, ואם היא דחתה אותם הם כעסו ונעשו תוקפניים. אבל היא לא נבהלה. אם הם התעקשו בכוח היא הדפה אותם בכוח. היא דחפה אותם מעליה, היא נאבקה. היא הייתה די חזקה בגוף ולא פחדה להתנגד.

היא בחרה את אלה שהלכו בזהירות ולאט. וברגע שהצליחו לגעת בה, היא לא עצרה אותם. המגע היה כמו קסם, היא התמסרה לו בקלות. זה היה כמו היעלמות. היא התפוגגה בזרועותיהם, בגופם, כאילו הפסיקה להיות קיימת. גם כל העולם סביבה נעלם: הלימודים, העבודה, השותף שלה. המגע והקסם היו כמו מנוחה, הפוגה מהכול. ההנאה שלה לא הייתה קשורה במה שעשו הם, לא במה שניסו לעשות.

זה היה משהו אחר, מכורבל עמוק בתוכה, חיה קטנה בבטן שלה שאחזה בה. לפעמים היא נעצה את טפריה חזק ולפעמים רק שכבה שם בשקט והכבידה. קרה שנטע שכחה מקיומה של החיה הזאת, כשהייתה עסוקה ומרוכזת במשהו או שמחה, אבל זה קרה לעיתים רחוקות. כשהיא הייתה איתם החיה הרפתה ממנה.

אף אחד מהם לא החזיק איתה מעמד זמן רב. הם אמרו שהיה להם טוב איתה, טוב מאוד, הם אמרו לה: "את סקסית בטירוף". הם אמרו: "יש לך טוסיק משגע",

"הפטמות שלך יפות, מיוחדות". אבל הם לא חזרו. והיא נשארה, ושאלה את עצמה אם ההיעלמות ההיא באמת הייתה או שזה היה רק משחק של דמיון, חלום. הפגישות עם דנה ונתי חזרו על עצמן. היא לא חיכתה להן ולא תכננה. דנה פשוט צלצלה בערב, כשנטע הייתה בבית, והם באו. דנה באה אליה גם לבד כמה פעמים. נטע לא הכירה הנאות כאלה קודם לכן, אבל היא לא נרתעה. פשוט: זה היה נעים. זה היה כמו חופש. החופש מהמחשבות, ממה שלא בסדר. כשדנה נסעה לחוץ לארץ ללמוד נטע ונתי המשיכו להיפגש. זה היה התכנון של דנה. היא מסרה אותה לידי נתי כאילו הייתה בגד להחלפה: שלא יישאר בחסך בזמן שהיא עצמה איננה.

נתי היה רק קצת יותר מבוגר מנטע, אבל היו לו מכונית ומקום עבודה קבוע. הוא גר בדירת חדר, בלי שותפים. נטע הייתה סטודנטית בשנה ראשונה ועבדה במוקד הודעות. היא הרוויחה שכר מינימום ושכרה חדר בתור דיירת משנה, והשותף שלה נתן לה להרגיש את מקומה כל הזמן.

הפגישות עם נתי נמשכו אולי יותר מהרגיל. היא התרגלה אליו. הנה, אולי כבר אפשר להגיד שיש לי מישוהו, היא חשבה. עוד לא הייתה בטוחה. אבל הם נפגשו רק במיטה, הם לא יצאו לבלות. הם דיברו וסיפרו דברים זה לזה, אבל רק במיטה. אחרי סקס. נטע רצתה מישוהו שתוכל להיות אתו בלי להסתיר כלום, אבל איתו היה רק הגוף השחום שלו, שמור וחלק, וההנאה, ההנאה הזאת שהיא לא ידעה היכן היא התחבאה בתוך גופה.

במשך הזמן משהו השתנה והתחיל להציק לה. נתי כאילו לחץ על כפתור והגוף שלה התחיל לפעול, כאילו היה מכונה, מכשיר. הגוף שלה נהנה, הכול מתפקד כרגיל, אבל זאת לא היא, היא לא נמצאת. היא לא הכירה את התחושה הזאת עם אחרים, ולא ידעה מה לחשוב. היא הייתה רוצה לשנות את זה, להחזיר את התחושה הטובה, אבל לא ידעה איך. היא לא סיפרה לנתי שום דבר, ובכל פעם שנפגשו קיוותה שהשינוי יקרה, שהתחושה הטובה תחזור, שהיא תמצא את המנוחה הטובה שלה, את החופש מהכול, כמו קודם. אבל שוב ושוב זה לא קרה.

נתי היה מנוסה ממנה, לפחות כך היה נדמה לה. הוא היה בטוח בעצמו, הוא הרגיש טוב בגוף שלו. הוא טיפח אותו, הוא התאמן. הוא היה בטוח שהגוף שלו הוא מה שצריך להיות. הוא רצה דברים חדשים. הוא שאף לשפר ולשכלל את הביצועים שלו כאילו התכוונן לתחרות. הוא בדק את עצמו, הוא מדד, הוא ספר. הוא דיבר על זה. נטע הקשיבה לו ושתקה. היא לא חשבה על כל זה. היא רק הרגישה. היא הייתה בתוך הגוף שלה.

הוא חקר, הוא עשה ניסיונות. בזמן שההנאה שלה הלכה והתעצמה, הוא הניח לה וחיכה. היא צעקה, היא בכתה, והוא השקיף עליה והמתין. הוא נהנה לראות אותה כך. הוא לא עשה את זה כדי לגרום לה יותר הנאה. הוא נהנה להיווכח שהוא שולט במצב. בכלל, הוא אהב להרגיש שידו על העליונה, ולכן אהב גם קצת להכאיב. הם נפגשו תמיד אצלה. אבל ערב אחד הוא אמר לה: "תבואי אליי את". זאת הייתה הפעם הראשונה שהלכה אליו. היא באה בחושך. היא לא ראתה את החדר

שלו. הוא לא הדליק אור, רק מנורה קטנה דלקה ליד המיטה. הוא נגע בה ואמר:
"השמנת". זה נשמע כמו: לא רוצה אותך. תלכי מפה.
הם לא שכבו באותו לילה. היא קמה מהמיטה והתלבשה. היא לבשה את החצאית
היפה שקנתה בדיזונגוף, חצאית יקרה עם רקמה ופסי סטן מבריקים.
נתי לא קם לסגור אחריה את הדלת. היה לילה וכבר לא היו אוטובוסים. נטע
הלכה הביתה ברגל בלי לראות את הדרך. היא הסירה את עדשות המגע שלה לפני
שנכנסה למיטה שלו, ולא רצתה להתעכב כדי לשים אותן בחזרה.
אורות הרמזורים התפזרו ככתמי צבע מול מבטה, כמו צבעי השקיעה.

לשכוח את נטליה יונתן שגיב

אני כבר לא זוכר ספרים שאני קורא. או אולי יותר נכון יהיה לומר שלאחר סיומם, נטבע כיום בזיכרוני חותם חלקי של קריאתם. אני בהחלט יכול לומר אם אהבתי אותם או לא. אוכל גם לתאר את הדמויות הראשיות, לספר קצת על הפתיחה והסיום, לסכם מה היו להבנתי התמות העיקריות שהטקסט התעסק בהן ואם השפה הרשימה אותי, אך לרוב כל אלו יירשמו בזיכרוני כראשי פרקים, כותרות ללא תכנים. אם אמליץ על ספר שסיימתי לקרוא לפני כמה חודשים איאלץ להסתפק באמירה כללית שלא אוכל לגבות בפרטים.

לפעמים עצוב לי על הזיכרון המשובש שלי ועל פגימותו שנדמה לי שרק הולכת ונפערת עם הזמן. אומנם כמו בילדותי, לרוב אני עדיין קורא עבור ההנאה הטהורה של העלילה והאושר הנובע מגילוי של עולם הטמון בתוך דפי ספר אחד, אבל מאז הילדות התפיסה שלי את חשיבות מעשה הקריאה בכל זאת התפתחה מעבר להגדרתה כהנאה בלבד. "סיפורים הם מכונות שמאפשרות לנו לחשוב," אמר חוקר הספרות איי. איי. ריצ'רדס וסיכם במשפט אחד כיצד מעשה הקריאה מטמיע בנו דעות ותובנות, מכונן את התודעה שלנו ואת תפיסת עולמנו, מאפשר לנו להבין את חיינו באמצעות הסיפור שאנו מספרים לעצמנו ולאחרים. לעיתים, כשאינני זוכר ואינני יכול לנסח ברהיטות מה אהבתי בספר או מה היה בו משמעותי עבורי, אני פוחד שאני מאבד לא רק את הספרים שקראתי אלא גם חלקים מעצמי, מאבד את היכולת לזכור, לדעת ולהבין את העולם ואת מיקומי בתוכו.

אלא שהשכחה, אני מזכיר לעצמי כדי להתעודד, אינה חייבת להיות כרוכה באובדן. "אני קורא בדיוק בגלל שאני שוכח," כתב רולאן בארת, וזה עוד משפט קצר וחכם שאני מתאמץ לא לשכוח. אני מזכיר לעצמי שעבור בארת, הקריאה היא תהליך שמעודד ריבוי משמעויות של הטקסט, ועל כן שכחה של ספר שקראנו הופכת דווקא לחלק מהותי וחיובי מתהליך הפרשנות. השכחה קוראת לנו לקרוא שוב, לחשוב שוב, להבין את המשמעויות שעולות מהטקסט שאנחנו קוראים עכשיו כמתחלפות וזמניות, כתלויות במקום ובזמן שבו קראנו ספר מסוים. במקום פרשנות אחת ומוחלטת של הטקסט עם סיום הקריאה ומעבר הלאה לספר הבא, כל קריאה חדשה באותו טקסט הופכת לגילוי מחדש.

הסיבה המרכזית שאני בכלל כותב כאן בשבח השכחה של בארת נעוצה בפרויקט שהתחלתי בו השנה: קריאה מחודשת בכל כתביה של נטליה גינצבורג אהובתי האחת והיחידה. כבר זמן רב מטרידה אותי העובדה שלמרות שאני מצהיר שוב ושוב כי נטליה גינצבורג היא הסופרת החשובה ביותר בחיי, אינני זוכר כיום באמת את העלילות והדמויות של ספריה. הפער הזה בין אהבתי לנטליה לבין זיכרוני הספרים המתפוגג בתודעתי הוא שהניע אותי השנה לקרוא מחדש את כל ספריה שתורגמו לעברית. רציתי לראות אם אהבתי עומדת במבחן הזמן או אם הפכה להצהרה ריקה.

באופן בארתיאני גיליתי לשמחתי כי לא רק שמעלותיה של גינצבורג כפי שזכרתי אותן בהקו מייד לנגד עיניי, אלא שהקריאה המחודשת גרמה לי לגלות בספריה פנים אחרות ומפתיעות. יותר מכך, הקריאה בצדדים אחרים, אלו שאולי גיליתי רק עכשיו, הובילה אותי להתנסות בסוג קריאה שמעולם לא חוויתי בעבר, אופן קריאה שהפך כה משמעותי עבורי השנה עד שכיניתי אותו ביני לבין עצמי "קריאה קווירית בדיעבד". אנסה להסביר את כוונתי בטביעת המונח הזה באמצעות תיאור הפער בין הזיכרונות מהקריאה הראשונית שלי בגינצבורג לבין הקריאה החוזרת בה בתקופה האחרונה.

כשהתחלתי לקרוא את גינצבורג הייתי בן שבע-עשרה. באותה עת, חשבתי (הרגשתי? האמנתי? ממש חשתי?) שאני נמשך לבנות ככל שאר חבריי לשכבה. מאותה תקופה ומאותן קריאות ראשונות בספריה אני זוכר כמה דברים. אני זוכר לדוגמה איך התרגשתי אז מבחירתה בז'אנר של רומן המכתבים. עד כמה צורת הכתיבה הזאת נחרתה בי מאז כאינטימית, מלנכולית ורומנטית, כשרטוט עמוק וחשוף של המגע המתמשך אך תמיד גם מקוטע בין גיבוריה. אני זוכר גם עד כמה השפה של גינצבורג חבטה בי בפעם הראשונה שקראתי אותה. מעולם לא קראתי מישהו שכתב כמוה. בשפה חסכונית, ישירה, כנה ויבשה, שלפתע פורעת ונפרעת בדימוי מטלטל, באבחנה משעשעת, או בסיכום קצר שמצליף בך באלומותו, ברגישותו או באבחנתו החדה. גם מהבוטות והעדינות של דמויותיה התרשמתי עמוקות. איך הן משתקקות זו לזו, כואבות את ההיעדר הנוצר לאחר מריבה, פרידה או מוות אבל גם, באופן משעשע ועצוב כאחד, מברכות עליו.

ואומנם את הרשמים הללו דווקא זכרתי כשהתחלתי בשנה האחרונה לקרוא מחדש את כל כתביה, אך מה שלחלוטין תפס אותי לא מוכן היה האופן שבו כתיבתה יכולה להיקרא כיצירה קווירית. עד כמה גינצבורג מתעסקת בספריה בזהות הומואית, בפירוק של מוסד המשפחה, בהרס של זוגיות הטרוסקסואלית, וכתוצאה מכך גם בביסוס מבנים רגשיים ומיניים חלופיים. "מיקלה שלי", "העיר והבית", "ולנטינו" – כולם, כך גיליתי עכשיו בקריאה החוזרת – שמים במרכזם דמויות של הומואים (ואיזה הומואים! אנרכיסטים, פוליטיים, אנוכיים, כריזמטיים ופגומים); כולם מדגישים יחסים מעורערים בין אבות ואמהות שמסרבים לתפקידם ההורי ומותירים את עצמם ואת ילדיהם כלוויינים שחגים לבדם בעולם; עוקבים אחר בגידות של זוגות שהופכים לחיים בשלישיות, רביעיות ואז חוזרים לפעמים לחיים בזוגיות של פשרה או בבדידות מזהרת. לצד התמקדותה של גינצבורג בתהליכים אישיים וחברתיים אלה, ספריה משרטטים גם את הקמתן של משפחות אלטרנטיביות על ידי הומואים, ביסקסואלים ונשים, ומתארים קשרים משפחתיים שמתבססים על יחסי הורות שאינם בהכרח ביולוגיים. כל זאת עשרות שנים לפני שמושג כמו הורות משותפת נחשב או נהגה. כך לדוגמה ב"העיר והבית" (1984) עזיבתו לאמריקה של ג'וזפה, שהיה אב מנוכר לבנו אלבריקו לצד התפרקות הנישואים הפתוחים של פיירו ולוקרציה (שניהלה רומן רב שנים עם ג'וזפה) – מובילה ליצירת תא משפחתי קווירי המונה את אלבריקו, מאהבו סלוואטורה, ונאדיה שיוולדת בכיתם המשותף את בתה ג'ורג'ינה. דווקא במבנה

משפחתי חדש ואלטרנטיבי זה נוצר תיקון לשלל מערכות היחסים השבורות של הורים וילדים שממלאות את הרומן – עם צמיחתה של אהבתו ההורית העזה של אלבריק לג'ורג'ינה, שביולוגית כלל אינה קשורה אליו. גם ב"ולנטינו" (1987), מתארת המספרת את הנישואים חסרי האהבה של אחיה הגדול, ולנטינו, עם מדלנה המבוגרת ממנו, ואת התפוררות המשפחה כתוצאה מאופיו הטוסי והאגואיסטי, רק כדי לחשוף בסיום הטקסט את הממד הטרגי בדמותו הנרקסיסטית – עם הגילוי כי הפעם היחידה שוולנטינו כאב את מותו של האחר הייתה כשקיט, מאהבו בסתר, התאבד.

את התמות והמשמעויות האלו קראתי אצל גינצבורג כאמור רק בשנה האחרונה. אבל אני תוהה: האם קראתי אותן כבר אז, בגיל שבע-עשרה, ופשוט שכחתי? האם לא שמתי לב אליהן כי מוקדי עלילה אחרים משכו את ליבי? האם הדחקתי את המשמעויות האלו כי עוד לא הייתי מוכן להבין בעצמי את ההומואיות שלי? או שאולי נהפוך הוא – האם הטקסטים האלו של גינצבורג זרעו בי כבר אז את הגרעין, או לפחות עזרו לי לעצב מחשבות, נטיות, השקפות עולם ותחושות שבעבעו בי עוד לפני שידעתי על קיומן ואיך לבטאן?

אני מודע לכך שתיאור היחס בין הקריאה הראשונית שלי בגינצבורג בימי התיכון לבין הקריאה הנוכחית מעומעם. הוא נע ללא החלטיות בין זיכרון לשכחה, מערבב בין סיבה לתוצאה, נע על קו התפר בין המודע ללא מודע. נדמה לי שהעמעום הזה הינו מרכיב מהותי במה שאני מכון אליו כשאני מניח "קריאה קווירית בדיעבד"; בגילוי המאוחר של פנים חדשות בטקסטים אהובים ומוכרים שלא שמתי לב אליהן בזמנו, או שפשוט עוד לא יכולת או להכיל את אחרותם שאולי גם סללה עבורך את אחרותך. לעיתים אני רוצה להפיג את העמעום הזה ולשרטט קו ישר וליניארי בין סיבה לתוצאה, בין קריאה להיעשות, בין זיכרון להוויה – אך זה לא תמיד אפשרי. ובמקום להיכנע לתשוקה להסביר את העולם באמצעות ידע בלתי מוגבל המבוסס על זיכרון, ניתוח ורציונל כול-יכול, אני מזכיר לעצמי, תודות לרולאן בארת ולנטליה גינצבורג, כי הידע של עצמנו ושל העולם הוא תמיד חלקי, וכי דווקא השכחה של מה שאהבנו היא הזדמנות והזמנה לקריאה חוזרת בטקסטים ובעצמנו, המשתנים תמיד עם תנועת הזמן.

שפת אם מורן בנית

מעבר לזמן הזה, ברגע שמעבר לחיים האלה, בנצח המצפה לנו, קמה לחיים התמונה. האם את זוכרת? היינו על גג היקום, רצות בשמלות לבנות בשדה אינסוף של סביונים. גבהי כגבהך, שמלתי לבנה כשמלתך. אהנונו ידים, מסתובבות סחור וסחור על פני המרבד הזהב והב, נעות במעגלי האור.

היינו ילדות, וגבה הסביונים היה כגבהנו. רצנו זו סביב זו וצחקך הליך ונשא עם הרוח למרחקים. שערי החום ושערך הזהב הסוו בשדה הרחב, ורק הלבן של שמלותינו הקטנות הבהיק למרחוק. מתי היה זה? באחרית הימים, מעבר לדלת שמצפה לנו במסדרון הארץ ובו אינסוף דלתות.

האם תבואי? את הדלת לא אוכל לפתח לך. פתיחתה של הדלת, עמידתך בפתחה, פרושה הרי התמסרות לאפשרויות, פרושן הרי הענות לאהבה. והדלת הרי היא שם. עליך רק לזהות אותה במסדרון הארץ ההוא. כשתגיעי אליה, הרי סמוכה ובטוחה שתזיה אותה. דעי שהנה שבת הביתה, ואני יקרה, אהיה בעבר השני.

ובעצם, אני כבר שם. הויתי שם. אני כותבת בעודי שם. ומה מעשיך היום? האם כנסת את שיריך בספר? עשרים שנים היינו יחד. היית הקוראת של מכתבי, שירי וספורי. היית אוספת אותם בצרורות. אולי הערת בדיו כחלה בצדי העמודים. היית קוראת שאינה כותבת, נמנעת שאינה משיבה למכתבים. העברית הבהילה אותך, בעקר זו שהיו לה יחסים עם מה שקרוי ספרות.

הגית את המלים, מעולם לא בקול רם, והמוסיקליות, המנעד של הקול הלירי, אבדה אי שם בתהום שבין השפות שלך ושלי, בתרגום שנמלטת אליו פצועה וכושלת, אך מעולם לא שבת הביתה. הייתה לך שפת אם, אך האם נעדרה ממנה. לא הייתה לך אם בעברית או בשפה שבה דברה אמך.

לו ידעתי שכתבת ודברת אלי בשפה ללא אם, שפה החסרה את האהבה, התשתית לחיים הארציים, הדברים היו אחרת, כלומר, דבר לא היה משתנה מלבד ההקלה שהייתי חשה נכח הד שאיננו מחזר. כתבתי לאם שיכלת להיות, האם שראיתי בך, אך עוררת מאהבה התדפקו המלים שלי על לב הילדה שהיית.

אחרי שנים כתבת כי שפת אמך הייתה שפה עקרה, שפה ללא רחם, שפה החרשת למלמולי הילדה שהיית. אך כיצד מנדקרת האון לצלילי שפה שאיננה שפת אם? והאם המלמולים שלי הגיעו לאונך? או שמא הלכו המלים וצללו, הברות ותנועות, אל תהום הזרות שחשפת? סגרת את שפתך בפני המלים שלי, מבהלת מפני ההד שיכול היה לחזר, מבשר את האפשרות.

והאפשרות, יקרה, היא הרי המקור לתמונה: היינו ילדות, וגבה הסביונים היה כגבהנו. רצנו בשדה הרחב תחת גלגל השמש, וצחקי נשא ברוח עם תפרחת הסביונים למרחקים. את בודאי זוכרת את הרגע ההוא, הצרוב עמק בנשמתיך. עליך רק לזהות את התמונה ההיא: היא שם, בעתיד, חותמת את ספור החיים.

בְּדִלְתָהּ הִיא נִכְנָסְתִי נְעֵרָה, וְאַחֲרֵי שָׁנִים יֵצְאֵתִי, מוֹתִירָה אוֹתָךְ בְּאִפְשָׁרוֹת חַיִּים שֶׁהִסְתַּיְמָה. הִיא זֶה בְּמַחְצֵית חַיִּי, כְּפִי שֶׁכְּתַב הַמְשׁוֹרֵר. הֵינְנוּ לְכוּדוֹת בְּמַעְגָּל, מִסְתַּוְּבָבוֹת סָבִיב אוֹתוֹ הַצִּיר. אוֹלָם הַמַּעְגָּל פָּנְיוֹ כְּלִפֵּי מַעְלָה, סְפִירְלַת אוֹר הָעֵשׂוּיָה מַעְגָּלִים חוֹזְרִים וּמִשְׁתַּנֵּיִם.

לוֹ יִדְעֵתָ כִּי אֵי אֲזוֹ, בְּאִמְצַע שְׁנוֹת הַשְּׁלוֹשִׁים לְחַיִּי, הַתְּגָלָה הַדְּבָר בְּפָנַי, הִיִּית בּוֹדְאִי נְעֻמְדַת בְּצַד הַדִּלְתָהּ. אוֹלָם, אֵת הִיִּית אֲנוּשִׁית, וְאֲנִי יֵצְאֵתִי לְקוֹלָה שֶׁל דִּלְתָהּ נְטָרְקַת. רַק אֲזוֹ הַתְּגָלָה בְּפָנַי נְתִיב הַיֵּצִיאָה, וְאֵת נוֹתֵרֶת לְבַדְךָ לְכוּדָה בְּמַעְגָּל, מְסַרְבַּת לְקַבֵּל אֵת פָּנַי הַדְּבָרִים.

וְאֵלָה הָיוּ פָּנַי הַדְּבָרִים: בְּדִלְתָהּ הִיא נִכְנָסְתִי נְעֵרָה, וְאַחֲרֵי שָׁנִים יֵצְאֵתִי אִשָּׁה. כָּל הַשָּׁנִים נִדְחָסוּ בְּאִחַת. הֵינְנוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּקִצָּה מַעְגָּל הַחַיִּים: דִּלְתָהּ נִסְגְּרַת, אֲחֵרֶת נִפְתַּחַת, חֲשָׁבִי כְּמָה יָפָה הָאִפְשָׁרוֹת. אוֹלָם, אֵת הִיִּית אֲנוּשִׁית, אֲחִזַּת בְּכָל כּוֹחְךָ בְּמַעְגָּל, וְאֲנִי יֵצְאֵתִי לְבַדִּי, לְקוֹל בְּכִיךָ יֵצְאֵתִי.

דְּעִי כִּי הִיא בְּזָה כָּאֵב: דְּמִינִי שְׁתֵּי נְעָרָב עֲשׂוּיִים זָהָב, חוֹטִים שֶׁל אוֹר נְתִקִּים זֶה מִזֶּה. הִיא זֶה הַדְּבָר הַקְּרוּב בְּיוֹתֵר לְלִדָּה, אוֹלָם אֲמַרִי לִי, מִי יִלְדָּה אֵת מִי? לְאַחַר לְכַתִּי כְּתַבְתָּ אֵת הַשִּׁיר הָרֵאשׁוֹן שֶׁלְךָ. רְאֵי כְּמָה יָפָה; הַדְּבָר שֶׁהִיא לְבוּר, לְפִצְעָה, לְמִיתָר שֶׁל כָּאֵב, הַפֶּךְ לְמַתְנָה שֶׁהַעֲנָקָה. הָאֵינְנוּ זֶה אֶהְבֶּה?

כֶּךָ הִיא; וּבְחִלּוֹף הַיָּמִים לֹא קָרָאתִי עוֹד בְּשִׁמּוֹךְ, לֹא כְּתַבְתִּי לְךָ שׁוֹב, לְעוֹלָם. הוֹיֵתִי הִלְכָה וְהִתְרַחֲקָה מִמֶּךָ, נְעָה הִלָּאָה לְעֵבֶר הַשְּׂדָה הַמוֹאָר. הַחַיִּים שָׁנוּ אֵת פָּנֵיהֶם, שָׁבוּ לְבֵיתָם הַשְּׁמִימִי. מִתִּי הִיא זֶה? כְּשֶׁבָנִי בֶן הַשָּׁנָה הַסְּתוּבָב בְּחִדְרֵי הַבַּיִת, וּבִקֵּשׁ "הַבַּיִתָּה, הַבַּיִתָּה". אֲזוֹ הַגִּיעָה הַעֵת, שְׁמַתִּי מְכַטְחִי בִּילְד הַרוּאָה.

אֲמַרִי לִי, הָאֵינְנוּ זֶהוּ תְּפִקִּידָה שֶׁל אִם? וּמִדּוּעַ לֹא שְׁמַת מְכַטְחֶךָ בֵּי? הָאִם שְׁמַעְתָּ אֵת הַיִּלְדָּה שְׁבָךְ, זֶה שֶׁבִקֵּשָׁה "הַבַּיִתָּה, הַבַּיִתָּה"? חֲשַׁבְתִּי כִּי זֶה הוּא תְּפִקִּידִי לְדַבֵּר לְלִבְךָ, לְהוֹשִׁיט יָד, לְשַׁרְטֵט אֵת הַמַּעְגָּל, אֵת בְּבֵית הַקֶּפֶה מִשְׁכַּת אֵת יָדְךָ מִיָּדִי. גַּם אֵלָה הָיוּ פָּנַי הַדְּבָרִים.

הזכות לרצוח, הזכות לכתוב נעמה ישראלי

כנערה דחיתי בשאט נפש כל תמונת עתיד שכללה עבודה בשעות קבועות, מקום קבוע, שגרה. היום קשה לאמוד את מידת הרצינות שהייתה בי אז, כי מעולם לא שיערתי שאוכל לחיות כפי שאני חיה כעת. שפריווילגיה שכזאת, חיי רוח, תוכל ליפול בחלקי. שאנוד בין ספרים וכריכות; קוראת, כותבת, לומדת ומלמדת; שאקום כל יום בשעה קצת אחרת, מוהלת ימים בלילות, מכלה שעותי בספריות מאובקות, בבתי־קפה שכונתיים, או כמנהגי ברוב הימים – ישובה אל שולחן העבודה הביתי, מעבירה שעות ארוכות בבהייה בנוף מהחלון, בספרים, וחוזר חלילה. לעיתים ימים שלמים שבאחריתם אין בידי כל הוכחה למציאותה של עבודה יצרנית. אך הפריווילגיה שבאי־עשיית דבר, הפנאי לחשוב ולהרהר, תמיד הייתה טמונה בו סכנה גדולה – שמא נרחיק לכת, שמא תקום עלינו רוחנו, כקול המושה אותנו מחלומותינו בהקיץ.

הנה, הפליגו נא במחשבתכם אל דיוקנו של סטודנט אחד, רווק צעיר ועני בסנט־פטרסבורג של המאה ה־19. רסקולניקוב רודיון רומנוביץ' זה מכבר פרש מלימודיו באוניברסיטה עקב עוניו הרב ובחודש האחרון התגברה מצוקתו הכלכלית והנפשית עד שמצא עצמו מבצע פשע בל־ישוער. אתעכב רגע על פתיחתו של הרומן החטא ועונשו, היכן שנחשף שורש הנגע; דוסטויבסקי מתאר בפרוטרוט את בגדיו הבלואים של רסקולניקוב, את חדרו הקטן, המדכא והמוזנח, את חולשתו הפיזית שהלכה והתגברה, שהרי כמעט חדל לאכול: "כך קורה לאנשים מסוימים המשוגעים לדבר אחד, שתודעתם מרוכזת בדבר הזה יתר על המידה. זה שבועיים שבעלת הדירה חדלה לחלק לו אוכל, ועד עתה לא עלה בדעתו ללכת אליה ולברר את העניין, אם כי נותר ללא ארוחות צהריים". כאדם מאוהב, הממאן לעסוק בדבר מלבד אהבתו, רסקולניקוב שוקע אל תכנוני השוד עד שהוא זונח כל עיסוק שגרתו, בסיסי ככל שיהיה לקיום החיים עצמם. א־אז נפתח פתח וכמו מאליהן מסתננות מחשבות התרעלה, אותה תהייה ממארת בדבר הפשע שיוכיח אחת ולתמיד – האם אכן הוא מן הבריות הנבחרות, אלו הרשאות, ולו לרגעים, לגזול חיים?

*

אם לא הייתי אנוסה להאכיל את גופי מדי כמה שעות, להיכנע לגחמות הקיבה; אם לא היה נגזר עליי בויעת אפי להתעלות תבשיל, למצער פרוסת לחם צר – אז אולי באמת יכולה הייתי לרחף כרוח. ומי יודע מה היה מסתנן אז אל התודעה, אילו מחשבות היו צפות מאליהן, אילו רעיונות היו מהממים את חושיי (האם אז עוד היו לי כאלו, כלומר, חושים?). צומות תמיד שובצו בדרכים המצויות או המומצאות אל התעלות רוחנית. האם משום שהרוח דורשת לחדור מבעד לרעב, להתעלות מעל הבשר? או שמא טמון הטוהר בייסורים, בהידפקות נצחית אל הגוף?

*

רסקולניקוב מתמיד חפץ היה להתעלות מעל הבשר, אולם יש מי שכמו בעל כורחו

נקרעים ממנו, נתונים לגחמות בוראם; ואולי דווקא עבור אלו אין השיבה אליו בגדר אפשרות.

ראו נא את סיפורו של גיבור הרומן מלון המולדת מאת יוסף אטילגן ("ספריית פועלים", 2017, תרגום: שרון שדה), המוסר את קורותיו של זברג'ט, מנהל מלון קטן בעיירה קטנה בתורכיה, החי את חייו תוך הישענות מלאה על פרקטיקות קבועות וידועות, על שגרת יומו. כבני משפחתו לפניו גם זברג'ט נולד וגדל במבנה העות'מאני, שברבות הימים הוסב למלון והופקד בידי. כיאה לתפקידו, כפקיד קבלה האחראי על רישום האורחים וענייני כספים, שגרתו של זברג'ט מתוארת ביושב של יומן מבצעים, מתחקה אחר כל פעולותיו הזעירות עם זכוכית מגדלת: "יום שני הוא התעורר. החדר היה אפלולי. לקח מהתיבה שלצד ראש המיטה את שעון האומגה הכבד שאביו קיבל מחבר שהיה חייב לו שני מטבעות זהב כשעבד במרשם האוכלוסין, והחזיק מול החלון; רבע לשש. מתח, החזיר. בלט לו בתחתונים מלפנים; לחץ ביד שמאל. התיישב במיטה; רחרח את החולצה, ירד מהמיטה. שם מים על הפרימוס לפני שנכנס לשירותים. כשיצא התרחץ; התנגב, התעטף במגבת וחזר לחדר". כך נמסרים לנו פרטי־פרטים עד שאט־אט מורכב פאזל חייו של זברג'ט, כמו היה המספר חוקר פרטי בתיק רצח החולק עימנו ממצאיו.

אין זה דימוי בלבד (ומכאן ואילך קלקלנים – ראו הוזהרתם). באמת נטמן רצח כפול בין דפי הרומן, כסוד שגילוי ידוע מראש. למעשה, הנימה הסדורה, הדוממת, מסיחה מן ההבנה כי הרומן מתחיל כאשר השגרה מתחילה להיפרם, נפרדת מהעלילה בתנועה אסימפטוטלית. הסיבה מצוינת כבר בפתיחת הרומן, כמו בהיסח הדעת, ונעוצה באירוע שלכאורה אינו אירוע כלל: אורחת ללילה, אישה יפה ומסתורית "שבאה ברכבת שהגיעה באיחור מאנקרה". מייד עם הגעתה הופכת האורחת למושא האובססיה של זברג'ט, שימים לאחר מכן לא חדל להרהר ולהפוך בכל פרט קטן בהופעתה אותו לילה. בדקדקנות הוא מתחקה אחר כל בדל של מידע על הדמות העלומה. ימים אחרי עזיבתה הוא דואג שהחדר שלנה בו ייוותר בדיוק כפי שהניחה אותו, לרבות האור שהותירה דולק והסיגריות הכבויות במאפרה. נואש, הוא הולך שבי אחר האמונה השרירותית כי האישה מוכרחה לחזור ולהתארח במלון טרם שובה לאנקרה, לכל המאוחר שבעה ימים מביקורה האחרון. בינתיים הוא מתכונן לחזרתה; הוא מגלח את שפמו, רוכש בגדים חדשים; הוא מדמיין את רגע חזרתה ושוקע בלבטים: כיצד יפנה אליה, כיצד תפנה היא אליו – הרי "יש כל־כך הרבה אפשרויות". ומדי לילה, כשאורחי המלון ספונים בחדריהם, הוא סר לחדרה, שדבר לא זח בו מאז הגעתה, כשומר על מבצר נטוש.

*

אובססיות שכאלו הן עניין שבשגרה אצלי. אותה הינעצות בדבר־מה, חקירתו עד לזרא. רצוא ורצוא על אותו השביל, כמו היו כל הנוירוניים במוחי מורים אך אליו, אל השביל הנגוד ללא אחרית, ללא סוף. מהן האובססיות אם לא קווי עלילה שלא הצלחתי לסיים? פנטזיות פגומות שלא נענות לחוקי עולמן.

*

בלילה השביעי מביקורה של האישה מאנקרה זברג'ט בוחן את כוס התה המשומשת שהותירה בחדרה, כאשר רעש מהקומה מעל מחרידו. הכוס נשמטת מידו ומתנפצת על הרצפה. הלום בפני החורבן, זברג'ט נאחז במסגרת המיטה כנאחז בקרנות המזבחה. עתה הוא ניצב בפני הכרה חדשה: "החדר חולל; האישה כבר לא תבוא. הלך לדלת, כשיצא מהחדר כיבה את האור שדלק בו זה שבוע". אינני יודעת כיצד ומדוע בחר המתרגם במילה "חולל" – מניח לעברית לחשוף עוקצה. בתרגום רגיש, מפלח, מסומנת האישה מאנקרה כמהות עילאית, קדושה. כאותה רכבת ש"הגיעה באיחור מאנקרה" – פרט החוזר על עצמו בניסוח זהה בכל אזכור של דמותה – מופרת שגרת חייו המדודה והשקולה של זברג'ט, שכל קיומו מושתת על הרגליו הקבועים המבוצעים בדייקנות. ובאותה שרירותיות שבה החליט כי האישה מוכרחה לשוב, לאחר אותו לילה הוא מחליט כי אבדה לעד וכך אבד גם הטעם לחייו. למחרת הוא מסרב לקבל אורחים חדשים עד שהמלון מתרוקן כליל מדייריו.

מלבד זברג'ט במלון הקטן עובדת נוספת אחת בלבד, כפרייה יתומה וגרושה, ללא ילדים, האחראית על הניקיון, הכביסה והבישול. לעיתים, בלילות, זברג'ט פוקד את חדרה שבעליית הגג ועושה בה את זממו. העובדת, שסיבת התרוקנותו של המלון נעלמת ממנה, מחליטה לנצל את ההזדמנות ולנסוע לכפר הולדתה. בלילה טרם נסיעתה, לאחר שלא ביקר בחדרה מאז בואה של האישה מאנקרה, זברג'ט מנסה שוב לשכב עימה ובהרף של תסכול חונק אותה למוות. זהו הרצח הראשון. עוד באותו הלילה זברג'ט הורג גם את החתול, דייר הקבע השלישי של המלון, פן יללותו, בהיעדרה של האישה, יסגירוהו. זהו הרצח השני.

*

בראשי נמתחים גשרים בין הרוצחים, בין קורבנותיהם הנידחים: זקנה מושמצת, אחותה הכנועה, יתומה גרושה וחתול. אולם שלא כרסקולניקוב, זברג'ט לא רוצח אדם זר אלא את החברה האנושית הקבועה היחידה שהייתה לו, מעמודי התווך של קיומו. גם לאישה, כמו לזברג'ט, לא היה כל קיום חיצוני מלבד עבודתה במלון, לא משפחה או חברים משל עצמה. דמותה היא כבבואתו של הגיבור הרוצח המבשרת את היכחדותו – הגם שהוא אינו מודע לה – וכפי שקורבנו השני משקף את מעשיו: "כמה מפתיע שהחתול השלו הזה, המאופק, היה מסוגל לפראיות שכזאת", זברג'ט מהרהר לאחר שהחתול תוקף אותו בתגובה לניסיונותיו ללכדו בלילה הרצח, כמו מהדהד את ההפתעה שאחזה בי נוכח המעשה האלים שהגיבור הרוצח ביצע זה עתה; מעשה שהגיח כאור מבליח בחשכה, עד שהיה עליי לקראו שנית כדי לוודא את אמיתותו.

ואם לדוסטויבסקי נדרשה דמות הבלש, הדרמה הסוחפת של קרב המוחות, הרי שאחרי זברג'ט איש אינו רודף. ובכל זאת לבסוף הוא תולה את עצמו במלון שנוולד בו ובילה בו את חייו. כך, ברומן הזה, הרוצח הוא גם הקורבן, ובמבט לאחור נגלה כי את מקומו של הבלש הנעדר ממלא הקורא – אם גם לשווא. הרומן נבנה לאיטו, מורכב אינספור פרטים, כמו היה כתב סתרים שרק בקריאה שנייה הגיונו יתבהר. אך לבסוף יתברר כי מלכתחילה היו כל הפרטים מרוקנים ממשמעות, צבורים כאבק. אין כל היגיון במעשיו של זברג'ט, אין כל מניע לרצח או להתאבדות. ספוגים אל גבבת

פרטי־הפרטים, שני מעשי המוות מקנים לרומן את טעמו מבלי שיפרו את מרקמו; זהו סיפור שלא קורה בו דבר היות שאין כל משמעות לדבר שקורה בו.

אינני יודעת אם אטילגן קרא את החטא ועונשו, אולם איני יכולה שלא לשער כן. הגיבור שלו למד רבות מטעויותיו של רסקולניקוב, הוא מתעלה עליו בהעלמת אשמתו מן העולם. לא משום שהוא מוכשר יותר מרסקולניקוב היומרי, אלא, אולי להפך; משום שהגיבור של אטילגן פועל תוך הבנה מלאה של שוליותו.

רסקולניקוב הוא הרצח החכם שהקורא מבקש להזדהות עימו, מעריץ אותו ומעודד אותו כילד את אביו. בכל רוצח ספרותי אהוד יש בוודאי דבר מה שמהדהד את תחושותינו, שגורם לנו לעמוד לצידו על אף אמונתנו כי אנחנו מוסריים ככל אדם אחר. אצל רסקולניקוב זה אולי גילומה של המשאלה השקטה הבורעת בנו כגחל – הרצון להאמין כי אנחנו מיוחדים, טובים יותר, חכמים יותר מכל אחד אחר. ואולי בשל כך קריאתי בחטא ועונשו לוותה לעיתים בתסכול חריף. לא פיללתי שרסקולניקוב יתודה, שייאסר. דמיינתי עבורו גורל אחר.

לזברג'ט לא דאגתי. זברג'ט הוא לא דמות מדומיינת, הוא אנושי, אנושי מדי, בעל הפגמים שלעולם לא נודה בהם. ובדיוק בשל כך אפשר לנו לאהוב אותו: כי הוא רחוק מלהיות יפה, חכם או מוכשר בצורה בלתי רגילה, כי כמונו הוא בודד ומחכה לאהובה שלא תבוא. זברג'ט לא מתיימר להתעלות עלינו במוסריותו או בכישרונו. הוא לא פזיז ומתייהר כרסקולניקוב, שנדמה לעיתים כמוליך עצמו ישירות אל ידי רודפיו. בתנועה הפוכה, את זברג'ט טורד דווקא החופש, תהום הבדידות שנפערה משהפנה עורף לשגרתו. הוא לא עושה טעויות; לא משום שכל מעשיו מחושבים ומכווני מטרה אלא דווקא משום שהם לא, משום שהחיפוי על הרצח כלל לא מטריד אותו. כובדן של אינספור האפשרויות הוא שמכריע אותו, שמביא אותו אל קיצו: "עוד היה בחיים, עדיין שלט בגורלו. היה יכול להסיר את החבל מהצוואר, לחכות קצת, לברוח, ללכת לתחנת המשטרה, לשרוף את הבית. חופש שאי־אפשר היה לשאת. הוא דחף את השולחן ברגליים, צנח למטה, לתוך הריק, נעצר באוויר".

*

הקריאה מצמחת קריאה. כגידולים, כראשים־נחשים של מפלצת שכשלתי לבער רעלה. שקטה ומופקרת אני מעמיקה בצלילה אל העולמות הבדויים, אור השמש מאפיל לאיטו, כזיכרון ודאיות. שכחתי איך לא קוראים. איך חיים מבלי לבקש חיים נוספים, בבדידות צרה. קשה לדמיין שאפשר לנו ללכת אחור, להיפרד מן האינסוף. לא, איני מדמיינת שאוכל לבקש ודאות בלתי אם בכתבה, אולם – אין האדם הכותב ראשית־כול אדם קורא?

לאפילוג של החטא ועונשו, אותה ברייתא מאוחרת השומטת את הקרקע תחת סיפורה, התמצק פשר במחשבתי רק משעה שקראתי בקירקגור. הלוא מהי מהות אותו שינוי מתמיה שחל ברסקולניקוב לאחר כמה שנים בכלא בסיביר אם לא אותה חזרה, אותה קפיצת אמונה שקירקגור כה כמה אליה כשכתב את חיל ורעדה? מתוך

התנכרותו של רסקולניקוב, מתוך פקפוקו בחיים ובקיום וכמו כנגד רצונו צצה אצלו הפליאה נוכח אותם אסירים בורים, נוכח פליאתם שלהם, אהבת החיים שבהם גם מתוך כלאם. רק אז ניצתת אצלו אהבה לסוניה, רק אז יכול הוא לנטות אל חסד האמונה שהיא מגלמת; באי־החשיבה, בהשתתקות התודעה. רק משהתעלה למדרגת האמונה יכול היה להכיר באינסופיות האבסורדית של הקיום בד בבד עם החזרה אל הסופי, אל מציאות החיים הנתונה והמאושרת לאין קץ. רצוא ושוב.

אך רסקולניקוב לא רצח מתוך אמונה. זו באה שנים מאוחר יותר, לאחר שהשלכות מעשיו הובילוהו כמעט עד הקצה. לא, הזכות לרצוח, נחלתם של אבריי האמונה, מעולם לא הייתה מנת חלקו של רסקולניקוב כפי שנתונה הייתה לזברג'ט. אטילגן שמר לו זכות זו למן ההתחלה. מעולם לא הייתה מותנית ביכולתו להתמודד עם ההשלכות, באמונתו בחפותו. הזכות הייתה נתונה לו מעצם התרחשות הדבר, התרחשותו כמו מעצמו. האם לא אך בכך נתלית התאבדותו – בהכרה שבאבסורד, שכך הם פני הדברים, שאין כל משמעות לשאלה אם רצח או לא רצח? לקראת התאבדותו זברג'ט הוזה כי הוא עומד לדין: "הסנגור נעמד, מוציא כמה ניירות מהתיק, קורא: 'שופטים נכבדים, בריק אינסופי מסתובבת לאט חתיכת אדמה סביב גוש אש שממרחק של יממת אור נראה כמו גץ שניתז מהפח של קולה הערמונים מהפינה של בית המשרדים, מהיצורים שנעים עליה בלי מטרה, שיודעים שימותו גם אם לא יהרגו זה את זה, ששואלים שאלות'. השופט מכה על הדוכן, אומר: 'מסתמן שקו ההגנה שלך מתבסס על זכות הרציחה, זה לא הנושא שנידון כאן, כאן מתאימים סעיף בחוק למעשה'".

אטילגן הכיר היטב את רעיונותיו של קירקגור, שהרי אף תרגם כמה מכתביו. אולם זברג'ט שלו לא נגאל. אם היה ברומן גילוי אמונה, הרי שהיא גלומה בדבקות ההמתנה לאישה מאנקרה. אך התשוקה אליה היא שממוטטת את זברג'ט, שמביאה אותו לחרוג אל הרפלקסיביות הממאירה, אל הבנת האינסוף המביאה לכיליונו; הוא לא שב אל סופיות קיומו, אל ודאותו, אלא במותו. זברג'ט התחיל למות משעה שהאישה מאנקרה הופיעה בחייו משום שפתחה לו צוהר לדמיון עתיד פרוד מן ההווה; משום הפרתו של החולין – תחילה על־ידי ההרהור בו, ולאחר מכן על־ידי אי־הוודאות שבפריעתו.

ב"מלון המולדת" אטילגן שרטט דמות אנושית להבחיל וסיפור פשוט להפליא, דווקא משום שנדמה כי אין לו דבר עם היגיון פשוט. ואולי היגיון כגון זה מלכתחילה שמור אך לסיפורים – המציאות מעולם לא נענתה לו. או שמא?... מי יודע מה היה עולה בגורלו של זברג'ט אם לא היה מושלך אל מלתעות העלילה, אל חזון האישה מאנקרה. אולי לא כלום. אולי אטילגן היטיב להבין – משמעות לקיום תיתכן רק בקיום עצמו, לרגע לא במחשבה עליו.

*

כשהייתי נערה נהגתי לומר כי החלום שלי הוא להיות רועת צאן, לשוטט ללא הפרעה באחת הפינות הנידחות של התבל. ובשיחות אחרות (מיושבות יותר אך במעט) – כותבת. כך שיקפו אמירוטיי בבלי דעת את הפער בין שתי אפשרויות הקיום, כל אחת בגילומה הקיצוני ביותר (כמתחייב מגילי דאז): חיי שגרה, מותווים

בחילופי עונות השנה והיום בלילה; ולחלופין, חיי רוח ובפרט כתיבה – אולי העיסוק הרפלקסיבי ביותר. הממד שבו הכול אפשרי. ברבות הימים האינסופיות שיתקה אותי. האפשרויות הכבידו על המחשבה. לא יכולתי לבחור אחת מהן ולדבוק בה, לזנק מנקודת הפתיחה. הכתיבה נדחקה הצידה לטובת עיסוקים אחרים.

גם אטילגן עצמו התגנדנד בין חיי הרוח לחיי היומיום. אחרית הדבר הנדרשת לחייו מתארת כיצד בילה את ילדותו בקריאה ובכתיבה ולאחר שנסע ללמוד באיסטנבול, חי חיי רוח ומהפכנות נעורים, שב אל בית הוריו בכפר ובילה כמה שנים בעבודה חקלאית מאומצת, משחק ברידג' ושחמט, פוקד מדי יום את בית הקפה המקומי (דמותו אז נגלית לי בדמותו של אותו זקן שנולד וגדל בוורנאסי, שאותה עזב באחד הימים, ופגשתי דווקא בכפר בהרי ההימלאיה, יושב ומשחק שחמט בשמש המערסלת, בשעות הבוקר הנמתחות עד החשיכה). אולם בסופו של דבר חזר אטילגן גם לכתיבה. ואולי משום כך מוכרח היה להרוג את זברג'ט, שנולד, חי ומת בבניין אחד, בעיירה אחת. לא מתוך רחמים, אלא מכורח המציאות המתגשמת עליו; אולי הפריווילגיה האמיתית אינה טמונה בחיי הרוח אלא דווקא בקיום ההופכי להם? בכפרים נידחים בהודו ובאיים מרוחקים בפיליפינים, בשבילים שכוחי אל בבוליביה ובפרו, ראיתי אנשים שלא מכירים צורת קיום אחרת, והאושר של חלקם ודאי עולה על שלי – האם בכוח האמונה, או שמא מתוקף אחר, סמוי יותר מן העין?

בכל העולם אנשים מוותרים על הפרטיקולריות ברוח הרומנטיקה עבור פרטיקולריות אחרת – משעתקים מילים בתבניות חייהם, מבכרים את סופיות קיומם על אינסוף המבדה. ואולי מלכתחילה הסופיות והאינסופיות אינן כה נפרדות כפי שטעינו לחשוב. אולי הן נמהלות זו בזו, בשמחת המפגש של קרובי משפחה קשישים שהופרדו בזדון לפני שנים רבות. אולי גם אנשים חיים רשאים היום לכתוב דבר מה שאין בו כל בשורה. אולי גם אני.

אולי אפשר חיי רוח על פני האדמה?

שתי התנועות עדיין משספות את מחשבותי. משהו מוכרח ללכת לאיבוד.

חילופי משמורת / נעמה ישראלי

אחי הקטן ואני, היו לנו המון
בתים. כל יום היה בית.
כל יום הלכנו נושאים שקיות.
כל מה שהיה לנו שמנו
בשקיות. צעצועים בגדים
תכרים הורים.
כל יום הלכנו
באותם השבילים
עם אותו המשא

בְּדֶרֶךְ הָאֲרֶכֶה
אֶל הָאָרֶץ הַמְבֹטָחָת.

הַיּוֹם מִי זוֹכֵר אֵיךְ הִתְקַבְּלָה הַתְּהִלָּה.
אָמְרוּ שָׁזָה הִיָּה בְרָמוֹת הַגְּבוּהוֹת בְּיוֹתֵר.

אֲנַחְנוּ
מִיַּד הַסַּכְּמָנוּ
לְמוֹת בַּמִּדְבָּר.
לֹא רָצִינוּ לְוֹתֵר עַל הַשְּׁקִיּוֹת.
רָצִינוּ שִׁיְהִיָּה מָה לְהִרְאוֹת.
דָּאֲגָנוּ שְׁלֹא
נִזְדַּקֵּק לְבֵית.

אני מורידת הגשמים / נעמה ישראלי

כְּשֶׁבֵאתִי אֶל הַבַּיִת הַחֲדָשׁ
עֵבֶר זָרִם חֲשַׁמֵּל בְּגוֹפִי
מִסֵּר לִי כָּל
שֶׁהָיָה עָלַי לְדַעַת.

שֶׁקָּדַם לְכֵן הִיִּיתִי יְלֻדָּה
מְשֻׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת
וּמְקַצֵּת חֲלוּמוֹתֵי מְגַשְׁמִים
כְּשֶׁתָּן בְּמִטָּה.

כְּעַת תִּמּוּ שְׁבוּעוֹת רֵאשׁוֹנִים
הַחֲדָרִים מְתַרְחָכִים אֶל הַשָּׁמַיִם מִמֶּשׁ
כְּפִי הַתְּקוּנָה
וְחֲלוּמוֹתֵי יְבֻשִׁים.

וְעַדִּין צָחַנְת הַשְּׂרָפָה
מֵאֲחֻזַּת עֵמֶק בְּאֶפֶי
בְּרֶק מְנוֹרֵת הַלְּיָלָה בְּחֶשֶׁכֶת עֵינַי

עָלִי לְהִרְדָּם.

שירים

נעמה יונג

*

אבדתי את המפתח
לירושלים
(אובדת במרפסת המוזאון על שפת
מעקה הבטון)
תועה באויר
בהסתר שמים
מעל גיא
המצלבה
ורק אתה
בניד
קולך שומע
קולי
מקרוב.

*

נתתי נפשי
בכפך
ואת
שמ
טת

*

גם כדור הארץ
היה צריך להמשיך לכת
אחרי שמטאור
פער בו
מכתש

להמשיך נוע
ככוכב מצלק.

את הולכת בשדות קיץ

בדרך עפר
בשדות
קציר קציר
מאבקים

את שומעת באזניות הניד "גלוריה", וינלדי,

קוצים אומרים שירה
שדות יער מנגנים
תהלה
ארץ ומלואה.

שירים

משה אוהיון

מדגשים

מפליאה שכחת הדברים בכתה
קלמר פעור כשעפרון מהפך מציץ מכיסו
מחברת מהדקת ושלושה מדגשים נהנתנים
סרגל מארך, בקבוק סמור כצריח
ושני מחקים

הצלצול האחרון הוא קטן המשאירים
מאחור

במתנה

הנחנו לפתיכה ודברנו על מה שאינו קשור לשעור. היינו עם הצרף לומר. מה שהתחיל
הפך לאחר, השתנה, נעצר והונק שוב. נפל בקבוק מים והורם. פצפץ ניר באצבעות
גלויות. אחת הבנות הפנתה את תשומת הלב לפתכת שנבחרה להיות על הקיר ולבטן
הרכה של הדברים. באה הצעה להתערבות. הציץ חטיף מן התיק ולא היתה בררה
אלא לחלקו בין הפיות. אחד המסבירים דרש להסיר מן השלחן את בקבוק הענבים
הריק בטענה שהיה פעם מלא מיץ מתוק, עסיסי וטעים. הלכבות שצירו בהפסקה
על הלוח: שלמים, חצויים, בכתובות, נוצות וסרטים, נמחקו, ושרבטו שני גבעולים
מענגים. פתאום הודקפה כתף והתגבהו שתי מחוות רקוד תואמות. הבנות אמרו
שהמטפחת הצבעונית שקניתי מוזרה ושקול הדעת אינו מותר לי שום אפשרות מלבד
להשיבה אל התיק או אל המוכר או לתת במתנה.

רשימת ספרים חדשים שהגיעו למערכת, אוגוסט 2021

פאלק מ' מנחם, "שפת אב שפת אם", שירה, הוצאת עמדה, עריכה: דיתי רונן, 2021, 105 עמודים.

זיו שרה, "יעקב שכביץ: איש העלייה הראשונה כחרש תרבות", עיון, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, עריכה: אבידב ליפסקר, 2020, 274 עמודים.

הרטל מרדכי, "ארץ שני האגמים", שירה, הוצאת ספרי עיתון 77, 2020, 111 עמודים.

אקשטיין חנן, "Kid'n go", פרוזה, הוצאה עצמית, עריכה: סיגל אשל, 2021, 358 עמודים.

חמילבסקי גאולה, "דוהר מעל לשברים", שירה, הוצאת ארגמן מיטב - ראובן שבת, עורכת: ד"ר עליזה רישיביץ, 2021, 130 עמודים.

אלפי יוסי, "ערמוניה", שירה, הוצאת חדרים, עריכה: עמירה הגני, 2021, 731 עמודים.

חג'ג' שי, "עז ועכשיו", שירה, הוצאת סער, 2021, 36 עמודים.

רייכר יצחק (איציק), "כרכורים", שירה, הוצאת רום, 2021, 159 עמודים.

יהושע בן ציון, "קץ הפלאות", פרוזה, הוצאת ספרי ניב, 2021, 255 עמודים.

צרויה יוסי, "ימים של כאב ותקווה", הוצאה עצמית, 223 עמודים.

קמחי עוזרד נירה, "מרחוק אני שומעת ילדה", שירה, צבעונים הוצאה לאור, בעריכת ענת לוי, 2021, 75 עמודים.

סנונית מיכל, "כל השירים", שירה, מודן הוצאה לאור, 2021, 305 עמודים.

טואן חנה, "שלוש מטפחות", פרוזה, כרמל הוצאה לאור, עריכה: תלמה פרויד, 2021, 462 עמודים.

אגודת הסופרים העברים בישראל מברכת את חברתה
דינה קטן בן ציון על זכייתה בפרס עקביהו

אגודת הסופרים העברים בישראל מברכת את חברתה
ד"ר לימור שריר-שריבמן על זכייתה בפרס איינהורן

משתחפי הגיליון

משה אחיון, תושב דימונה. משורר, מורה, מוזיקאי, מנחה סדנאות כתיבה יוצרת לילדים ולמבוגרים.

סיגל אשל, ילידת רמת הגולן, 1960. משוררת, זמרת, מנחת מופעים ועורכת ספרות. שיריה מתפרסמים בכתבי עת ספרותיים שונים. שני ספרי השירה שלה, "דם בודד" ו"איפה זה שם" יצאו לאור בהוצאת "שופרא", בעריכת אילן שיינפלד.

יפעל ביסטרי (43), מתגורר בת"א. ספרו "שָׁאֵת" יצא לאור בהוצאת "אפיק" ב-2020 וזכה בפרס שרת התרבות לספר ביכורים. השירים החדשים המופיעים בגיליון הם הראשונים המתפרסמים מאז הופעת הספר.

מורן בנית, ילידת 1983, חוקרת ספרות עברית, מורה לספרות ומטפלת בהילינג. שירים פרי עטה התפרסמו ב"הליקון" וב"מוסך".

יקיר בן-ימשה, עורך את אירועי הספרות בבית ביאליק ומנחה סדנאות כתיבה, פרסם עד כה שישה ספרי שירה. האחרון שבהם, "שריקת שומר הלילה", ראה אור לאחרונה בהוצאת "מוסד ביאליק".

רן בן-יון (1965), נשוי ומתגורר בדרום ת"א. למד פילוסופיה, ספרות ובלשנות באוני' ת"א והיה כתב, עורך ומבקר ב"ידיעות אחרונות". לאחרונה מונה לכותב הראשי של חנות הספרים האינטרנטית "עברית". ב-2017 יצא לאור הרומן הראשון שלו, "עכשיו יותר ברגש" ("ידיעות ספרים").

ד"ר עמרי הרצוג הוא חוקר ספרות ותרבות, מרצה בכיר במחלקה ללימודי תרבות במכללת ספיר. מחקריו עוסקים בין השאר בפוליטיקה של גופניות, ביחסים שבין תרבות קאנונית לפופולרית, במחקר ז'אנר האימה ובחקר הספרות הישראלית. מבקר ספרות ב"הארץ" משנת 2002.

ד"ר חנה הרציג היא חוקרת, מבקרת ספרות ומתרגמת.

מאיה ויינברג, משוררת. ספר שיריה השלישי "מהיד אל הפה" ("פרדס") ראה אור השנה בעריכת טל ניצן. קדמו לו ספרי השירה "שטחים פתוחים" (2015), "ספרי עיתון 77", "עיר ותנוחת ההר" (2018), "הקיבוץ המאוחד", וזכה פרס כליל לשירה אקופואטית).

ניצן ויסמן, סופר. ספריו הקודמים, "על גבול יערות הרוזמרין" ("ידיעות ספרים", 2006) ו"ארוחת בוקר ישראלית" ("הקיבוץ המאוחד", 2015) זכו באהבת הקוראים ובשבחי המבקרים. רומן חדש פרי עטו, "מקום", יצא בימים אלו ב"כנרת-זמורה".

קמה ורדי, ילידת 1989, מוזיקאית וכותבת שירים. אלבומה הרביעי צפוי לראות אור בסתיו 2021. בגיליון זה מופיע פרסום ראשון של סיפור פרי עטה.

אלעד זרט, משורר, עורך ועיתונאי, עורך מוסף הספרות של "ידיעות אחרונות" וסדרת השירה של הוצאת "עם עובד". ספר שיריו הראשון, "שומדבר לא ישתווה", יצא לאור בהוצאת "אפיק".

הגית חוף היא משוררת, אנליטיקאית יונגיאנית וחוקרת ספרות. מנחה סדנאות כתיבה.

נעמה יונג שימשה מרצה לעיתונאות. תרגמה 14 ספרים. פרסמה שני ספרי שירה, "הווים" ו"כבשת הדבש", בהוצאת "פרדס". ספרה שבכתובים, "בת ממשיכה", עומד לצאת לאור בהוצאת "עיתון 77".

נעמה ישראלי היא כותבת וחוקרת ספרות, דוקטורנטית לספרות עברית באוני' בן-גוריון בנגב ומלמדת ספרות במכללה האקדמית ספיר. טקסטים פרי עטה התפרסמו בכתבי עת שונים.

ענת לביאדלר, סופרת, עיתונאית ומרצה. הרומן השני שלה, "אישה בעונת מעבר", רואה אור בימים אלה. רומן הביכורים שלה, "כותבת ומוחקת אהבה", היה לספר פלטינה ומכר עד כה למעלה מ-50 אלף עותקים. ממובילות המאבק באלימות כלפי נשים. שמרית לוסיטיג, 39. ספר הביכורים שלה "מידל (אייג') מן" צפוי לראות אור בשנה הקרובה בהוצאת "לוקוס".

תמר לור נולדה ב-1983 בקיבוץ סעד שבנגב המערבי. כיום היא מתגוררת בערבה, כותבת ספרים ומגדלת ילדים, חתולים ותמרים. "מצילות", ספרה השני, שיצא בהוצאה עצמית, זכה בפרס ר"ג למצוינות ספרותית.

מירי ליטווק, סופרת ומתרגמת. כלת פרס היצירה ע"ש לוי אשכול. פרסמה ארבעה ספרי פרוזה. סדרת תרגומי השירה שלה יצאה לאור בהוצאת "גוונים". כותבת ביוגרפיות וספרי תיעוד.

נועה לארה מאיר, ילידת 1990, עוסקת במגוון תחומים הקשורים לשפה, לגוף ולנפש: כתיבת שירים, עריכת תוכן, תרגום, מופעי אקרובטיקה אווירית. זהו הפרסום הראשון שלה בשירה.

גלעד מאירי פרסם 18 ספרים, מהם שבעה ספרי שירה, ספר מאמרים ומסות ("פופואטיקה") ושש אנתולוגיות שירה. מנהל שותף של מקום לשירה ובית הספר לאמנויות המילה.

עמוס נוי הוא מחברו של הספר המחקרי "עדים או מומחים", על אינטליגנציה יהודית-מזרחית בירושלים. ספר שיריו, "שלום לאדון העורב" (2018), קיבל את פרס שרת התרבות לספר ביכורים בתחום השירה. ספר שיריו השני, "קוסם אחד ניסר אותי והלך למקום אחר", יצא לאור לאחרונה.

קשת סגל, ילידת 1998. גרה בירושלים. סטודנטית לתואר ראשון באוניברסיטה העברית בחוג לספרות עברית במסלול כתיבה יוצרת. בגיליון זה מתפרסם סיפור הביכורים שלה.

ליאורה סומק היא מגשרת. עד גיל 18 פרטה על נבל. לאחרונה החלה להציג תצלומי סופרים. בקרוב תיפתח תערוכתה "בעניינים פקוחות" באוני' בר-אילן, במחלקה למחשבת ישראל.

יעל סטטמן מתמחה בפסיכולוגיה התפתחותית. ספר שיריה, "בעניין הבערה", ראה אור בינואר 2021 בהוצאת "הקיבוץ המאוחד".

שהם סמיט, סופרת, מתרגמת, מחזאית ועורכת ספרות. זכתה בין השאר בפרס ראש

הממשלה, פרס שרת התרבות לספרות ילדים ע"ש דבורה עומר, פרס לאה גולדברג ופרס ביאליק.

יוסי עוזרד, יליד 1949, בן קיבוץ להבות הבשן, נשוי + 6. איש תקשורת רב תחומי. ספריו: "ירח מעל סואץ", "גשר הדודות", "קיבוץ ברלין".

ד"ר יובל פז הוא מורה לספרות בכפר הנוער אלוני יצחק, מרצה במכללת סמינר הקיבוצים ומדריך ארצי בפיקוח על הוראת הספרות במשרד החינוך. ספר שיריו, "תן למפלצות בשקט", ראה אור ב־2013.

יעל צבעוני, משוררת, עורכת. מייסדת "מבעד למילים – בית לכתיבה יצירתית". מכשירה מנחי סדנאות כתיבה. מחברת הספרים "אחרי סוף הסיפור", "משהו קורה לאישה".

עלית קרפ – סופרת, מבקרת ועורכת. נולדה בקיבוץ המעפיל בשנת 1962. כנרת רוזנבלום היא סופרת ויועצת ארגונית. "סיפור אהבות", הרומן הראשון שכתבה, יצא בהוצאת "כתר" בשנת 2012. בימים אלה משלימה את העבודה על הרומן השני שלה.

אהרן שבתאי פרסם מאז 1966 22 ספרי שירה. תרגם מיוונית את שירי הומרוס, הסידוס, פינדרוס, את כל הטרגדיות, קומדיות מאת אריסטופנס, את מיטב הליריקה ואת משלי אייסופוס.

דרור שגב, בן 55, נשוי ואב, סופר ומרצה. ספריו: "חוצה" (2013), "ילד מקולקל" (2015), "אין לי מספיק מילים בגוף" (2020).

יונתן שגיב הוא סופר ודוקטור לספרות עברית. ספריו כוללים את שלושת הרומנים בסדרת הבלש עודד חפר ("החופרת") שזכו לשבחי הביקורת ותורגמו לצרפתית ולגרמנית, וספר עיון על יצירת עגנון שיצא לאור בארצות הברית בהוצאה האקדמית Hebrew Union College Press.

דפנה שחורי, ילידת ת"א. משוררת ועורכת ספרות בהוצאות "ידיעות ספרים" ו"מטר". ספריה: "מערכת הפעלה" ("פרדס"), "גולדפיש" ("כרמל/עמדה"), "חשבתו לגרוב גרבי לילך" ("עכשיו").

יערה שחורי היא סופרת ועורכת ספרים. ספרה הבא יראה אור בהוצאת "כתר" ב־2022.

אלי שמואלי, סופר ומשורר. פרסם את ספר השירה "האל שהכויב הוא אתה" ("פרדס"), הרומן "אישוליים" ("פרדס") והרומן "המשורר והחשפנית" ("עם עובד"). תמי שביטוב, ילידת 1969. כלת פרס ביאליק ופרס לאה גולדברג. כותבת לילדים ונוער ומנחה סדנאות כתיבה באוניברסיטאות ובגופים ציבוריים ופרטיים. גרה בת"א עם שתי בנותיה.

זיוה שמיר, פרופסור לספרות עברית מאוני' ת"א. עמדה בראש המכון לחקר הספרות, בראש בית הספר למדעי היהדות ובראש הוועדה של מקצוע הספרות במשרד החינוך. חיברה יותר מ־40 ספרי מחקר וערכה ספרים רבים. תרגמה את כל סונטות שייקספיר. מלמדת כיום במרכז הבינתחומי בהרצליה. חברותה באקדמיה ללשון העברית אושרה ביוני 2021.

רינת שניידובר, ילידת מקסיקו סיטי (1978), סופרת, מתרגמת ואמנית חזותית. ספריה: "מסכת התלאות של חסוס מאגנו ונקמת הדרקון" ("הקיבוץ המאוחד", 2006), "ממלאת מקום", "כתר", 2018). הרומן הבא שלה, "מקסיקו", עתיד לראות אור השנה ב"תשע נשמות". פרסמה סיפורים קצרים ומסות ב"מאזנים", "גרנטה" ו"המוסך". מתגוררת עם בת זוגה בת"א.

שי שניידר-אילת, משוררת. ספרה הראשון, "הוא היה כאן, אני בטוחה בזה", ראה אור ב-2019 ("אפיק־הליקון"). זכתה בפרס למשוררים ע"ש רמי דיצני. ספרה השני, "כל מה שהיא שרה מעלה עשן", יראה אור בקרוב בהוצאת "מוסד ביאליק", סדרת כבר לשירה.